

KOMORNÍ LISTY

časopis soudních exekutorů

*Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.*

II/2016
8. ročník

ROZHOVOR
S MICHALEM
ŽIŽLAVSKÝM

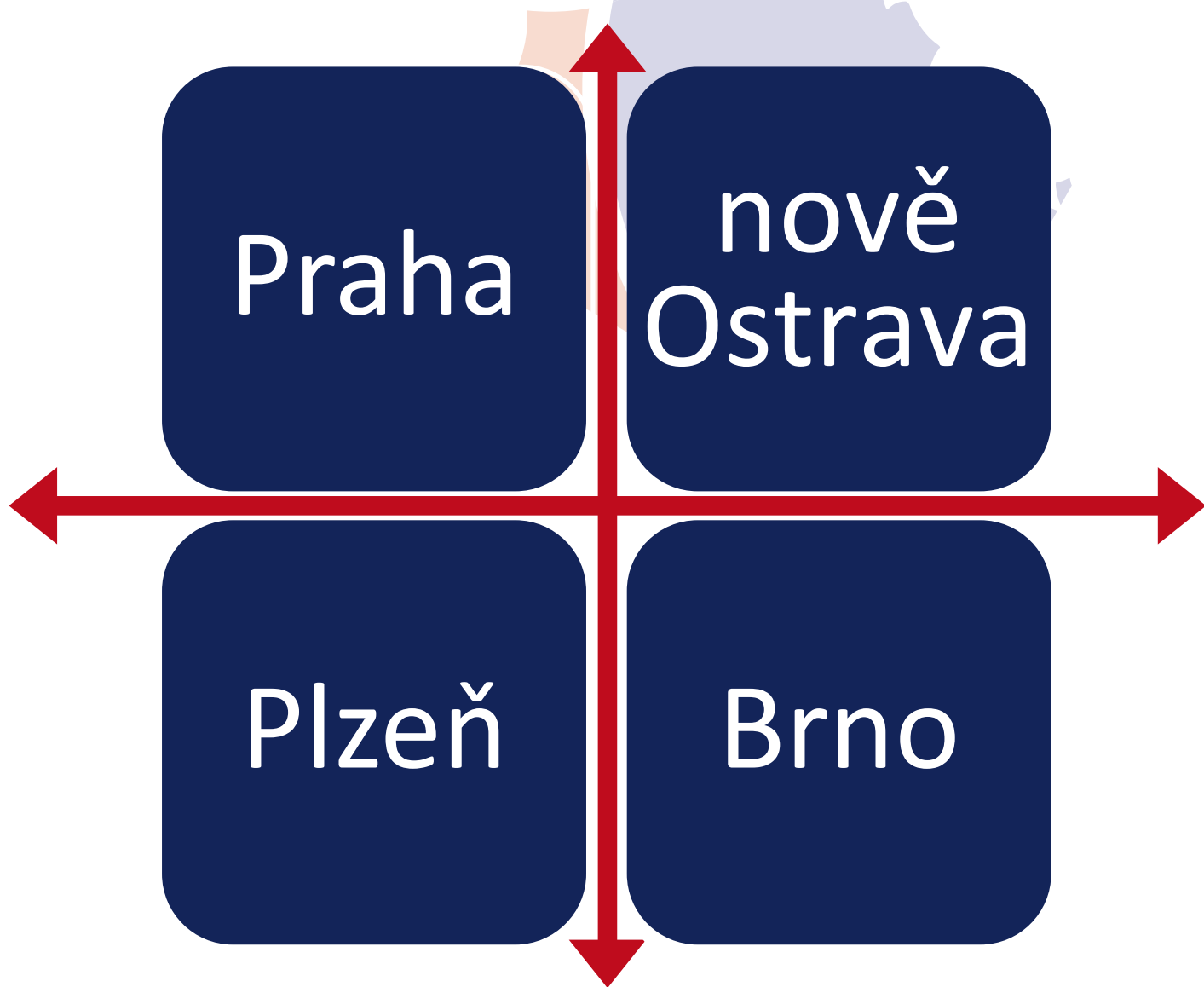
ZASTUPOVÁNÍ
SOUDNÍCH
EXEKUTORŮ

ODKAZ
VELKÉ LISTINY
SVOBOD

vydává Exekutorská komora
České republiky

BEZPLATNÉ PORADNY EXEKUTORSKÉ KOMORY ČR

www.ekcr.cz

HLEDÁ SE MODELOVÝ ÚŘAD

Mgr. Pavla Fučíková

prezidentka Exekutorské komory ČR

Už je to takový evergreen. Co ministr spravedlnosti, to úvaha o snížení exekučního tarifu. I když někteří ministři své úvahy realizovali, s intenzitou, s jakou to zamýšlí udělat současný ministr spravedlnosti, jsme se doposud nesetkali. Tlak, který Ministerstvo spravedlnosti vyvíjí na soudní exekutory, je umocněn tím, že se na půdě ministerstva veřejně hovoří také o snížení počtu exekutorských úřadů. Dostaly se prý do tržního lemu. Jsou prý příliš malé na to, aby byly efektivní. Není jich už zapotřebí, nastal čas se jich zbavit. Z úst ministra spravedlnosti vyznívají tyto argumenty skutečně podivně. Ještě do nedávna jsem si myslela, že hodnotit exekutorské úřady máme podle toho, v jaké kvalitě provozují svou činnost a jaké výsledky za sebou mají. Ale asi začíná být v kurzu měřítko odřízni a panuj.

Když v loňském roce Robert Pelikán poprvé avizoval možné snížení exekučního tarifu, vyjádřili jsme svůj jasný nesouhlas. Když však následně na to zveřejnil svůj záměr snížit tarif o dvě třetiny bez ohledu na nápravu chyb systému, ve kterém se exekuční vymáhání pohledávek odehrává, stala se z tohoto tématu rázem otázka bytí a nebytí našeho stavu. Drastické snížení odměn by znamenalo zánik absolutní většiny exekutorských úřadů a živoření těch pár zbylých. Nic na tom nemůže změnit fakt, že ministr spravedlnosti zamýšlí realizovat snížení prozatím „pouze“ o jednu třetinu. Jakkoli můžeme být podezíráni z neobjektivnosti a podsouvání katastrofických vizí ve snaze ubránit své příjmy, jsem přesvědčená o tom, že jejich snížení zprvu o jednu a následně až o dvě třetiny by bylo smrtelné i pro kteroukoliv jinou regulovanou profesi. Miska vah spravedlnosti se povážlivě vychýlila.

Soudní exekutoři měli v květnu jedinečnou možnost se na vlastní oči a uši přesvědčit o obsahu, způsobu i podobě jednání pana ministra. Na mimořádném sněmu se toho z jeho úst dozvěděli hodně. Pominu-li invektivy, kterými nás zhusta častoval, dozvěděli jsme se něco o portfoliové logice, o postupném obnovování funkce soudního exekutora jako prvku vymáhajícího a nikoli prvku rozhodujícího a o záměru zatížit věřitele povinností nést riziko nesolventnosti svého dlužníka. Zdaleka nejzajímavější však byly výpočty ekonomického fungování modelového exekutorského úřadu, na kterém nám pan ministr demonstroval závěry svých výpočtů, které směřují k nastavení jakéhosi spravedlivého a přiměřeného zisku. Nevím, proč nevěřím tomu, že takový úřad v reálném světě existuje.

Pan ministr není jednoduchý soupeř a zákon mu dává do rukou všechny trumpfy. Zatímco k prosazení principiálních řešení potřebuje podporu poslanců a senátorů, podpis může na tarifní vyhlášku připojit prakticky kdykoli, aniž by vzal v úvahu to, co si ostatní o jeho záměru myslí. Bohužel mu nahrává i nálada ve společnosti, která z nás dělá jednoduše dosažitelné politické body. Soudní exekutor je povolání, které na sebe strhává vypjaté emoce a špatnou pověst. Jakkoliv je to nespravedlivé, je tomu bohužel tak. Podobným tlakům čelí i naši zahraniční kolegové, stačí nahlédnout na Slovensko, do Francie nebo do Polska. Boj o tarif a svou existenci v nedávné době svedli litevští soudní exekutoři. Velmi si proto vážím toho, že jsou v poslední době v médiích slyšet hlasy, které se nás zastávají a poukazují na nespravedlnosti, které nás stále provázejí.

Na každé věci je však třeba vidět i to dobré. Ministru Pelikánovi se podařilo soudní exekutory sjednotit jako nikomu jinému před ním. Bez ohledu na názorové střety či velikost úřadů, táhneme ve společném zájmu za jeden provaz. A tak doufám, že naše společné úsilí povede k úspěchu a že náklady exekuce a odměna exekutora budou odpovídat jeho skutečnému výkonu. Nakonec tak to stojí i v Programovém prohlášení vlády České republiky. Přeji všem hezké a klidné léto!

OBSAH

ROZHOVOR	6	Přestanou-li se půjčky vracet, je to jako když zastavíte oběh krve v organizmu rozhovor s JUDr. Michalem Žižlavským, předsedou rady expertů Asociace insolvenčních správců
ČLÁNKY	9	Kritický pohled na úpravu zastupování soudních exekutorů – část první Mgr. Bc. Petra Pimková
	15	Nezávislost soudního exekutora a jeho odměna Mgr. et Mgr. Jiří Flam
	20	Zrušenie poverenia na vykonanie exekúcie súdy neodbremení JUDr. Martina Jenčová
	23	Náklady původního exekutora hrazené oprávněným při změně exekutora Mgr. Jana Mikulášková
	27	K nejčastěji uzavíraným smlouvám o činnostech prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
Z HISTORIE	34	The Legacy of Magna Carta Sir Stanley Burnton
	40	Odkaz Velké listiny práv a svobod Sir Stanley Burnton
JUDIKATURA	46	Z judikatury Ústavního soudu rubriku připravila Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
	50	Judikatura v exekučních věcech rubriku připravil Mgr. David Hozman
ZPRÁVY Z KOMORY	54	Profesní profily nových soudních exekutorů JUDr. Ing. Martin Štika, JUDr. Lukáš Jícha
	55	Aktuality rubriku připravili JUDr. Stanislava Kolesárová a Mgr. David Hozman

ABSTRAKTY

Mgr. Bc. Petra Pimková

Kritický pohled na úpravu zastupování soudních exekutorů - část první

Článek tvoří první část příspěvku zaměřeného na zastupování soudních exekutorů. Důraz je kladen na kritický rozbor tohoto specifického právního institutu, jehož nezastupitelná role tkví v zajištění řádného chodu exekutorského úřadu v době, kdy tak není schopen učinit samotný exekutor. Pozornost je věnována procesu ustanovení zástupce a požadavkům, které zákon na osobu zástupce klade.

Mgr. et Mgr. Jiří Flam

Nezávislost soudního exekutora a jeho odměna

Cílem je porovnat rozdílné vnímání postavení soudních exekutorů a soudců v nálezech Ústavního soudu. Toto srovnání má smysl s ohledem na skutečnost, že na soudního exekutora je delegována státní moc příslušející jinak soudům. Pokud totiž existují ústavní limity mající za cíl chránit např. nezávislost moci soudní, měla by být tatáž kritéria pro posuzování ústavních limitů použita i vůči soudním exekutorům, když § 2 exekučního řádu stanoví, že exekutor vykonává exekuční činnost nezávisle.

JUDr. Martina Jenčová

Zrušení poverenia na vykonanie exekúcie súdy neodbremení

Autorka sa zaoberá možnými následkami, ktoré by prinieslo zrušenie poverenia na vykonanie exekúcie, a to z hľadiska jeho dopadu na exekučné konanie. Poukazuje najmä na dôležitosť existencie tohto inštitútu, s prihliadnutím na súčasnú právnu úpravu exekučného konania v Slovenskej republike, kedy zatiaľ neexistuje náhodné elektronické pridelenie exekučných spisov, ktoré by dôvodom a predpokladom na zrušenie poverenia exekútora mohlo byť.

Mgr. Jana Mikulášková

Náklady původního exekutora hrazené oprávněným při změně exekutora

Článek se věnuje problematice nákladů exekuce původního exekutora, dojde-li ke změně exekutora dle ustanovení § 44b exekučního řádu. Poukazuje na rozdílnost nákladů exekuce, na které má původní exekutor nárok právě z titulu změny exekutora dle § 44b odst. 5 e. ř. vůči oprávněnému, a nákladů, které mu přísluší v zásadě vůči povinnému za dosavadní vymáhání pohledávky.

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

K nejčastěji uzavíraným smlouvám o činnostech

Smlouvou o kontrolní činnosti se kontrolor zavazuje zjistit nestranně stav určité věci nebo ověřit výsledek určité činnosti a vydat o tom kontrolní osvědčení a objednatel se zavazuje zaplatit mu odměnu. K ujednání, jímž se kontrolorovi ukládá povinnost, jež by mohla ovlivnit nestrannost kontroly nebo správnost kontrolního osvědčení, se nepřihlíží. Příspěvek se dále zabývá nejdůležitějšími ustanoveními nové podoby smlouvy o dílo.

Sir Stanley Burnton

Odkaz Velké listiny práv a svobod

Autor popisuje okolnosti vzniku Velké listiny práv a svobod, důvody i motivaci krále Jana, který Listinu podepsal, a analyzuje primární záměry a dopady, které vyhlášení Listiny přineslo, a prostředky, jimiž bylo možno dodržování tohoto dokumentu zajistit. Zvláštní pozornost věnuje otázce vedení soudních sporů, zejména trestní povahy. Po historickém vývoji demonstuje použití Listiny na konkrétních případech.

PŘESTANOU-LI SE PŮJČKY VRACET, JE TO JAKO KDYŽ ZASTAVÍTE OBĚH KRVE V ORGANIZMU

rozhovor
s JUDr. Michalem Žižlavským
předsedou rady expertů
Asociace insolvenčních správců,
členem představenstva
České advokátní komory

připravila redakce

Právníckou firmou roku 2015 v kategorii Restrukturalizace a insolvence byla vyhlášena advokátní kancelář ŽIŽLAVSKÝ. Její vedoucí partner JUDr. Michal Žižlavský se v insolvenčních pohybuje od roku 1995. Jako první insolvenční správce v Česku získal zvláštní povolení k řešení úpadku korporací, bank a finančních institucí. Nyní řeší například kauzu OKD. Působí také v legislativě. Ptali jsme se ho proto na aktuální novelu insolvenčního zákona.

Na začátku června Sněmovna podpořila omezení šikanózních insolvenčních návrhů. Jak se na tuto vládní předlohu díváte?

Jádro novely vidím ve změnách, které se týkají oddlužení spotřebitelů. S těmito změnami v principu souhlasím. Novela přenáší na insolvenční správce agendu, kterou dnes vyřizují duplicitně se soudci. Soudcům se uleví. Jen doufám, že nebudou na oplátku formalisticky zatěžovat správce, kterým agenda naopak naroste. K dalším změnám, které novela přináší, jsem již skeptičtější. Týká se to i dalšího omezování prostoru pro šikanózní návrhy. Nejde ani tak o to, že jsou navrhovaná opatření a priori špatná. Jen ještě nebyl dostatečný čas na to vyhodnotit, jak v praxi funguje předchozí novela. Ta šikanózní návrhy také řešila. Novela prostě přichází příliš

brzy po velké souhrnné novele insolvenčního zákona, která je účinná od roku 2014. Stabilní úprava je pro praxi důležitější než realizace každého momentálního nápadu, i kdyby šlo o nápady dobré. Časté změny pravidel snižují předvídatelnost práva. Nízká předvídatelnost práva, a tím i nízká úroveň jeho dodržování je vytýkána České republice v mezinárodních srovnáních. Není šťastné neustále měnit pravidla bez náležitého vyhodnocení současného stavu. A právě to se děje.

Skutečně si myslíte, že novela může škodit jen proto, že je předčasná?

Pro záchranu insolventního podniku je důležitý stabilní právní rámec transakcí, které se odvíjejí v insolvenčních řízeních. Uvedu konkrétní příklad: Podle současné úpravy je možná záchrana korporace ve skupině, tedy je možné, aby jeden člen koncernu podpořil jiného člena koncernu. Může například hlasovat pro jeho reorganizaci. Novela to ale zakazuje. Pohlíží na tuto situaci jinak. Považuje ji za koncernový únos. Úhel pohledu na stejný typ transakce se mění o 180 stupňů. Vychází se z myšlenky, že koncernoví věřitelé vlastně unesou společnost ostatním věřitelům. Nechci hodnotit, zda je správný koncept záchrany ve skupině, nebo koncept koncernového únosu. Nešťastné ale je, že se úprava mění po dvou letech tak zásadním způsobem, „z černé na bílou“. V právu a v ekonomice působí setrvačnost. Manažeři a podnikatelé nemusí vůbec zaznamenat časté změny právního rámce. Nejhorší je, když se zákony mění tak rychle, že jim nikdo nerozumí a vše se řeší prostředky trestního práva. To představuje smrtící koktejl pro život korporací.

Zákonodárci tak prý chtějí bojovat proti insolvenční mafii.

O mafiích dnes mluví kde kdo a označuje za ně kde co. K jednotlivým selháním soudců, exekutorů a samozřejmě i insolvenčních správců dochází a docházet bude. Jsou to jen lidé. Jednotlivá selhání ale ještě neznamenají, že zde máme mafii. Podle mne naprostá většina soudců, exekutorů, insolvenčních správců i advokátů vykonává svou profesi s velkým nasazením, odborně a svědomitě. Několik odlišných jedinců najdete v každé skupině. Pokud ale někdo z populistických důvodů vyvolává mediální obraz justiční, exekutorské, insolvenční a kdoví jaké další mafie, měl by vnímat, že tím rozkládá justiční systém a podkopává fungování práva. Je to, jako když si vyrábíte z pevné země pod nohama bažinu jen proto, že chcete být zajímavý. Pak snad ani není škoda, když se v té bažině sám utopíte. A dějiny mají zvláštní smysl pro ironii. Kdo viděl v době Francouzské revoluce všechno rudě, zpravidla končil pod gilotinou.

Kromě jiného se v novele insolvenčního zákona hovoří o zprůhlednění insolvenčních řízení. Co to znamená?

Novela zavádí pro některá podání nové formuláře, které usnadní ministerstvu sběr a vyhodnocení relevantních dat. To podstatné se ale stalo již dříve. V roce 2008 byl v České republice spuštěn veřejný insolvenční rejstřík. Od té doby u nás máme transparentní insolvenční řízení, která probí-

hají v přímém přenosu a je to dobře. Druhou stranu mince představují již zmíněné šikanózní insolvenční návrhy, jejichž prostřednictvím některé osoby zneužívají veřejný prostor. Ale vždy když něco nového vytvoříte, najde se někdo, kdo to zneužije. V současné době mimochodem probíhají práce na propojení insolvenčních rejstříků všech zemí Evropské unie, vyjma Dánska. Česká republika velmi dobře obstála v evropském srovnání. Jsme zemí s jedním z nejlepších veřejných informačních systémů v oblasti insolvenčního práva.

Zabývá se novela i provozovny insolvenčních správců?

Ano. Provozovny jsou prostorem pro kontakt dlužníka s insolvenčním správcem. Na každou provozovnu dnes napadají správcům věci. Platí rotační princip, takzvané kolečko. U oddlužení napadají případy správcům podle každého okresu, kde mají provozovnu a u konkursů podle krajů. Málokdo ví, že to vzniklo chybou. Jedna z dřívějších novel zákona totiž předpokládala, že oddlužení budou projednávat okresní soudy. Na to se navázalo přidělováním oddlužení podle okresů. Ten základ, tedy věcná příslušnost okresních soudů, ale nakonec ze zákona vypadl. Novela nyní sjednocuje obě kolečka na krajském principu, což je z pohledu současné úpravy logické. Ministerstvo ale udržuje správce ve střehu. Přípravuje další změnu, která by zavedla pro oddlužení skutečně věcnou příslušnost okresních soudů. Když pak ministerstvo nevrátí nápad kauz zpět na provozovny v okresech, vznikne opačná chyba. Je to hezká ukáзка toho, jak fungují časté změny pravidel. Je to, jako když zapomenete postavit dálnici, na kterou se má napojit okresní cesta. Cesta pak končí v polích.

Upravuje novela insolvenčního zákona testy insolvence?

Novela neobsahuje výslovnou úpravu testů insolvence. Přináší ale řadu změn v oblasti korporátního úpadku, které budou mít vliv na výsledky testů. Povinné testy insolvence zavedl již nový zákon o obchodních korporacích jako pojistku proti nezákonnému rozdělování zisku. Od roku 2014 je to nová podmínka pro výplatu dividend a tantiém. Testy chrání věřitele korporací. Mají zabránit tomu, aby si společníci a akcionáři rozdělovali majetek, který jim nepatří. Dokumentují ale také řádnou péči manažerů a chrání je před osobní odpovědností za dluhy korporace. Slouží i k testování cizích korporací. Věřitelé je používají, když se rozhodují, zda podají věřitelský insolvenční návrh a uplatní nároky vůči manažerům dlužníka. Banky testují finanční zdraví svých korporátních dlužníků pro účely kategorizace pohledávek. A konečně insolvenční správců využívají zpětné testy insolvence jako nástroj, podle kterého určují okruh manažerů a dalších osob, které žalují na vydání plnění do majetkové podstaty.

Kdo a kdy má testy provádět?

Zákonnou povinnost provádět testy insolvence mají zejména členové představenstev akciových společností, jednatele společností s ručením omezeným a předsedové družstev. Nová pravidla správy korporací vytvářejí právní domněnku, že manažeři, kteří souhlasili s vyplacením podílu na zisku

v rozporu se zákonem, nejednali s péčí řádného hospodáře. V případě pozdějšího úpadku korporace ručí za závazky korporace, když nezajistí provedení testu insolvence nebo se neřídí jeho výsledkem. Pak musí sami uhradit dluhy korporace. Odpovídají za ně neomezeně, celým svým majetkem.

Podílel jste se na přípravě aktuální novely insolvenčního zákona?

Ano. Za Českou advokátní komoru a Asociaci insolvenčních správců, které mne tím pověřily, jsem uplatňoval připomínky v legislativním procesu. Účastnil jsem se jak jednání na ministerstvu, tak i všech zasedání Legislativní rady vlády, které se novelou zabývaly. Část našich připomínek byla přijata. Ministerstvo například ustoupilo od původní představy, že insolvenční správci, kterými jsou nejčastěji advokáti, mají podléhat kárné pravomoci Nejvyššího správního soudu. Šlo o jednu z hlavních připomínek České advokátní komory, kterou podpořil v Legislativní radě vlády i předseda Nejvyššího správního soudu JUDr. Josef Baxa. Část našich připomínek nebyla přijata a hodláme je dále prosazovat v Parlamentu vahou odborné argumentace.

Co se Vám zatím nepodařilo prosadit?

Ministerstvo spravedlnosti se snaží řešit novelou problém takzvaných oddlužovacích společností. To jsou firmy, které nabízejí dlužníkům „pomoc“ při sepisu insolvenčních návrhů. Jde o to, že tyto agentury sepisují návrhy a poskytují tím právní služby, aniž by k tomu byly oprávněny. Česká advokátní komora dlouhodobě upozorňuje na nezákonnost postupu těchto takzvaných vinklářů. Vydala k tomu i své oficiální stanovisko, na které odkazuje důvodová zpráva novely. Nezákonné aktivity oddlužovacích společností poškozují účastníky insolvenčních řízení finančně a zatěžují soudy stovkami vadných podání. Z tohoto pohledu chápu snahu ministerstva řešit problém. Metoda, kterou k tomu volí, ale není správná. Porušování práva je třeba postihovat, ne vytvářet novou právní úpravu, která bude opět porušována. Kromě tradičních právnických profesí mají nadále sepisovat insolvenční návrhy i neziskové organizace jako akreditované osoby. To naruší tržní prostředí. Dojde k nekoncepčnímu střetu placené a neplacené služby, neřeší se otázka rozdílné odpovědnosti a vytváří se základ pro střet zájmů. Vnímám sociální aspekt věci, ale poskytování bezplatných právních služeb má jiné řešení. Česká advokátní komora zabezpečuje systém bezplatného poskytování právních služeb nemajetným.

Řeší novela insolvenčního zákona také souběh exekucí a insolvencí?

Neřeší. Není však vyloučeno, že budou ještě ve Sněmovně uplatněny pozměňovací návrhy. Považuji za rozumné, aby exekutoři mohli v insolvenčních řízeních opět provádět dražby a aby se dořešil režim uspokojení jejich odměn a nákladů. Záměry na změnu postavení exekutora v insolvenčním řízením se ale na Ministerstvu spravedlnosti teprve diskutují, a to za účasti vedení Exekutorské komory. Jako zástupce České advokátní komory jsem byl přizván do komise, kterou

k tomu zřídil pan ministr. Musím říci, že vnímám pozitivně změnu na straně ministerstva, které začalo v poslední době projednávat s profesními komorami své legislativní záměry v oblasti exekucí a insolvencí. Zástupci ministerstva se také nově účastní jednání odborné sekce České advokátní komory pro insolvenční právo, které předsedám. Máme tak možnost uplatňovat naše připomínky na samém počátku legislativního procesu. Neznamená to samozřejmě, že ministerstvo všechny naše připomínky přijme. Na řadu věcí máme odlišné názory.

Ministerstvo spravedlnosti hlásá, že je nutné snížit exekutorský tarif. Neobávají se insolvenční správci, že u nich posléze dojde k těmuž opatření?

Strach není dobrá emoce. Lidé se v minulosti báli zatmění Slunce a považovali je za zlé znamení. Ale jen do té doby, než pochopili, proč k zatmění dochází. Lepší, než se něčeho bát, je pochopit, proč se to děje. A to je často velmi zajímavé. Proč se ministerstvo pokusilo snížit platy soudcům? Proč snížilo advokátní tarif? Proč chce snížit odměnu exekutorům? Proč hrozí totéž insolvenčním správcům? Je to proto, že politici se zaměřují na nejsilnější cílovou skupinu. Dlužníků je u nás bohužel víc než věřitelů. Obchodní marketing se často zaměřuje na malý okruh osob, které mají velké peníze. Politický marketing se zaměřuje vždy na velké množství osob, bez ohledu na peníze. Volební hlas má každý. Populističtí lídři tak dnes poměrně logicky pracují s tím, co se líbí dlužníkům. Prodávají jim vize, jak jim bude lépe, když se jim sníží náklady, které prodraží jejich nesplácené dluhy. Nebo jim rovnou slibují, že nebudou muset platit dluhy vůbec. Současná ekonomika je ale založena na existenci a placení dluhu. Přestanou-li se půjčky vracet, je to jako když zastavíte oběh krve v organismu. Tím ten organismus usmrtíte. Se zatměním Slunce se nedá dělat nic. Proti populismu, který rozkládá ekonomiku, se dá bojovat silnými hlasy realistů. Potřebujeme více lidí s jasným rozumem a silným hlasem, jak v politice, tak ve vedení profesních komor.

Souvisejí s tím i aktuální legislativní návrhy týkající se dluhové amnestie?

Dlužit dnes zkrátka není ostuda, i když by možná měla být. Pokusím se ale uzavřít tento rozhovor pozitivně nebo jej alespoň mírně odlehčit. Pan ministr se brání termínu dluhová amnestie a říká, že o žádnou amnestii nejde. Já se ale ptám, co to je, když slíbíte lidem, že zrušíte současnou třicetiprocentní hranici minimální úhrady dluhu a řeknete jim, že nemusejí platit svým věřitelům vůbec nic a dluhy se jim odpustí. Stačí, když uhradíte náklady insolvenčního řízení a některé vypočtené pohledávky. A tady je to zajímavé. Mezi ty výjimečné pohledávky, které nezanikají a hradí se, patří pohledávka na výživné. Když tedy jako věřitel nedostanete z majetku dlužníka vůbec nic, a dlužník z něj bude platit výživné na své dítě, plníte vlastně roli náhradního rodiče. Jako věřitel platíte fakticky to výživné vy. Platíte výživné na dítě svého dlužníka! A to je to pozitivní. Děti jsou naše budoucnost.

KRITICKÝ POHLED NA ÚPRAVU ZASTUPOVÁNÍ SOUDNÍCH EXEKUTORŮ

- část první

Mgr. Bc. Petra Pimková
asistentka soudce u Krajského soudu v Brně

Jak v jednom ze svých rozhodnutí velmi pregnantně vyjádřil kárný senát Nejvyššího správního soudu, „soudní exekutor je člověk, nikoliv automat“¹. Je tedy zcela přirozené, že mohou nastat situace, za nichž není v možnostech soudního exekutora po určitou dobu zajistit vlastními silami chod svého exekutorského úřadu, ať již z důvodu nepříznivého zdravotního stavu, delší než několikadenní dovolené či jiných, v určitých případech i poněkud specifických důvodů, jakými je pozastavení či zánik výkonu exekutorského úřadu. Oproti tomu zde však existuje veřejný zájem na soustavném a nepřetržitém výkonu činnosti soudního exekutora, zejména pak činnosti exekuční. Za účelem zajištění kontinuálního chodu exekutorského úřadu i v době, kdy samotný soudní exekutor není schopen svým povinností v tomto směru dostát, proto zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „exekuční řád“), zavádí institut zástupce soudního exekutora.

Snad z poměrně pochopitelných důvodů zůstává úprava tohoto specifického institutu stranou zájmu širší odborné veřejnosti, dlužno však podotknout, že ani v rámci samotné exekutorské obce mu nebyla dosud věnována patřičná po-

¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2015, č. j. 14 Kse 2/2015-62.

zornost. Přitom problematika zastupování soudních exekutorů je natolik zásadní a v současné době rovněž aktuální, že je bezesporu na místě podrobit ji bližšímu zkoumání. Předkládaný příspěvek je tedy především snahou o zhodnocení současné právní úpravy zastupování soudních exekutorů, a to s důrazem na zodpovězení otázky, nakolik tato úprava plní svoji elementární funkci. V této souvislosti se pokusím poukázat na deficity legislativního zakotvení institutu zástupce soudního exekutora, přičemž současně předestřu úvahy stran možného řešení existujících nedostatků, a to jak v rovině interpretace aktuální právní úpravy, tak v rámci úvah de lege ferenda.

S ohledem na rozsáhlost zvoleného tématu bude příspěvek rozdělen na dvě části, přičemž první z nich je věnována zejména podmínkám, které jsou zákonem na zástupce soudního exekutora kladeny, a procesu ustanovení zástupce soudního exekutora.

Obecně k úpravě zastupování

Problematika zastupování soudních exekutorů je upravena v § 16–18 exekučního řádu. Jedná se o právní úpravu poměrně kusou, která pak v praxi může činit nemalé výkladové obtíže. Byť důvodová zpráva k exekučnímu řádu² v tomto směru mlčí, za inspirační zdroj úpravy procesu ustanovování zástupců, jakož i podmínek zastupování, rozsahu pravomocí zástupce soudního exekutora a způsobu jeho jednání lze označit především právní úpravu slovenskou³ a současně úpravu zastupování notářů obsaženou v zákoně č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).⁴ Na rozdíl od zmiňovaných předpisů však exekuční řád pojímá institut zástupce jako zcela univerzální, pro všechny případy, za nichž není soudní exekutor schopen zajistit chod svého úřadu. Exekuční řád tedy nezná institut náhradníka soudního exekutora⁵, ačkoliv původní návrh s jeho zakotvením počítal.⁶ Tuto skutečnost však lze dle mého názoru přijmout spíše s povděkem, neboť rozlišování mezi náhradníkem a zástupcem exekutora se jeví být poněkud nadbytečným.⁷

Ihned na úvod je třeba vyzdvihnout skutečnost, že každé-

mu soudnímu exekutorovi by měl být zástupce ustanoven v průběhu několika prvních týdnů po jmenování do exekutorského úřadu; k samotnému faktickému výkonu činnosti zástupce však zpravidla dochází až mnohem později, resp. v krajním případě k němu ani nikdy dojít nemusí. Po ustanovení zástupce tedy obvykle nastává pouze jakási latentní fáze, která se vyznačuje tím, že již byla jednoznačně určena osoba, která je k zastupování oprávněna a která je připravena se jej v případě nutnosti (nemoci zastupovaného exekutora apod.) neprodleně ujmout.

Předpoklady pro ustanovení zástupce soudního exekutora

Zástupcem soudního exekutora může být ustanoven jak jiný soudní exekutor, tak exekutorský kandidát, tj. osoba, která splňuje veškeré podmínky pro výkon exekuční činnosti⁸ vyjma samotného jmenování soudním exekutorem do exekutorského úřadu, a u níž tedy existuje předpoklad náležité odborné erudice. Jelikož zákon explicitně umožňuje, aby se zástupcem stal i kandidát jiného soudního exekutora, je nezbytnou podmínkou ustanovení kandidáta zástupcem též souhlas soudního exekutora, u něhož je tento v pracovním poměru.⁹

Další podmínkou pro ustanovení zástupce, která však již platí jak pro kandidáta, tak pro soudního exekutora, je existence pojistné smlouvy o odpovědnosti za újmu. V případě soudních exekutorů ovšem tento požadavek v zásadě nebude činit žádné obtíže, neboť se na všechny soudní exekutory vztahuje obecná povinnost být po celou dobu výkonu exekutorského úřadu pojištěni pro případ odpovědnosti za újmu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem exekuční činnosti.¹⁰ Výkon funkce zástupce tak pokryje již existující pojistná smlouva.¹¹ Složitější bude situace v případě, že zástupcem je ustanoven exekutorský kandidát. Byť se pojištění soudního exekutora vztahuje i na činnost jeho zaměstnanců, pro účely výkonu zastupování bude nezbytné sjednání zvláštní pojistné smlouvy přímo kandidátem.¹² Exekutorská komora ČR (dále jen „Komora“) by pak s ohledem na možné negativní důsledky neexistence náležitého pojištění měla vždy trvat

² Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk č. 725/0: Důvodová zpráva [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 27. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=725&CT1=0>.

³ § 17–19 zákona 233/1995 Z. z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

⁴ § 14 a násl. notářského řádu.

⁵ Původně měl být náhradník jmenován pro případy, že exekutorský úřad zůstane dočasně neobsazen, tj. od zániku výkonu exekutorského úřadu do jmenování nového soudního exekutora do uvolněního exekutorského úřadu. Dle aktuální právní úpravy i v těchto případech zajišťuje chod úřadu zástupce soudního exekutora.

⁶ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk č. 725/0: Důvodová

zpráva [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 27. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=725&CT1=0>.

⁷ Podmínky pro ustanovení náhradníka se ostatně nikterak výrazně neodlišovaly od těch, které zákon stanoví pro zástupce soudního exekutora. Náhradníkem by však podle navrhovaného znění zákona nemohl být exekutorský kandidát.

⁸ § 9 odst. 1 exekučního řádu.

⁹ § 16 odst. 5 tamtéž.

¹⁰ § 11 odst. 2 tamtéž.

¹¹ Shodně též KASÍKOVÁ, Martina a kol. Exekuční řád. Komentář.

3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 81. MIKŠOVSKÝ, Petr. Zákon u soudních exekutorech a exekuční činnosti: komentář. Praha: IFEC, 2001, s. 32.

¹² KASÍKOVÁ, op. cit., s. 81.

na doložení pojistné smlouvy kandidátem. Neučiní-li tak dotčený kandidát, je třeba předpokládat, že smlouva nebyla uzavřena, a jeho ustanovení zástupcem soudního exekutora je podle § 16 odst. 2 in fine exekučního řádu vyloučeno.

Pakliže je pozornost věnována kandidátu exekutora, jakožto potenciálnímu zástupci, nutno podotknout, že autoři komentářové literatury¹³ v této souvislosti za problematickou považují též skutečnost, že kandidát, na rozdíl od samotného soudního exekutora, nesložil slib k rukám ministra spravedlnosti.¹⁴ Osobně však absenci této spíše formální podmínky nepřikládám zásadní význam, neboť je iluzorní domnívat se, že by snad právě složení slibu mělo být garancí řádného výkonu exekutorské činnosti.

Pravidla pro výběr zástupce soudního exekutora

Pro určení, který soudní exekutor či exekutorský kandidát může být v konkrétním případě za zástupcem vybrán, je stěžejní § 16 odst. 2 exekučního řádu, který stanoví, že „zástupce je ustanoven z řad kandidátů exekutora, nejsou-li, z řad exekutorů jmenovaných v obvodu příslušného okresního soudu nebo jejich kandidátů, a nejsou-li, z řad exekutorů jmenovaných v obvodu příslušného krajského soudu nebo jejich kandidátů.“

Zákonná úprava se tedy jeví být poněkud svazující, neboť na první pohled nepřipouští žádnou možnost se od stanovených kritérií pro výběr zástupce odchýlit. Tuto skutečnost považují za jednu z nejmarkantnějších vad, již je úprava zastupování soudních exekutorů zatížena. Zákonodárce v tomto případě zcela nekriticky přejal úpravu obsaženou v notářském řádu¹⁵ a za jediné měřítko pro výběr zástupce zvolil příslušnost k témuž okresnímu, případně krajskému soudu. Takto zvolené kritérium však postrádá v případě soudních exekutorů racionální základ, to tím spíše, že systém soudních exekutorů v ČR není vybudován na principu teritoriality, ale soudní exekutoři mají celostátní působnost. Současnou právní úpravu snad lze ospravedlnit pouze tím, že implicitně do jisté míry zohledňuje též kritérium geogra-

fické vzdálenosti sídel exekutorských úřadů zastupovaného exekutora a jeho zástupce, ovšem ani to neplatí bezvýtku.¹⁶ Za nejzávažnější deficit však považují skutečnost, že dosavadní právní úprava nikterak nereflexuje, že současný systém umožňuje existenci mnoha různých typů exekutorských úřadů, které se mezi sebou diametrálně odlišují co do počtu zpracovávaných případů (roční nápad se může pohybovat řádově od desítek do desítek tisíc spisů), systému vedení exekučních spisů (elektronicky či v listinné podobě), druhu využívaného softwarového vybavení, počtu zaměstnanců apod. Tyto propastné rozdíly mají pro výběr osoby zástupce kruciólní význam. Pokud by se však Komora při rozhodování o zástupci striktně držela pravidel obsažených v § 16 odst. 2 exekučního řádu, nemohla by tyto okolnosti žádným způsobem zohlednit. Přitom bezesporu není žádoucí, aby byl zástupcem soudního exekutora, jehož roční nápad činí desítky tisíc spisů, ustanoven exekutor, jehož nápad je oproti zastupovanému exekutorovi zhruba setinový, a nemá tedy žádné zkušenosti s vedením velkého úřadu. Obdobných příkladů by bylo možno nalézt mnoho. Pominout nelze ani skutečnost, že aby mohlo zastupování skutečně plnit svůj účel, je nezbytné, aby mezi zastupovaným exekutorem a jeho zástupcem panovala důvěra. Nebude-li zastupovaný exekutor považovat ustanoveného zástupce za důvěryhodného, stěžít bude ochoten svěřit do jeho rukou svůj exekutorský úřad.

Shora uvedené nedostatky jsou dále umocněny skutečností, že současná právní úprava je vystavěna na principu, že zástupce nemůže být nucen, aby ve své funkci setrval. Byť tedy zákon výslovně nevyžaduje souhlas zástupce s jeho ustanovením, jeho odmítavý postoj k výkonu funkce zástupce vyvolá nutnost zahájení řízení o ustanovení nového zástupce. Totéž platí v případě, že s osobou ustanoveného zástupce nebude spokojen zastupovaný exekutor a požádá Komoru, aby mu byl ustanoven zástupce nový. Je tedy otázkou, zda by Komora skutečně měla trvat na tom, aby byl zástupcem ustanoven exekutor z téhož soudního okresu jako zastupovaný exekutor, pakliže tento exekutor se svým ustanovením zástupcem nesouhlasí a vzápětí požádá o uvolnění z funkce zástupce. Přímo se zde nabízí, že by za těchto okolností bylo vhodnější a hospodárnější již v počátku ustanovit zástupcem

¹³ Srov. KASÍKOVÁ, op. cit., s. 81. MIKŠOVSKÝ, op. cit., s. 31.

¹⁴ Povinnost soudního exekutora složit slib je upravena v § 12 exekučního řádu.

¹⁵ § 14 odst. 4 notářského řádu, k tomuto více BÍLEK, Petr a kol. Notářský řád a řízení o dědictví: komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 76.

¹⁶ Především u úřadů ležících na okraji soudního kraje bude platit, že některé exekutorské úřady ze sousedícího soudního kraje budou snáze dostupné než exekutorské úřady v rámci téhož kraje či dokonce okresu.

takovou osobu, která proti tomuto postupu ničeho nenamítá, nebo má o funkci zástupce dokonce zájem.

Lze shrnout, že bezvýjimečné trvání na dodržování pravidel obsažených v § 16 odst. 2 exekučního řádu by v praxi znamenalo popření samotného smyslu a účelu institutu zastupování. Z tohoto důvodu se domnívám, že předmětná kritéria by měla být využívána spíše podpůrně, tedy přesněji zejména za situace, rozhoduje-li Komora o ustanovení zástupce z moci úřední (viz níže). Ve většině případů je však zástupce ustanovován na návrh zastupovaného exekutora, přičemž zde již dle mého názoru lze nalézt prostor pro to, aby se Komora od zmiňovaných zákonných pravidel odchýlila, existují-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné. Takovým důvodem může být kupříkladu totožné softwarové vybavení exekutorských úřadů, obdobný přístup k vedení exekutorského úřadu, dobrá dostupnost exekutorského úřadu zastupovaného exekutora pro navrhovaného zástupce apod. Poměrně často se pak bude objevovat požadavek, aby byl zástupcem ustanoven soudní exekutor, který dříve působil jako exekutorský kandidát zastupovaného exekutora. V obdobných případech zpravidla nic nebrání tomu, aby bylo návrhu vyhověno. To však pouze za situace, že existuje vzájemná shoda mezi zastupovaným exekutorem a navrhovaným zástupcem.¹⁷

O tom, že tento postup si v praxi osvojila i samotná Komora, svědčí i statistická data, podle nichž má v současné době více než třetina soudních exekutorů zástupce, který neodpovídá podmínkám § 16 odst. 2 exekučního řádu.¹⁸ Byť se zde prezentovaný výklad dotčené právní úpravy může jevit jako poněkud extenzivní, považuji jej za veskrze pragmatický a pro účely praxe za jediný přijatelný. To však nic nemění na skutečnosti, že by bylo bezesporu vhodnější dosavadní právní úpravu revidovat minimálně do té míry, aby zákon výslovně stanovil, že předmětná kritéria se užijí pouze tehdy, nenavrhnou-li soudní exekutor sám vhodného zástupce.

Proces ustanovení zástupce

Zástupce exekutora je ustanovován rozhodnutím Komory, konkrétně se jedná o pravomoc, která přísluší jejímu

řídícímu a výkonnému orgánu, jímž je prezidium.¹⁹ Bližší postup při ustanovování zástupců exekuční řád nestanovuje. V otázkách, které nejsou speciálně upraveny přímo stavovskými předpisy Komory,²⁰ bude nezbytné postupovat subsidiárně podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Dle § 16 odst. 1 exekučního řádu je soudní exekutor povinen navrhnout svého zástupce do jednoho měsíce ode dne jmenování do exekutorského úřadu. Řízení o ustanovení zástupce tak bude zpravidla zahajováno na návrh zastupovaného exekutora; po marném uplynutí předmětné lhůty je však povinností Komory zahájit v této věci řízení z moci úřední. I v průběhu takto zahájeného řízení by však měla Komora vycházet z vyjádření zastupovaného exekutora a umožnit mu podílet se na výběru zástupce. Bude-li ovšem exekutor, jemuž má být zástupce ustanoven, v řízení pasivní, nezbude Komore než oslovit všechny osoby odpovídající podmínkám § 16 odst. 2 exekučního řádu a vybrat z nich zástupce na základě objektivních kritérií a s přihlédnutím k jejich stanoviskům. Nutno zdůraznit, že na všechny potenciální zástupce (tj. kupříkladu všechny exekutory jmenované v obvodu příslušného okresního soudu a eventuálně jejich kandidáty) je nutno nahlížet jako na účastníky řízení ve smyslu § 27 odst. 2 správního řádu.

Na tomto místě považuji za vhodné poukázat na skutečnost, že zákon nevylučuje možnost vzájemného zastupování soudních exekutorů. Stejně tak není nutně na překážku, byla-li jedna osoba ustanovena zástupcem více soudních exekutorů, přičemž jak vyplývá z evidencí vedených Komorou, nejedná se o situaci nikterak výjimečnou a z celkového počtu 158 soudních exekutorů jich takřka jedna pětina působí jako zástupce dvou či více soudních exekutorů.²¹ Tento stav však nepovažuji za příliš žádoucí. Zastává-li totiž jedna osoba funkci zástupce několika soudních exekutorů současně, narůstá tím nebezpečí, že samotný zástupce bude v době potřeby faktického zastupování indisponován. Rovněž by pak mohlo dojít k souběhu faktického zastupování více soudních exekutorů současně, což by již na osobu zástupce kladlo značně zvýšené nároky.

¹⁷ Ustanovení zástupcem osoby nesplňující podmínky § 16 odst. 2 exekučního řádu proti její vůli je zcela vyloučeno.

¹⁸ Přesněji se jedná o 60 soudních exekutorů. Pro účely těchto statistik nebylo zohledněno, zda soudní exekutor využil možnosti nechat se zastupovat svým kandidátem či kandidátem jiného soudního exekutora. Pokud by bylo přihlédnuto i k tomuto kritériu, dospěli bychom pravděpodobně k číslu o poznání vyššímu. Údaje jsou čerpány z informace Komory ze dne 27. 4. 2016, získané na základě žádosti o poskytnutí informací ze dne 19. 4. 2016.

¹⁹ § 111 odst. 5 písm. m) exekučního řádu.

²⁰ Takovou speciálně upravenou otázkou je kupříkladu posuzování podjatosti členů orgánu Komory, v tomto případě prezidia. Zde se uplatní úprava obsažená v § 23 stavovského předpisu Exekutorské komory České republiky ze dne 6. prosince 2011, organizační řád.

²¹ Přesně se jedná o 29 soudních exekutorů, přičemž z tohoto počtu 22 soudních exekutorů zastupuje právě dva ze svých kolegů. Údaje jsou čerpány z informace Komory ze dne 27. 4. 2016, získané na základě žádosti o poskytnutí informací ze dne 19. 4. 2016.

Rozhodnutí Komory o ustanovení zástupce se stává pravomocným oznámením posledního z účastníků řízení.²² Proti rozhodnutí Komory o ustanovení zástupce lze podat správní žalobu ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.²³ Věcně a místně příslušným soudem je s ohledem na aktuální sídlo Komory Městský soud v Praze.²⁴

Ustanovení nového zástupce

Je spíše výjimkou, má-li soudní exekutor po celou dobu výkonu exekutorského úřadu téhož zástupce. Situace, za nichž je Komora povinna ustanovit soudnímu exekutorovi zástupce nového, jsou taxativně vyjmenovány v § 18 odst. 1 exekučního řádu. Z logiky věci bude nezbytné ustanovit soudnímu exekutorovi nového zástupce tehdy, pakliže dosavadní zastupování ex lege skončilo. Byl-li zástupcem soudní exekutor, pak se jedná o situaci, kdy dojde k zániku výkonu jeho exekutorského úřadu.²⁵ V případě, že je zástupcem ustanoven kandidát, dochází k ukončení zastupování v důsledku vyškrtnutí kandidáta ze seznamu vedeného Komorou a rovněž tehdy, zaklikne-li pojištění kandidáta o odpovědnosti za újmu.²⁶ Konečně je pak ukončení zastupování spojeno též s uložením zvláštního typu kárného opatření pro exekutorské kandidáty, jímž je odvolání ze zastupování.²⁷ Za zmínku stojí skutečnost, že byť je nezbytným předpokladem pro ustanovení kandidáta zástupcem souhlas exekutora, který jej zaměstnává, pozdější odvolání tohoto souhlasu samo o sobě nemá za následek zánik zastupování ani není důvodem pro ustanovení zástupce nového.

Vzhledem k tomu, že institut zastupování je dle současné právní úpravy vystavěn na principu dobrovolnosti, ustanoví Komora soudnímu exekutorovi nového zástupce tehdy, jestliže o to požádá dosavadní zástupce. Samozřejmostí pak je, že nový zástupce je ustanoven rovněž tehdy, navrhne-li to samotný zastupovaný exekutor. Nutno zdůraznit, že zákon neumožňuje uvolnění zástupce z jeho funkce, aniž by byl jmenován zástupce nový. I pokud tedy zástupce požádá o zproštění zastupování, je nadále povinen zastávat svoji funkci, a to až do okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí o ustanovení nového zástupce. K zániku ustanovení předchozího zástupce

dochází v souvislosti s ustanovením nového zástupce ex lege, a to i když to zastupovaný soudní exekutor ani dosavadní zástupce nepožaduje. Toto pravidlo však bylo do exekučního řádu vloženo až v souvislosti s novelizací provedenou zákonem č. 396/2012 Sb., účinnou od 1. 1. 2013. Dřívější praxe Komory vycházela z předpokladu, že soudní exekutor může mít i více zástupců současně, o čemž svědčí i skutečnost, že tento stav stále přetrvává u dvou soudních exekutorů.²⁸

Jak je patrné ze zde uvedeného, současná právní úprava je založena na premise, že nikoho nelze nutit, aby ve funkci zástupce setrval proti své vůli. Požádá-li zástupce o zproštění jeho funkce, a to aniž by musel svoji žádost jakkoliv zdůvodnit, je povinností Komory zahájit řízení o ustanovení nového zástupce. Vzhledem k tomu, že tak může učinit i každý další zástupce, a to ihned po té, co se dozví o svém ustanovení, není vyloučeno, že se Komora ocitne v bludném kruhu ustanovování stále dalších zástupců, aniž by byla zajištěna stabilita spravování exekutorského úřadu zastupovaného soudního exekutora. Popisovaná situace přitom velmi reálně hrozí v situacích, kdy bude zastupování soudního exekutora spojeno s nestandardními obtížemi. Takto tomu může být zejména v případě pozastavení exekutorského úřadu či zániku exekutorského úřadu zastupovaného soudního exekutora, tedy v situacích, kdy je zastupování paradoxně nejvíce zapotřebí. Naneštěstí se ukazuje, že v těchto závažných případech institut zastupování poněkud selhává a dle mého názoru je z velké části na vině právě skutečnost, že celou právní úpravou prostupuje princip dobrovolnosti.

Možné řešení spatřuji ve zpřísnění právní úpravy, pokud se jedná o možnost změny zástupce. Primárně by bylo vhodné legislativně zakotvit oprávnění Komory nevyhovět žádosti o zproštění funkce zástupce, resp. nepřiznat každé takové žádosti účinek zahájení řízení o ustanovení nového zástupce. Žádost zástupce by v takovém případě podléhala uvážení Komory, která by řízení o ustanovení nového zástupce zahájila pouze tehdy, pokud by dosavadní zástupce doložil existenci důležitých důvodů, pro které není schopen činnost zástupce vykonávat.²⁹ Obdobně by bylo možné zpřísnit podmínky pro změnu zástupce na základě návrhu zastupovaného exekutora. Zde přichází v úvahu přijetí takové právní úpravy, která

²² § 73 odst. 1 správního řádu.

²³ K tomuto více Kasíková, op. cit., s. 82.

²⁴ § 7 soudního řádu správního.

²⁵ K zániku výkonu exekutorského úřadu dochází v případech uvedených v § 15 exekučního řádu. Mezi nejčastější důvody se řadí odvolání soudního exekutora ministrem spravedlnosti (zpravidla na jeho žádost).

²⁶ § 18 odst. 1 písm. b) exekučního řádu.

²⁷ § 116 odst. 7 písm. d) tamtéž.

²⁸ Informace Komory ze dne 27. 4. 2016, získaná na základě žádosti o poskytnutí informací ze dne 19. 4. 2016.

²⁹ Jednalo by se tedy ve své podstatě spíše o podnět k zahájení správního řízení o ustanovení nového zástupce.

by umožňovala změnu zástupce v zásadě pouze tehdy, navrhně-li zastupovaný exekutor současně svého nového zástupce a doloží jeho souhlas s takovým postupem. Ve výjimečných případech by pak bylo možné k ustanovení nového zástupce přikročit i bez předložení dohody s novým zástupcem, a to kupříkladu za situace, ukáže-li se, že dosavadní zástupce zneužívá své funkce k vlastnímu obohacení na úkor zastupovaného exekutora.

Závěr

První část příspěvku zaměřeného na rozbor institutu zástupce soudního exekutora obsáhla zejména fázi samotného ustanovování zástupců, a to jak předpoklady a podmínky pro ustanovení zástupce, tak procesní postup Komory při rozhodování o zástupci exekutora. Přitom již zde se ukázalo, že současná právní úprava je v mnohém naprosto nevyhovující. Kromě již v textu uvedených nedostatků lze za zásadní slabinu označit nedostatečnou provázanost právní úpravy zastupování. Tu lze ilustrovat mimo jiné na skutečnosti, že exekuční řád zjevně kogentně stanoví, že zástupcem se může stát pouze ten soudní exekutor (kandidát), který je jmenován do téhož obvodu okresního, potažmo krajského soudu jako zastupovaný exekutor, avšak současně nestanovuje exekutorovi splňujícímu tyto podmínky povinnost činnost zástupce vykonávat, resp. umožňuje mu velmi snadno se této činnosti zprostit. V konečném důsledku tak není vždy v možnostech Komory liteře zákona dostát.

Prezentované úvahy o možnostech řešení existujících nedostatků jsou pak zejména snahou přispět do relevantní diskuse, přičemž považuji za nutné zdůraznit, že spíše než dílčích změn by bylo zapotřebí právní úpravu zastupování od základů revidovat tak, aby vytvářela logicky provázaný celek. Pro tyto účely je však nejprve nezbytné podrobit bližšímu zkoumání i další související otázky, jako je vymezení okruhu případů, při nichž dochází k faktickému zastupování, rozsah pravomocí zástupce soudního exekutora, odpovědnost zástupce za škodu způsobenou při výkonu jeho činnosti či stanovení výše odměny za výkon zastupování. Těmto problémovým okruhům pak bude do značné míry věnována pozornost v druhé části tohoto příspěvku.

Seznam použitých zdrojů:

Odborná literatura:

BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád a řízení o dědictví: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1120 s. ISBN 978-80-7400-181-9.

KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 957 s. ISBN 978-80-7400-476-6.

MIKŠOVSKÝ, Petr. *Zákon u soudních exekutorech a exekuční činnosti: komentář*. Praha: IFEC, 2001, 219 s. ISBN 80-86412-10-5.

Internetové zdroje:

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk č. 725/0: Důvodová zpráva [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 27. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=3&CT=725&CT1=0>.

Právní předpisy:

Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 6. prosince 2011, organizační řád, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon 233/1995 Z. z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Soudní rozhodnutí:

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2015, č. j. 14 Kse 2/2015-62.

Další zdroje:

Informace Komory ze dne 27. 4. 2016, získaná na základě žádosti o poskytnutí informací ze dne 19. 4. 2016.

NEZÁVISLOST SOUDNÍHO EXEKUTORA A JEHO ODMĚNA

Mgr. et Mgr. Jiří Flam

právník Exekutorské komory ČR,
ředitel Ústavu legislativních studií, z. ú.

Dle § 28 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu, se úkony exekutora považují za úkony exekučního soudu. Toto ustanovení charakterizuje postavení soudního exekutora při vedení exekučního řízení. Při vzniku exekučního řádu bylo zamýšleno, aby byl exekutor nestátním orgánem – fyzickou osobou, na kterou stát deleguje část svých mocenských práv, která jinak přísluší soudům.¹ Soudní exekutor vykonává dle důvodové zprávy k návrhu exekučního řádu svobodné povolání v postavení veřejného činitele. Cílem následujícího textu je porovnat rozdílné vnímání postavení soudních exekutorů a soudců v nálezech Ústavního soudu. Toto srovnání má smysl právě s ohledem na skutečnost, že na soudního exekutora je delegována státní moc příslušející jinak soudům. Pokud totiž existují určité ústavní limity mající za cíl chránit např. nezávislost moci soudní, měla by být tatáž kritéria pro posuzování ústavních limitů použita i vůči soudním exekutorům, když § 2 exekučního řádu stanoví, že exekutor vykonává exekuční činnost nezávisle².

Pl. ÚS 28/13 a Pl. ÚS 33/11

Ústavní soud se ve svém nálezu Pl. ÚS 28/13 zabývá ústavní konformitou stanovení výše platové základny soudců na 2,75násobek průměrné měsíční mzdy fyzických osob

¹ „Exekutor je nestátním orgánem – fyzickou osobou, na kterou stát deleguje část svých mocenských práv, která jinak přísluší soudům. Exekutor vykonává činnost jako svobodné povolání a má postavení veřejného činitele.“ In: důvodová zpráva k návrhu zákona č. 120/2001 Sb., sněmovní tisk č. 725/0, zvláštní část, k § 1. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=3&CT=725&CT1=0>.

² Srov. KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLÁŠIL, V., ŠIMKA, K., JIRMANOVÁ, M., HUBÁČEK, J.: Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7400-476-6, str. 8: „Soudní exekutor musí vykonávat svou činnost nezávisle a nestranně. Tato nezávislost je užší než nestrannost soudce, protože jde o institucionální nezávislost, kdy je exekutor vázán právními předpisy a rozhodnutími soudu vydanými v řízení o výkon rozhodnutí a v exekučním řízení. Nezávislost je dána způsobem jeho jmenování, odvolání, přeložení a disciplinárním řízením. Důležitá je i jeho přiměřená ekonomická nezávislost. Jednou z nejdůležitějších záruk nezávislosti je Exekutorská komora ČR a její samosprávná činnost.“

v nepodnikatelské sféře za předminulý kalendářní rok, když si všimá, že platová základna soudců se v průběhu času vůči průměrné měsíční mzdě v nepodnikatelské sféře neustále snižuje.³ V nálezu plenum Ústavního soudu připomíná i argumenty ze svých nálezů předchozích, zejm. Pl. ÚS 33/11, přičemž dochází k závěru, že snižování platové základny soudců nemusí být ve všech případech ústavně konformní.

Při hodnocení ústavní konformity reálného snižování platu soudců přijímá Ústavní soud tezi, že posouzení ústavnosti platových restrikcí vůči soudcům pro konkrétní období konkrétního roku spadá do rámce vymezeného principem soudcovské nezávislosti⁴. Uvedená teze prakticky připouští možnost, aby Ústavní soud posuzoval ústavnost platových restrikcí vůči soudcům, a to z toho důvodu, že takové restrikce mohou být porušením ústavně zakotveného principu soudcovské nezávislosti.

Z výše uvedeného by bylo možné vyvodit podobný výrok i vůči soudním exekutorům, jakožto osobám, na něž byla státem delegována část mocenských práv, která jinak přísluší soudům, s ohledem na podstatu exekuční činnosti jakožto svobodného povolání je však potřeba učinit tak v sofistikovanější podobě než jen pouhou analogií. Důvodová zpráva k návrhu exekučního řádu totiž vyjadřuje myšlenku, že „nezávislost (i ekonomická⁵) na státu je základním předpokladem exekutorovy nestrannosti při výkonu exekuční činnosti. Pověření státem k této činnosti dává exekutorovi veřejnou důvěru, autoritu a vážnost.“⁶

Z důvodové zprávy lze proto vyrozumět, že záměrem zákonodárce při tvorbě exekučního řádu bylo ustanovit soudní exekutory jako subjekty (rovněž) ekonomicky nezávislé na státu. Tato ekonomická nezávislost spočívá v povaze exekuční činnosti jakožto výkonu svobodného povolání. Označovat exekuční činnost z hlediska ekonomického určení jako výkon svobodného povolání je dle mého názoru zároveň přiléhavější než tuto činnost označovat pouze jako podnikání. Exekuční činnost v sobě totiž nese především znaky veřejného zájmu – úkolem soudního exekutora je v první řadě vykonávat exekuční činnost nezávisle, zároveň i svědomitě

tě tak, aby se zdržel všeho, co by mohlo narušit důstojnost exekutorského povolání nebo ohrozit důvěru v nezávislý, nestranný a spravedlivý výkon exekuční činnosti.⁷ Tyto povinnosti ve veřejném zájmu předcházejí potenciální individuální, podnikatelské zájmy soudního exekutora, jež jsou s jeho činností pochopitelně z podstaty věci rovněž spojeny, a předcházejí rovněž individuálním politickým zájmům moci výkonné a moci zákonodárné. Nezávislost na politických vlivech lze podřadit pod tzv. nezávislost institucionální.⁸

Hovoříme-li proto o ekonomické nezávislosti soudního exekutora, je tato nezávislost především limitována dalšími znaky exekuční činnosti jako činnosti výkonu veřejné moci ve veřejném zájmu. Možné restrikce státní moci vůči ekonomické nezávislosti soudního exekutora by proto dle mého názoru byly rovněž přezkoumatelné Ústavním soudem, neboť tyto restrikce by mohly být způsobitelné v podstatě ohrozit právo účastníků řízení domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod⁹. Jen těžko by se šlo shodnout na přijatelnosti interpretace, jež by stanovila, že je přípustné delegovat státní moc v oblasti soudní na soukromou osobu, přičemž by se zároveň předpokládalo, že by taková osoba nemusela být při vedení řízení nezávislá a zároveň by nešlo o porušení základních práv účastníků řízení – tímto argumentem ad absurdum lze dovést, že veřejný zájem na nezávislosti soudního exekutora je nadřazen jak jeho soukromým, osobním zájmům, tak zájmům moci zákonodárné a výkonné (v tomto kontextu tím myslím zájmům politickým). Lze proto uzavřít, že hovoří-li Ústavní soud ve svém nálezu o potřebě chránit nezávislost moci soudní před restrikcemi ze strany moci zákonodárné a výkonné, lze tyto teze vztahovat v mezích zákonem stanovené nezávislosti soudního exekutora i na soudní exekutory.

Argumentuje-li Ústavní soud, že „nezávislost soudců je v první řadě podmíněna jejich morální integritou a odbornou úrovní, zároveň ale je spjata i s jejich přiměřeným materiálním zajištěním. Tento komponent principu nezávislosti soudců byl zakotven i v doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. r. (94) 12

³ Pl. ÚS 28/13, bod 56: „V souvislosti se změnou koncepce stanovení platové základny osob odměňovaných podle zákona č. 236/1995 Sb. zákonem č. 309/2002 Sb. (vazbou na průměrnou měsíční mzdu fyzických osob v nepodnikatelské sféře za předminulý kalendářní rok) došlo v roce 2003 ke zmrazení, tedy ukotvení platové základny k 31. prosinci 2002 (zákon č. 425/2002 Sb.), jež trvalo do roku 2005 a mělo za následek snížení relace průměrného výdělku v nepodnikatelské sféře a platové základny (která například v roce 1996 činila hodnotu 4,38: platová základna 31 200 Kč, průměrný plat v nepodnikatelské sféře podle údajů ČSÚ v roce 1994 7 122 Kč; v roce 2002 hodnotu 3,65: platová základna 46 440 Kč, průměrný plat v nepodnikatelské sféře podle údajů ČSÚ v roce 2000 12 731 Kč) z hodnoty cca 3,33 v roce 2003 na hodnotu 3,00 v roce 2005. Model, podle něhož měla platová základna kopírovat (s posunem o dva roky) vývoj průměrných platů v nepodnikatelské sféře, byl aplikován toliko v letech 2005, 2006 a 2007 a od roku 2008 v důsledku zákona č. 261/2007 Sb. dochází k opětovnému zmrazení platové základny s ukotvením k datu

31. prosince 2007 (výše základny 56 847 Kč). Toto zmrazení trvá do roku 2010 (kdy nominální snížení bylo zrušeno nálezem sp. zn. Pl. ÚS 12/10), relace platové základny a průměrného platu v nepodnikatelské sféře za rok 2008 činila v roce 2010 hodnotu cca 2,5.“

⁴ Pl. ÚS 33/11, VII.

⁵ Zde jen zdůrazňuji, že slovo obsažené v závorce je součástí důvodové zprávy, nejedná se o doplňující vysvětlivku autora článku.

⁶ In: důvodová zpráva k návrhu zákona č. 120/2001 Sb., sněmovní tisk č. 725/0, zvláštní část, k § 2. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=3&CT=725&CT1=0>.

⁷ § 2 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu.

⁸ „Nezávislost exekutora má užší rozsah než nezávislost soudce; jde o institucionální nezávislost, kdy exekutor je vázán pouze právním řádem a rozhodnutími soudů, které patří do soustavy exekučních orgánů. Exekutor při výkonu exekuční činnosti není povinen respektovat pokyny jiných státních orgánů.“ In: důvodová zpráva k návrhu zákona č. 120/2001 Sb., sněmovní tisk č. 725/0, zvlášť-

ze dne 13. října 1994 ohledně nezávislosti, efektivnosti a role soudců, dle něhož se mezi „řádné pracovní podmínky“ soudců řadí i „zajištění přiměřenosti postavení a odměňování soudců s ohledem na důstojnost jejich profese a pracovní zatížení“ (zásada III, bod 1b). Obdobná maxima je obsažena i v čl. 6.1 Evropské charty o statutu soudce, přijaté účastníky multilaterálního setkání organizovaného Radou Evropy ve dnech 8. až 10. července 1998, dle něhož soudci z povolání mají právo na plat, jehož výše má být stanovena tak, aby je chránila před tlakem směřujícím k ovlivnění jejich rozhodnutí a všeobecně k ovlivnění jejich chování při nalézání práva, kterým by mohla být ohrožena jejich nezávislost a nestrannost“, pak tento argument může být užit i v případě soudních exekutorů, na něž je delegována státní moc, která jinak přísluší soudům¹⁰.

Argumentuje-li nadto Ústavní soud, že „se soudci odlišují od ostatních ústavních činitelů podstatným omezením jakékoli možnosti získat další příjem např. z titulu výkonu další funkce, pracovního vztahu anebo dokonce podnikání, výpadek příjmu si tedy soudce nemůže nijak nahradit jinou pracovní činností (ty povolené většinou nejsou s to výpadek nahradit – pedagogická či vědecká činnost)“¹¹, lze pouze připomenout § 3 exekučního řádu, který stanoví, že činnost exekutora je neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, tlumočnické, znalecké, umělecké apod.

Soudní exekutoři, podobně jako soudci, by proto měli být chráněni před restriktivními zásahy¹² do (např. ekonomické) nezávislosti¹³. Restrikce však nemusí spočívat pouze v konání státních orgánů, např. ve snížení exekutorského tarifu¹⁴, ale i v nekonání. Od vzniku soudních exekutorů v roce 2001 nebyl exekuční tarif zvýšen, přestože náklady exekuce podléhají významným inflačním vlivům. Pokud bychom na soudní exekutory uplatnili argument Ústavního soudu, že platovou základnu soudců nelze snižovat, byť z 3násobku na 2,75násobek, a při vědomí, že vývoj platů soudců je vázán na vývoj platů osob v nepodnikatelské sféře (tj. průběžně je automaticky zvyšován), pak lze učinit závěr, že s ohledem na nezvyšování exekučního tarifu se postavení soudních exekutorů s ohledem na inflaci za posledních 15 let významně zhoršilo.

S ohledem na skutečnost, že ministr spravedlnosti veřejně deklaruje svůj politický cíl snížit příjmy soudních exekutorů, lze připomenout názor Ústavního soudu, že „platové poměry soudců v širokém smyslu mají být stabilní nesnižovatelnou veličinou, nikoli pohyblivým faktorem, s nímž kalkuluje to či ono vládní uskupení například proto, že se mu zdají platy soudců příliš vysoké ve srovnání s platy státních zaměstnanců nebo ve srovnání s jinou profesní skupinou.“¹⁵

III. ÚS 1226/08

Přestože byly výše v textu uvedeny argumenty, proč by měla být nezávislost soudního exekutora chráněna obdobným způsobem jako nezávislost soudců, sama podstata výkonu exekuční činnosti jakožto výkonu svobodného povolání vedla Ústavní soud k odlišným závěrům, než jsou závěry toliko možné uvedené výše.

Ve svém nálezu III. ÚS 1226/08 došel k závěru, že „není porušením čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny, jestliže obecný soud při rozhodování o nákladech exekuce v případě, že je exekuce zastavena pro nedostatek majetku na straně povinného, přičemž na straně oprávněného nelze shledat procesní zavinění za zastavení exekuce (při respektování požadavku náležitě opatrnosti a uvážlivosti), přizná exekutorovi náhradu nákladů řízení. Skutečnost, že povinný jako právní subjekt zanikl, není důvodem pro uložení povinnosti oprávněnému nahradit náklady exekuce soudnímu exekutorovi.“¹⁶

Své rozhodnutí Ústavní soud odůvodňuje mimo jiné tvrzením, že „je to exekutor, který má z úspěšného provedení exekuce zisk (odměnu), ale současně nese i riziko spočívající v tom, že majetek povinného nebude dostačovat k uspokojení oprávněného, ale i nákladů exekuce, přičemž toto riziko nelze bezdůvodně přenášet na osobu oprávněnou. – Samotná skutečnost, že v konečném důsledku může nastat stav, kdy nebudou uspokojeny všechny nároky exekutora, není protiústavní. Toto riziko, které exekutor nese, je odůvodněno a do značné míry kompenzováno jeho v podstatě monopolním postavením při provádění exekuce. Ústavní soud se v této souvislosti opírá o rozhodnutí Evrop-

ní část, k § 2. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=725&CT1=0>.

⁹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

¹⁰ Pokud bychom tento argument odmítli s odůvodněním, že jen nezávislost soudců při provádění výkonu rozhodnutí vyžaduje zvláštní ochranu, zatímco soudní exekutor při vedení exekučního řízení se má všem svodům ubránit sám, byť by byl dočista chudákem bez peněz, vypovídalo by odmítnutí tohoto argumentu leccos o názoru na morální integritu soudců. Autor článku ovšem o morální integritě soudců nepochybuje, a právě proto zastává názor, že podobně jako soudce je potřeba chránit i soudní exekutory.

¹¹ Pl. ÚS 28/13, bod 76.

¹² Zatímco za restrikci vůči moci soudní lze považovat z pohledu argumentace obsažené v Pl. ÚS 33/11, VII. neodůvodněný výraz svévole při snižování platové základny soudců (neboť platy soudců jsou hrazeny ze státního rozpočtu), v případě soudních exekutorů za neodůvodněný výraz svévole může být považováno např. neodůvodněné

snížení exekučního tarifu.

¹³ Byť se právní argument neopírá o čl. 81 Ústavy, nýbrž o čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, zastávám názor, že čl. 81 Ústavy sleduje shodný cíl jako čl. 36 Listiny. Existence nezávislé moci soudní není samoúčelná – její nezávislost garantuje zabezpečení všech znaků demokratického právního státu a základních práv a svobod dle Listiny.

¹⁴ Vyhláška č. 330/2001 Sb.

¹⁵ Pl. ÚS 33/11, VII. Srov. také zajímavý názor v Pl. ÚS 12/10, jež je blízký pohledu soudních exekutorů: „Soudcovské platy i na rozdíl od platů ostatních ‚služebníků státu‘ po dlouhé období i s následující zamýšlenou perspektivou podléhají pouze restrikcím. Opatření ve vztahu k nim se pak již nejeví jako mimořádná a proporční, ale jako cílený proces směřující k tomu, aby se soudcovské platy vrátily do nižších úrovní, a tedy aby se touto cestou odstranila ze zorného úhlu moci zákonodárné a výkonné v minulosti učiněná ‚chyba‘ při stanovení pravidel pro výpočty soudcovských platů v polovině 90. let 20.

ského soudu pro lidská práva (Van der Musselle proti Belgii), v němž bylo zdůrazněno, že rizika podstupovaná v souvislosti s výkonem určité profese (v citované věci advokáta), kam spadá i riziko neuhrazení odměny za odvedenou práci, jsou vyvažována výhodami souvisejícími s touto profesí (v citované věci profesní monopol v obhajování a zastupování). Osoba zapsaná do seznamu exekutorů svým návrhem na zápis a provedením zápisu do seznamu dala souhlas s prováděním exekuční činnosti exekutora a s tím spojenými riziky, k nimž náleží i riziko, že ne ve všech případech dosáhne exekutor uspokojení svých zákonných nároků. Tyto závěry lze bez dalšího vztáhnout i na činnost a postavení exekutora.“

Úskalí odůvodnění Ústavního soudu spočívá ve skutečnosti, že působí rozumně a důvodně – při zachování zásady přiměřenosti. Opírá se o pochopitelný názor, že pokud soudní exekutor dosahuje ze své činnosti zisku, měl by strpět – tu a tam – i to, že mu nebudou v některých výjimečných případech odměna a náklady jeho činnosti uhrazeny. Nález Ústavního soudu však nepočítá se situací, která ale bohužel již nastala, že s ohledem na vývoj majetku dlužníků, přístupu oprávněných k vymáhání pohledávek (což jsou faktory, které soudní exekutor není schopen nijak ovlivnit) je nucen hradit náklady exekuce již v bezmála 70 % exekučních řízení.

Nabízí se otázka, zda konstatování, že závěr ze sporu Van der Musselle proti Belgii týkající se činnosti advokáta lze bez dalšího vztáhnout i na činnost soudního exekutora, je důvodné. Advokát, na rozdíl od soudního exekutora, může vykonávat i jinou výdělečnou činnost než advokacii, čímž může vylepšovat své osobní ekonomické výsledky, pokud se mu v oboru advokacie nedaří. Advokát se rovněž může rozhodnout, že nechce přijímat další klienty právě z důvodu, že se chce více věnovat jiné, výnosnější ekonomické činnosti.

Naproti tomu soudní exekutor, jak již bylo uvedeno výše, dle § 3 exekučního řádu jinou výdělečnou činnost vykonávat nemůže – jeho postavení je proto bližší postavení soudců než advokátů. Nelze proto tvrdit, že by se závěry týkající se advokátů daly uplatnit na soudní exekutory bez dalšího. Soudní exekutor nad to na rozdíl od advokáta nemá možnost své kli-

enty odmítnout – obdrží-li soudní exekutor exekuční návrh, musí činit úkony v souladu se zákonem, i když mu z vlastní zkušenosti musí být zřejmé, že pohledávka bude s ohledem na zadluženost povinného nevyzpytatelná.

Právě nemožnost odmítnout podaný exekuční návrh vede ke vzniku velkých exekutorských úřadů – soudní exekutor je povinen postupovat v každém exekučním řízení s veškerou odborností a pečlivostí. Nemůže návrh odmítnout s tím, že již k jeho vyřešení nemá kapacitu. V případě vyššího počtu exekučních návrhů proto musí za účelem splnění povinností vyplývajících mu ze zákona zaměstnat zaměstnance, kteří budou činit jednotlivé úkony.

Státní moc ovšem nelze vůči soudním exekutorům uplatňovat tím způsobem, že bude logicky vnitřně rozporná, tj. že bude judikatorně pouze konstatováno, že soudní exekutor nemá na úhradu 70 % řízení žádný nárok (ve smyslu možnosti se odměny skutečně domoci), že nese podnikatelské riziko, a proto prostředky na platy svých zaměstnanců¹⁷ má získat, kde chce, když je mu zároveň zákonem zakázáno vykonávat za účelem dosažení alternativních příjmů jinou činnost než tu, za kterou mu ze 70 % nenáleží žádná odměna.

Samotné lakonické konstatování, že „osoba zapsaná do seznamu exekutorů svým návrhem na zápis a provedením zápisu do seznamu dala souhlas s prováděním exekuční činnosti exekutora a s tím spojenými riziky...“, nelze obhájit ve vztahu k právu účastníků řízení domáhat se dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. O uvedené odůvodnění Ústavního soudu se totiž opírají všechny články obecné soustavy soudů, a ve svých odůvodněních mnohdy již nepovažují za důležité vyrovnat se s otázkou úhrady nákladů exekuce právě s odkazem na názor Ústavního soudu¹⁸. Z odůvodnění Ústavního soudu rovněž vyplývá, že soudní exekutor může celou paradoxní ekonomickou situaci (vzhledem k tomu, že jeho výdaje z logiky věci v současné situaci začínají být vyšší než příjmy) vyřešit pouze tím způsobem, že svobodně rezignuje na svou funkci.

století. Taková nivelizace pak ve svých důsledcích vede zákonitě i k sestupu soudcovského stavu uvnitř středostavovské společenské vrstvy, jeho příjmové degradaci ve vztahu k ostatním právníckým povoláním a k umenšování jeho potřebné společenské prestiže. Na této skutečnosti nic nemění ani tvrzení předkladatele zákona, dle něhož úprava obsažená v § 3b odst. 2 zákona o platu soudců vrací platovou základnu „cca“ na úroveň roku 2007 až 2009. Naopak, restrikce obsažená ve snížení koeficientu pro určení platové základny z hodnoty trojnásobku na hodnotu 2,5násobku průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře (§ 3 odst. 3 zákona o platu, ve znění zákona č. 425/2010 Sb.) představuje nepřiměřený a pouze vůči soudcům zaměřený zásah, nesplňuje ty podmínky, jež pro akceptaci restrikcí platů soudců vytyčil Ústavní soud v již nastíněné judikatuře.“

¹⁶ Analytická právní věta nálezu III. ÚS 1226/08 je dostupná na <http://nalus.usoud.cz/Search/Abstrakt.aspx?id=60178>. Samu skutečnost, že se právní věta opírá o otázku procesního zavinění, ačkoli § 89

věta druhá exekučního řádu otázku procesního zavinění nepředpokládá, nepovažují za nutné podrobněji rozebírat s ohledem na všeobecnou známost tohoto výkladového problému.

¹⁷ Snad ani moc soudní nepředpokládá, že by kvalitní, vzdělaní, kvalifikovaní zaměstnanci (např. s justiční, advokátní či exekutorskou zkouškou) souhlasili pracovat pro soudního exekutora za podmínek, které by zcela snižovaly jejich důstojnost, či dokonce zcela zdarma, přičemž zároveň je zcela zřejmé, že soudní exekutor je člověk, a jako takový je bytost limitovaná, která nemůže vést např. stovky tisíc exekučních řízení sama. Nelze proto předpokládat, že při snížení exekučního tarifu může soudní exekutor ve stejném poměru svým zaměstnancům snížit platy, což způsobí další ekonomické důsledky.

¹⁸ Dalším problémem je judikatura Nejvyššího soudu týkající se střetu exekuce a insolvence, kdy v rozporu s § 46 odst. 7 exekučního řádu je dle NS exekutor povinen vydat vymožené plnění bez odpočtu nákladů exekuce, a na rozdíl od jiných orgánů veřejné moci je považován za prostého věřitele, jehož uspokojení není nijak chráněno

Hromadná rezignace soudních exekutorů by však znamenala poškození práv účastníků řízení dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Nelze totiž předpokládat, že by v případě hromadné rezignace soudních exekutorů z ekonomických důvodů měl někdo zájem tyto úřady a vedená řízení převzít.

Lze proto uzavřít, že s ohledem na změnu poměrů v exekuční oblasti dle názoru autora není odůvodnění nálezu Ústavního soudu III. ÚS 1226/08¹⁹ již zcela přiměřené věci a bude potřebné jej celkově přehodnotit spíše směrem k nálezům Pl. ÚS 28/13 a Pl. ÚS 33/11. Dle důvodové zprávy k návrhu exekučního řádu bylo postavení soudního exekutora zamýšleno jako (i ekonomicky) nezávislé na státu, tuto nezávislost však nelze interpretovat tak, že by vůči soudním exekutorům měly být uplatňovány takové restriktce při stanovování nákladů exekuce, které by jim znemožňovaly výkon exekuční činnosti v souladu s § 2 exekučního řádu, spočívající v nezávislém, spravedlivém, důstojném zajištění práv účastníků řízení, které je vyšší a důležitější hodnotou než vlastní zájem podnikatelský či politický zájem dalších orgánů veřejné moci (individuální zájmy členů zákonodárského sboru a vlády) na ovlivnění činnosti soudního exekutora.

Za tím účelem je potřebné nastavit pro důstojný výkon exekuční činnosti i důstojné podmínky, zohlednit, že exekuční tarif nebyl již 15 let navýšen, a přijmout adekvátní opatření jak ze strany moci zákonodárské a výkonné, tak i ze strany moci soudní²⁰.

Seznam použitých zdrojů:

KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLÁŠIL, V., ŠIMKA, K., JIRMANOVÁ, M., HUBÁČEK, J.: *Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7400-476-6*

Nálezy ÚS Pl. ÚS 28/13, Pl. ÚS 33/11, III. ÚS 1226/08, Pl. ÚS 36/01, II. ÚS 1816/08, Pl. ÚS 12/10

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 120/2001 Sb., sněmovní tisk č. 725/0, zvláštní část, k § 2. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=725&CT1=0>.

či zabezpečeno, ačkoli exekutor vede řízení ve veřejném zájmu a nemůže jeho vedení odmítnout. I nezájem Nejvyššího soudu o vyřešení otázky úhrady nákladů exekuce vychází dle názoru autora z judikatury Ústavního soudu.

¹⁹ Tím spíše i odůvodnění obsažené v nálezu II. ÚS 150/04, že „exekutor vystupuje při své činnosti v postavení podnikatele podle obchodního zákoníku“, čemuž odpovídá coby „základní charakteristika postavení podnikatele soustavná činnost prováděná za účelem dosažení zisku a ve vztahu k oprávněnému na vlastní riziko“.

²⁰ Závěrem rovněž připomínám od exekutora odlišnou úpravu hrazení odměny notáře za činnost soudního komisaře, když § 108 odst. 1 písm. d stanovuje, že odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za daň z přidané hodnoty je v řízení o pozůstalosti povinen notáři zaplatit stát, nejde-li o případy podle písmene a) až c), tj. není-li možné, aby notáři odměnu uhradil subjekt vymezený v písm. a) až c). Opomenout nelze ani nálezy Ústavního soudu týkající se odměny insolvenčních správců, např. Pl. ÚS 36/01 a II. ÚS 1816/08, v nichž jsou

některé znaky postavení insolvenčního správce, resp. konkurzního správce, popsány obdobně znakům postavení soudního exekutora, ovšem z těchto znaků jsou vyvozovány jiné závěry než v případě soudního exekutora (např. nemožnost odmítnout ustanovení správcem v souvislosti s čl. 9 Listiny základních práv a svobod). Podrobnější srovnání postavení soudního exekutora s postavením notáře a insolvenčního správce jde však již nad rámec tohoto textu.

ZRUŠENIE POVERENIA NA VYKONANIE EXEKÚCIE SÚDY NEODBREMENÍ

JUDr. Martina Jenčová

exekútorický koncipient
Exekútorický úrad Bratislava
súdny exekútor Mgr. Martin Kostka

„Exekútor, ktorému bol doručený návrh oprávneného na vykonanie exekúcie, predloží tento návrh spolu s exekučným titulom najneskôr do 15 dní od doručenia alebo odstránenia väd návrhu súdu (§ 45) a požiada ho o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie.“ Tak vymedzuje ust. § 44 ods. 1 Zákona č. 233/1995 Z.z. v platnom znení (ďalej len ako „Exekučný poriadok“).

Poverenie súdneho exekútora vykonaním exekúcie je charakteristické tak pre exekučné konanie v Slovenskej republike ako aj v Českej republike. V prvej z menovaných to však už čoskoro nemusí platiť. Ako avizovala nová ministerka spravodlivosti, Lucia Žitňanská, exekučné konanie čakajú zmeny. Okrem zavedenia Centrálného registra exekúcií, ktorý sa už pomaly naplňa (a pri ktorom sme sa inšpirovali práve českou právnou úpravou) a zavedenia statusových zmien, môžeme v zákone očakávať aj zmeny procesné. A to formou komplexnej zmeny exekučného konania, ktorá by podľa vyjadrenia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky mala priniesť zefektívnenie vymáhania pohľadávok pre veriteľov za súčasnej primeranej ochrany základných práv dlžníka¹. Ako Ministerstvo ďalej uvádza, zmeny sú dôležité najmä za účelom zrýchlenia exekučného konania.

¹ Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky: Najdôležitejšie opatrenia v gescii MS SR. Dostupné na: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2073>.

Zrýchlenie vidí aj v tom, že exekučné súdy by prejednávali iba sporné veci. Nová právna úprava by preto mala byť nastavená tak, aby sa súdy v exekučnom konaní nezameriavali na administratívnu činnosť ani na poverovanie exekútorov vykonávaním exekúcie. To, či sa exekútori vykonávaním exekúcie nebudú poverovať vôbec alebo ich len nebudú poverovať exekučné súdy, ale napríklad okresný súd v sídle kraja zatiaľ nie je úplne jasné. V každom prípade, zrušenie poverovania súdnych exekútorov súdom za súčasného právneho stavu nie je práve najvhodnejšie.

Mnohí budú namietat', že súdny exekútor predstavuje orgán verejnej moci, pokračovateľa súdnej moci v podobe vykonávania rozhodnutím uloženej povinnosti, avšak treba si uvedomiť, čo súčasný Exekučný poriadok jasne vymedzuje, a to že z návrhu na vykonanie exekúcie musí byť zrejmé, ktorému súdnemu exekútorovi je určený. V jednoduchom preklade, oprávnený si môže zvoliť, ktorému súdnemu exekútorovi návrh podá (a ako neprajníci často a nahlas radi pripomínajú, oprávnený si volí „svojho“ exekútora, ktorému môže klásť rôzne podmienky). Oprávnený sa môže rozhodnúť na základe rôznych faktorov, komu návrh na vykonanie exekúcie podá, či už je to exekútorový úrad, ktorý má on sám v blízkosti, alebo úrad, v obvode ktorého má bydlisko či sídlo povinný, prípadne úrad s ktorým dlhodobo spolupracuje aj v iných exekučných konaniach. Slovenská právna úprava zatiaľ nepozná systém náhodného elektronického pridelovania exekučných spisov. Hoci sa o jeho zavedenie už roky snaží Slovenská komora exekútorov.

Práve elektronické pridelovanie exekúcie založené na princípe náhodného výberu by úplne zmenilo pohľad na exekučné konanie a zároveň by bolo odrazovým mostíkom pre zrušenie poverovania súdnych exekútorov vykonávaním exekúcie. Ak by sa exekučné spisy pridelovali náhodne, prestali by sa ozývať reči o tom, že súdni exekútori sú vazalmi oprávnených a taktiež reči o korupčnom prostredí v rámci exekútorových úradov. Rovnako by sa výrazne znížil počet námietok proti zaujatosti súdnych exekútorov, ktoré s obľubou podávajú povinní – práve z dôvodu, že oprávnený si mohol zvoliť exekútora. Ak by sa exekučné spisy pridelovali náhodne, rovnako ako sa pridelujú veci náhodne a podľa rozvrhu práce sudcom, aj pohľad na súdnych exekútorov by sa zmenil. Povinní by ho brali vážnejšie, ako skutočného pokračovateľa súdnej moci. Zmena pohľadu na osobu súdneho exekútora by výrazne napomohla vymožitelnosti práva a väčšiemu rešpektu voči exekučnému konaniu samotnému. Súčasná doba totiž ukazuje, že je skôr zvláštne nebyť v exekúcii. Žijeme v dobe, kedy sa povinní nehanbia za to, že v exekúcii sú, hoci práve exekučné konanie by malo mať charakter posledného

možného prostriedku (charakter „ultima ratio“ typický skôr pre trestné konanie, ktorý by mohol byť charakteristický aj pre výkon rozhodnutia).

Zrušenie poverenia exekútora vykonávaním exekúcie má svoje opodstatnenie, autorka si uvedomuje, že by sa tým výrazne odbremenili súdy, avšak bez náhodného pridelovania exekučných spisov je to viac-menej nepredstaviteľné. Hoci je súdny exekútor právom vzdelaná osoba, zrušenie poverení by znamenalo celkovú zmenu nielen definície tohto pojmu („súdny exekútor je štátom určenou a splnomocnenou osobou na vykonávanie núteného výkonu exekučných titulov“² – pričom, ak sa zameriame na pojem „splnomocnená osoba“, splnomocnením zo strany štátu sa rozumie v prvom rade poverenie). Takáto zmena by mala za následok zmenu celého charakteru exekučného konania. A zároveň aj zníženie ochrany práv a oprávnených záujmov povinných.

Práve exekučný súd v počiatočnej fáze konania kontroluje, či exekúcia môže prebehnúť. A teda, či exekučný titul skutočne existuje a nie je falošný. Ak je táto podmienka splnená, súd prihliada na to, či je titul skutočne vykonateľný, alebo ešte prebieha iné konanie, ktoré sa daného sporu týka, a ktoré by titul činilo nevykonateľným, čo fakticky súdny exekútor nevie overiť. Ak by bola vytvorená zákonná konštrukcia zrušenia poverenia na vykonanie exekúcie, musel by sa v takom prípade spoliehať iba na vyhlásenie oprávneného, že v danej veci už neprebíha žiadne ďalšie súdne konanie.

Taktiež, hoci exekučný súd nemá oprávnenie zasahovať do výroku vo veci samej a posudzovať, či súd v základnom konaní rozhodol spravodlivo alebo nie, pri niektorých typoch exekučných titulov túto možnosť de facto má. Ak je exekučným titulom rozhodcovský rozsudok, kde povinným je spotrebiteľ, exekučný súd má nielen právo, ale dokonca až povinnosť takýto exekučný titul posudzovať. Rozhodcovský rozsudok možno preto označiť za nerovnocenný exekučný titul vo vzťahu k ostatným, najmä ak sa týka spotrebiteľa. Tým je fyzická osoba, ktorá väčšinou v dobrej viere a často do istej miery v menšej tiesni uzatvorí spotrebiteľskú zmluvu s rozhodcovskou doložkou, pričom práve v čase jej uzatvorenia si neuvedomuje negatívny dopad takejto náležitosti. Bežný spotrebiteľ totiž nevie, že ak zmluvu poruší (napríklad pri poskytnutí spotrebiteľského úveru jeho nesplácaním), spor nemusí a priori rozhodovať len a výlučne rozhodcovský súd dohodnutý v zmluve. Aj preto, hoci bol rozhodcovský rozsudok vydaný, ešte stále existuje možnosť zvrátenia tohto stavu v podobe žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Už len existencia tejto možnosti – podania žaloby na civilný súd – poukazuje na to, že sám zákonodarca si naplno uvedomuje

² Ust. § 2, ods. 1 Exekučného poriadku.

je, že zásada „neznalosť práva neospravedlňuje“ prichádza v tomto prípade do úvahy skôr výnimočne a rozhodcovské rozsudky nie sú na rovnakej úrovni ako rozhodnutia vydávané riadnymi súdmi. A tak je to aj v exekučnom konaní. Ak je povinný - spotrebiteľ nečinný a bude podaný návrh na vykonanie exekúcie, ktorého podkladom je rozhodcovský rozsudok, exekučný súd skúma splnenie zákonom požadovaných podmienok - či spotrebiteľská rozhodcovská zmluva spĺňa podmienky ustanovené právnymi predpismi, či bol rozhodcovský rozsudok vydaný rozhodcom, ktorý bol v čase spotrebiteľského rozhodcovského konania zapísaný v zozname rozhodcov oprávnených rozhodovať spotrebiteľské spory, a pred stálym rozhodcovským súdom, ktorý v čase spotrebiteľského rozhodcovského konania mal povolenie rozhodovať spotrebiteľské spory ako aj to, či rozhodcovské rozhodnutie spĺňa náležitosti podľa osobitného predpisu, a či je rozhodnutie vykonateľné³. Exekučný súd tak má právo ísť v takýchto prípadoch do hĺbky veci a nahliadnúť aj do spotrebiteľskej zmluvy a posudzovať, či obsahuje všetky potrebné informácie (od výšky úrokovej sadzby, poplatkov za poskytnutie úveru ako aj ročnej percentuálnej miery nákladov), prípadne či nezaväzuje povinného k objektívne nemožnému plneniu, prípadne plneniu, ktoré odporuje dobrým mravom. Súd má právo zaoberať sa touto predbežnou otázkou ešte pred tým, ako poverí súdneho exekútora vykonaním exekúcie. Ak by totiž zákonodarca presunul možnosť tejto kontroly exekučného titulu zo súdu na exekútorov, vykonávací orgán by sám rozhodoval o tom, či má exekúciu vykonať alebo nie, čím by sa výrazne narušila zásada neustrannosti v exekučnom konaní.

Vyššie uvedená situácia poukazuje na to, že zachovať inštitút poverenia súdneho exekútora je viac ako žiaduci, samozrejme za predpokladu zachovania súčasného stavu exekučného konania, stavu kedy oprávnený v návrhu na vykonanie exekúcie označí exekútora, ktorému tento návrh podáva. Ak by došlo k zmene konštrukcie, a spisy by boli náhodne pridelené, poverovanie súdnych exekútorov by až takú rolu nehralo. Preskočila by sa tak fáza predkladania exekučného titulu, návrhu na vykonanie exekúcie a žiadosti o udelenie poverenia súdu a exekútor by tak dostal na stôl už „hotovú vec“. Argument, že súdy sú v súčasnosti zahltené a pomohlo by práve zrušenie poverovania neobstojí (ba práve naopak, práve jeho zrušením by mohlo dôjsť k nárastu súdnej agendy v exekučných konaniach, najmä z hľadiska rôznych podaní predkladaných povinnými). Aj pri elektronickom pridelovaní by museli svoju kontrolnú činnosť vykonávať. Argument, že v tom prípade je elektronické pridelovanie zbytočné, pretože sa zachová súčasný kontrolný mechanizmus rovnako neobstojí. Náhodné pridelenie veci by posilnilo postavenie súdneho exekútora nielen voči povinnému, ale aj voči opráv-

nenému, ktorý má v súčasnosti často pocit, že tým, že podá návrh na vykonanie exekúcie konkrétnemu exekútorovi, môže mu zároveň diktovať, ako má v konaní postupovať.

Poverenie exekútora vykonaním exekúcie má do istej miery charakter kontrolný, no tým autorka v žiadnom prípade ani nechce znevážiť činnosť súdnych exekútorov a ich postavenie tvrdením, že ich treba kontrolovať, práve naopak. Poverením sa nekontroluje súdny exekútor, ani jeho exekučná činnosť, ktorá reálne môže začať až po poverení súdneho exekútora. Poverenie poukazuje na to, že všetky podklady podané na exekúciu sú v poriadku, a že exekútor môže konať. Poverenie dáva exekútorovi zelenú, že môže predmet exekúcie vymôcť. Zároveň poukazuje na to, že vymáhanie predmetu exekúcie je odsúhlasené štátom, nakoľko samotný súd vydaním poverenia preukáže, že exekúcia môže prebehnúť a v danom čase sa vykonať. Súd tak uvádza, že vykonaniu exekúcie nič nebráni, čo následne a zároveň nadväzuje na zásadu nemožnosti navrátenia do pôvodného stavu.

Zoznam literatúry:

Právne predpisy:

Zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (Občiansky súdny poriadok)

Zákon č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov (Exekučný poriadok)

Zákon č. 120/2001 Sb. o súdnych exekútoroch a exekuční činnosti a o zmene ďalších zákonů (Exekuční řád)

Knižné publikácie:

Krajčo, J. 2009. *Prehľad rozhodovania súdov „judikatúra“ v exekučných veciach, 1. vyd., Bratislava: Eurounion. 2009. 332 s. ISBN: 978-80-89374-08-3*

Judikatúra:

Uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 27. mája 2010, spis. zn.: 3 CoE/229/2010

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 16. januára 2013, spis. zn.: 6M Cdo 9/2012

Rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. októbra 2012 č. k. 17CoE/175/2012

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 30.9.2008, spis. zn.: 4 CdO 149/2008

Iné

<http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2073> – naposledy navštívené 11. 5. 2016

³ Ust. § 44 ods. 3 Exekučného poriadku.

NÁKLADY PŮVODNÍHO EXEKUTORA HRAZENÉ OPRÁVNĚNÝM PŘI ZMĚNĚ EXEKUTORA

Úvod

Mgr. Jana Mikulášková

exekutorská koncipientka
Exekutorského úřadu Brno-město
soudního exekutora Mgr. Jaroslava Homoly

Novela zákona č. 396/2012 Sb. přinesla v oblasti exekucí a výkonu rozhodnutí řadu změn. Jednou z nich byla i novelizace úpravy týkající se změny soudního exekutora, která se promítla v ustanovení §44b zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád (dále jen „e. ř.“).

Oproti úpravě účinné do 31. 12. 2012 je oprávněný povinen se nejdříve změny exekutora domáhat prostřednictvím původně pověřeného exekutora a exekutora, kterého oprávněný v návrhu označil. Teprve pokud pověřený exekutor se změnou nesouhlasí, má oprávněný možnost se svým návrhem obrátit k exekučnímu soudu. Změna exekutora, ke které dojde v rámci exekučního řízení na návrh oprávněného po souhlasném stanovisku obou dotčených exekutorů ve smyslu ustanovení § 44b odst. 1 e. ř., je v praxi poměrně nekomplikovanou zále-

žitostí. Odstranění pochybností případně správné aplikovatelnosti ustanovení § 44b odst. 1 exekučního řádu při změně exekutora týkající se přelomu let 2012 a 2013 zajistila rovněž příslušná přechodná ustanovení, kdy řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. se dokončí podle dosavadních předpisů, avšak mimo jiné právě s výjimkou ustanovení § 44b e. ř., které se použije ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.¹ Jedním z hlavních cílů novelizace ustanovení o změně exekutora bylo odbřemenění exekučních soudů v případech, kdy oprávněný v exekučním řízení není spokojen s dosavadním vedením exekuce pověřeným exekutorem a prostřednictvím svého návrhu se domáhá změny exekutora. Tento poměrně jasný záměr zákonodárce, který se v praxi začal aplikovat od 1. 1. 2013, s sebou přinesl nejednu neočekávanou komplikaci.

Jestliže v průběhu exekučního řízení totiž dojde ke změně exekutora, vyvstane před novým exekutorem otázka stanovení nákladů exekuce. Ustanovení o změně exekutora totiž také výslovně uvádí, že nový exekutor příkazem k úhradě nákladů exekuce rozhodne o dosud vzniklých nákladech exekuce. Odměna exekutora, který exekuci dosud vedl, se vypočítává tak, jako by došlo k zastavení exekuce. Náklady exekuce vzniklé v souvislosti se změnou exekutora podle odstavce 1 nese oprávněný.² Je tedy nutné si uvědomit, že při změně exekutora se nový exekutor musí rozhodnout jednak o nákladech, které původnímu exekutorovi vznikly v souvislosti se změnou exekutora (§ 44b odst. 5 e. ř.), a jednak o běžných nákladech exekuce (náklady za dosavadní vymáhání, § 44b odst. 4 e. ř.), u kterých je třeba zkoumat, zda a v jaké výši náleží původnímu exekutorovi a v jaké výši má na tyto běžné náklady nárok nový exekutor.

Náklady vzniklé v souvislosti se změnou exekutora

Jestliže původnímu exekutorovi vznikly čistě v souvislosti se změnou exekutora nějaké náklady, hradí je původnímu exekutorovi oprávněný. Jejich úhradu nelze za žádných okolností přičíst k tíži povinného. V praxi se v této souvislosti objevila otázka, zda má právě v důsledku změny exekutora vůči

oprávněnému původní exekutor bez dalšího právo na úhradu paušálně určených nákladů exekuce³ (tedy nárok nejen na hotové výdaje, ale i na odměnu) nebo jen na hotové výdaje, které konkrétně vyčíslí.

Pokud § 44b odst. 5 e. ř. hovoří o tom, že náklady exekuce vzniklé v souvislosti se změnou exekutora nese oprávněný, pak má toto ustanovení na mysli náklady, které vznikly nad jinak nutné náklady exekuce ve smyslu § 87 exekučního řádu. Prakticky se tak může jednat o náklady spojené s předáním a převzetím spisu mezi exekutory, zasláním vyrozumění a jiné náklady, které by jinak, pokud by nedošlo ke změně exekutora, nevznikly. Tento závěr lze dále jednoznačně dovodit i na základě odborné literatury týkající se výkladu ustanovení § 44b odst. 5 exekučního řádu, která uvádí, že „pokud se náklady exekuce zvýší v důsledku změny exekutora, např. náklady na doručování usnesení o změně exekutora, náklady na převzetí zajištěných věcí nebo náklady spojené s předáním spisu, hradí oprávněný tyto zvýšené náklady exekutorovi, který náklady vynaložil.“⁴

Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb. výslovně říká: „Dále se doplňuje, že vzniknou-li v souvislosti se změnou exekutora dohodou nějaké náklady exekuce, ponese tyto náklady oprávněný. V tomto případě nelze považovat za spravedlivé, aby náklady nesl povinný, protože na změnu exekutora nemá žádný vliv. V tomto případě k této změně může dojít např. z toho důvodu, že oprávněnému lépe vyhovuje softwarové vybavení nového exekutora. U změny soudního exekutora na základě rozhodnutí soudu náklady nese povinný.“⁵

Shodně pak hovoří i odborná literatura, která k výkladu § 44b odst. 4 exekučního řádu uvádí, že „nový exekutor v souladu s § 87 odst. 4 vymůže náklady exekuce včetně nákladů přiznaných původnímu exekutorovi, a jsou-li vymoženy, vyplatí mu je poté, kdy nastane doložka provedení exekuce a právní moc příkazu k úhradě nákladů exekuce. (...) Nově pověřený exekutor totiž v příkazu k úhradě nákladů exekuce vyčíslí náklady původního exekutora, uloží povinnému povinnost je zaplatit a exekutor je na povinném vymůže. Exekutor však nemá pravomoc ke stanovení a vymáhání nákladů vůči oprávněnému. Na druhou stranu však nemá smyslu, aby soud určoval povinnost platit náklady

¹ Viz čl. IV. bod 1 přechodných ustanovení zákona č. 396/2012 Sb.

² § 44b odst. 4 a 5 zákona č. 120/2001 Sb. exekuční řád.

³ § 11 odst. 2 vyhlášky č. 330/2001 Sb. a § 13 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb.

⁴ KASÍKOVÁ, Martina a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 281 s.

⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty. Sněmovní tisk 537/0, část. 1/4: Důvodová zpráva. [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, s. 85. [cit. 11.01.2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CT1=0>.

*původnímu exekutorovi, pokud mají být hrazeny povinným. Povinnost povinného k úhradě nákladů exekuce a jejich vymáhání v této probíhající exekuci vyplývá z § 87 přímo a budou určeny v příkazu k úhradě nákladů exekuce.*⁶ Ustanovení § 44b odst. 5 exekučního řádu tak zjevně hovoří pouze o faktických nákladech vzniklých v souvislosti se změnou exekutora, které je původní exekutor oprávněn vůči oprávněnému uplatňovat. Mám tak za to, že na základě uvedeného nelze vůči oprávněnému uplatňovat nárok na paušálně určené dosud vynaložené náklady a odměnu exekutora.

Náklady původního exekutora za dosavadní vymáhání pohledávky

Je nutné si uvědomit, že ustanovení § 11 odst. 2 a § 13 exekučního tarifu hovoří o způsobu výpočtu (určení výše) odměny a hotových výdajů exekutora a nehovoří o tom, že by tyto náklady měl nést oprávněný, či že by se snad dokonce mělo na řízení hledět jako by bylo zastaveno z důvodů, pro které je možné uložit úhradu nákladů exekuce oprávněnému, když náklady exekuce nese podle § 87 odst. 3 exekučního řádu zásadně povinný. Zde se již dostáváme tedy do situace, kdy nový exekutor v exekučním řízení dle § 44b odst. 4 e. ř. má také rozhodnout o dosavadních nákladech (běžných nákladech) původního exekutora.

Je zřejmé, že v důsledku změny exekutora nesmí povinný hradit na nákladech exekuce více, než kolik by hradil, pokud by exekuci po celou dobu vedl pouze jediný exekutor. Princip řešení by měl být takový, že nový exekutor rozhodne o výši dosud vzniklých nákladů exekuce a stanoví základní paušální odměnu exekutora postupem dle § 44b odst. 4 e. ř., avšak povinnost k jejich úhradě samozřejmě neuloží oprávněnému, ale povinnému. Nový exekutor však nemůže tyto náklady po povinném požadovat znovu. O tyto částky se tak fakticky sníží jeho vlastní odměna, kterou je povinný povinen uhradit na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, přičemž dříve určené náklady exekuce původního exekutora musí nový exekutor poukázat původnímu exekutorovi z celkových vymožených nákladů exekuce hrazených povinným.

Náklady exekuce za dosavadní vymáhání nese v zásadě povinný. Jen v případě, kdy oprávněný změnu exekutora zavíní, lze uvažovat o přiměřeném použití § 89 exekučního řádu, a to ve vztahu k nákladům dosavadního exekutora. Dle odborné literatury by v takovém v případě soud v usnesení o změně uložil oprávněnému povinnost k úhradě konkrétně vyčíslených nákladů exekuce, které svědčí původnímu exekutorovi. Exekutor totiž nemá pravomoc ke stanovení a vymáhání nákladů vůči oprávněnému.⁷ Jestliže při změně exekutora má původní exekutor za to, že ke změně dochází zaviněním oprávněného, zdá se vhodnější v takovém případě souhlas nevyslovovat. O změně exekutora (za předpokladu, že oprávněný bude na svém návrhu nadále trvat) bude dle ust. §44b odst. 2 e. ř. rozhodovat exekuční soud, který kromě výroku o změně exekutora dále rozhodne i o povinnosti oprávněného k úhradě dosavadních nákladů původního exekutora, bude-li zavinění oprávněného na jeho změně shledáno i exekučním soudem. Jestliže v takovém usnesení výrok o nákladech původního exekutora chybí, je na původním exekutorovi se svého práva domáhat využitím oprávněného prostředku.

Právní praxe ukázala, že může nastat situace, kdy byl doposud provádějící exekutor odvolán a na jeho místo nebyl po dlouhou dobu jmenován nový exekutor, přičemž v tomto období oprávněný podal návrh na změnu exekutora. Judikatura se v této souvislosti musela vypořádat s otázkou, zda oprávněný takový návrh vůbec mohl podat. K podstatnému závěru došel Krajský soud v Brně v rozhodnutí sp. zn. 12 Co 142/2011, když dospěl k tomu, že „*pokud panuje stav, kdy do exekutorského úřadu, jehož výkon zanikl, ještě nebyl jmenován nový exekutor, potom má oprávněný právo exekučnímu soudu navrhnout jiného soudního exekutora k provedení exekuce. Soud musí (s jedinou výjimkou) takovému návrhu vždy vyhovět. (...) Pokud v mezidobí – od podání návrhu do rozhodnutí o něm – již byl do úřadu jmenován nový soudní exekutor, bude exekuční soud rozhodovat o zproštění k provedení exekuce tohoto nového exekutora a pověření exekutora navrhovaného. Při rozhodování o návrhu na změnu exekutora dle ust. § 15 odst. 4, věta druhá ex.ř. se principy vymezené v ust. § 44b ex.ř. neuplatní.*“⁸ Sjednocení této problematiky, poskytlo cestu k určení případného zavinění oprávněného na změně exeku-

⁶ KASÍKOVÁ, Martina a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280-281s.

⁷ KASÍKOVÁ, Martina a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 516.

⁸ Více viz usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. 20 Co 453/2012 ze dne 6. 9. 2012.

tora a jeho aplikaci na rozhodnutí o dosavadních nákladech původního exekutora.

Závěr

Jelikož i v případě změny exekutora v důsledku zavinění oprávněného se hovoří o uložení povinnosti oprávněného k úhradě konkrétně vyčíslených nákladů exekuce předchozímu exekutorovi, lze dovodit, že zákonodárce neměl při novelizaci ustanovení o změně exekutora vůbec úmysl původně pověřenému exekutorovi bez dalšího přiznávat paušální náhradu nákladů exekuce vůči oprávněnému, a to jak ani v rozsahu nákladů dle § 44b odst. 5 e. ř., tak nákladů za dosavadní vymáhání. Opačný výklad by mohl vést k nerespektování ustálené judikatury Ústavního soudu (Pl. ÚS 8/06, III. ÚS 455/08, I. ÚS 684/07 aj.), ze které vyplývá, že ústavně konformní úprava odměn exekutora by neměla vycházet z přímé závislosti odměny na výši vymoženého plnění, ale odrážet složitost, odpovědnost a namáhavost exekuční činnosti podle jednotlivých druhů a způsobů výkonu exekuce.

S ohledem na uvedené lze konstatovat, že dosavadní formulace povinnosti oprávněného k úhradě nákladů původního exekutora v souvislosti se změnou exekutora je poněkud nejednoznačná. Komplikovanost výkladu ustanovení § 44b odst. 5 e. ř. zaznamenal také Nejvyšší soud, který za účelem sjednocení dosavadní rozhodovací praxe uveřejnil ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu 1/2016 rozhodnutí Krajského soudu v Praze sp.zn. 17 Co 379/2015. V rámci úvah de lege ferenda lze jednoznačně doporučit novelizaci ustanovení § 44b odst. 4 a 5 e. ř. s jasnou definicí aplikace přiznávání úhrady nákladů změny a nákladů za dosavadní vymáhání exekuce ve vztahu k účastníkům řízení. V rámci nákladů původního exekutora za dosavadní vymáhání pohledávky bude také vhodné jasně definovat jejich výši, nebylo-li původním exekutorem ničeho vymoženo. Problematika nákladů původního exekutora týkající se dosavadního vymáhání pohledávky, jestliže výše vymoženého plnění při změně exekutora byla nulová, by potřebovala důkladnější právní rozbor a s ohledem na svůj rozsah by si zasloužila samostatný článek.

Seznam literatury:

KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-746-6.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty. Sněmovní tisk 537/0, část1/4: Důvodová zpráva. [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, s. 85. [cit.11.01.2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CT1=0>

Usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. 20 Co 453/2012 ze dne 6. 9. 2012. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/20Co453/2012>

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 8/06 ze dne 1. 3. 2007. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/Pl.US8/06>

Usnesení Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 455/08 ze dne 10. 3. 2009. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/III.US455/08>

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 684/07 ze dne 23. 9. 2008. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/I.US684/07>

Usnesení Krajského soud v Brně v rozhodnutí sp. zn. 12 Co 142/2011 ze dne 31. 12. 2012. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/KSJIMBM12Co142/2011>

Seznam právních předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

K NEJČASTĚJI UZAVÍRANÝM SMLOUVÁM O ČINNOSTECH

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

Vysoká škola finanční a správní Praha

I. Úvodem, cíl a metody zpracování

Ze smluv o činnostech bývají nejčastěji uzavírané smlouvy příkazní, o kontrole a o dílo. O prvé z nich jsme měli možnost již pojednat/srov. lit.4/. Dnes se věnujeme posléze uvedeným.

Podle nového občanského zákoníku (NOZ) č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebudou moci všechny osoby shodně postupovat.

Při výkladu právních jednání (právní jednání nahrazuje dosud vžitý pojem právní úkon) se nově liší jednání v právním styku podnikatelů.

Připomeňme, že v právním styku podnikatelů se totiž (kromě výkladu podle ustanovení § 555 až 558 odst. 1 NOZ, který vychází z obchodněprávní úpravy) přihlíží podle výkladového ustanovení § 558 odst. 2 NOZ k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jenž nemá donucovací účinky (tedy před dispozitivními ustanoveními), jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana musela určitou zvyklost znát a s postupem podle ní byla srozuměna.

Úpravě smluv se pak v NOZ věnuje ustanovení § 1724 až 1784. Tematicke uzavírání smluv jsme se již též věnovali/srov. lit.3/. Proto uvedeme jen základní otázky.

V ustanovení § 1725 se obecně určuje, že zásadně je smlouva uzavřena, jakmile si strany sjednají její obsah. V mezích právního řádu je stranám ponecháno na vůli svobodně si smlouvu ujednat a její obsah určit. To se může jevit shodné s právní úpravou předchozí.

Jsou zde však i speciální ustanovení. Smlouvy, které se uzavírají s použitím úprav smluvních typů, by měly obsahovat tzv. podstatné náležitosti/srov. lit.6/.

Ustanovení § 1726 pak dále uvádí, že dala-li některá ze stran již při uzavírání smlouvy najevo, že dosažení shody o určité náležitosti je předpokladem k uzavření smlouvy, má se za to, že smlouva uzavřena nebyla, pokud nedošlo k dohodě o této náležitosti; tehdy ujednání o ostatních náležitostech strany nezavazuje, ani byl-li o nich vyhotoven zápis. Zde může jít o jakoukoli, byť obecně nepodstatnou náležitost, která se takto stává podstatnou.

Cílem příspěvku je přiblížit novou právní úpravu. Používáme zejména metody zpracování komparativní a analytické.

U smluv o kontrolní činnosti půjde o nestranné zjištění určitého stavu a vydání kontrolního osvědčení, u smluv o dílo může jít o vypracování určité dokumentace (např. na provedení opravy, rekonstrukce, modernizace, komplexního vyzkoušení, zkušebního provozu, provedení bezpečnostního značení, provedení bezpečnostního opatření apod.). Otázkám těchto smluvních typů se věnuje následující text.

II. Úprava jednotlivých otázek, výsledky

1. Kontrolní činnost

Smlouva o kontrolní činnosti byla dříve upravena v Zákoníku mezinárodního obchodu a posléze v obchodním zákoníku/srov. lit.5/. Dnes je tato právní úprava obsažena v § 2652 - 2661 nového občanského zákoníku (NOZ).

Lze předpokládat, že kontrolorem (dříve definovaným jako vykonavatelem kontroly) bude začasť podnikatel s příslušným předmětem činnosti.

Základní ustanovení

Podle základního ustanovení se podle smlouvy o kontrolní činnosti kontrolor zavazuje zjistit nestranně stav určité věci nebo ověřit výsledek určité činnosti a vydat o tom kontrolní osvědčení a objednatel se zavazuje zaplatit mu odměnu.

Podstatné náležitosti smlouvy tedy tvoří závazek kontrolora k nestrannému zjištění stavu určité věci nebo ověření výsledku určité činnosti, závazek kontrolora k vydání kontrolního osvědčení o tomto zjištění nebo ověření, závazek objednatele k zaplacení odměny kontrolorovi.

Nejde o subtyp smlouvy o příkazu ani smlouvy o dílo. Nejde o obstarání záležitosti ani o vytvoření díla, ale tato smlouva slouží ke zjištění objektivního stavu.

Nejedná se přitom jen o případné ověření množství nebo jakosti, může být sjednána jakákoliv kontrolní činnost (např.

i dodržování právních předpisů při obchodní činnosti podnikatele, správnosti hospodaření se svěřenými hodnotami; může jít též např. o provádění revizí apod.). Přesné vymezení předmětu kontroly je věcí konkrétního ujednání ve smlouvě.

Nestranný způsob kontroly

K případnému ujednání, jímž se kontrolorovi ukládá povinnost, jež by mohla ovlivnit nestrannost kontroly nebo správnost kontrolního osvědčení, se nepřihlíží.

Kontrolor provede kontrolu s odbornou péčí podle stanoveného způsobu kontroly, doby, místa a rozsahu kontroly, se zřetelem i ke stavu, v jakém se předmět kontroly nachází v době jejího provádění. Zjištěný stav popíše v kontrolním osvědčení.

Kontrolní osvědčení může být různého dohodnutého druhu nebo druhu stanoveného zvláštními předpisy; může se např. jednat o osvědčení o jakosti a kompletnosti, o atest a mj. i o revizní zprávy.

Kontrolní osvědčení může být mj. jedním z dokumentů při platbách s využitím dokumentárních akreditivů i při sjednání dokumentárních inkas. Může být též dohodnuto v kupní smlouvě, že toto osvědčení bude přílohou dodacího listu apod.

Dále se v praxi může sjednávat mj. i osvědčení při zjišťování stavu zásilky či kvality provedeného díla. (Výčet příkladů jen naznačuje široké možnosti realizace smlouvy.)

Jak je zřejmé, neplatnost ustanovení smlouvy není vázána až na přímé ovlivnění nestrannosti, ale stačí pouhá možnost takového ovlivnění. Charakteristickým rysem této smlouvy je totiž právě nestrannost/srov. lit. 6/.

Kvalita, rozsah, způsob a místo kontroly

Kontrolor provede kontrolu v rozsahu a způsobem obvyklým při obdobných kontrolách. Má se za to, že kontrola má být provedena v místě, kde se předmět kontroly nachází. Objednatel oznámí kontrolorovi včas, kde se má kontrola uskutečnit.

Objednatel poskytne kontrolorovi součinnost nutnou k provedení kontroly, zejména mu umožní potřebný přístup k předmětu kontroly.

Mezi ostatní části smlouvy bude tedy zpravidla patřit způsob kontroly (zajišťující nestrannost), doba, místo a rozsah, jakož i popsání stavu předmětu kontroly.

Vykonavatel musí kontrolní činnost nestranně provést; nestranné provedení však znamená, že výsledky kontroly také nesmí v kontrolním osvědčení nijak zkreslit, zatajit nebo jinak změnit.

Podrobnosti týkající se způsobu a rozsahu kontroly by měly být sjednány ve smlouvě. Toto řešení lze jen doporučit. Avšak pokud by tomu tak nebylo, bude se provádět výše popsáním postupem - v rozsahu a způsobem obvyklým při obdobných kontrolách.

Úplata a náklady

Právo kontrolora na odměnu vzniká provedením kontroly a vydáním kontrolního osvědčení. Společně s právem na odměnu vzniká kontrolorovi i právo na náhradu nákladů, které při provedení kontroly účelně vynaložil, ledaže z povahy těchto nákladů vyplývá, že jsou v odměně již zahrnuty.

Kontrolor má nárok na úplatu po splnění povinnosti provést kontrolu a vydat kontrolní osvědčení. Není-li úplata smlouvena, je objednatel povinen zaplatit úplatu obvyklou v době uzavření smlouvy se zřetelem k předmětu, rozsahu, způsobu a místu kontroly.

Vztah ke třetím osobám, vady kontroly, náhrada škody

Provedení kontroly se nedotýká právních poměrů mezi objednatel a jinými osobami, zejména osobami, jimž je určen nebo od nichž pochází předmět kontroly.

Provedení kontroly je vztahem mezi dvěma subjekty a nedotýká se jiných právních vztahů. Kontrolní osvědčení vystavené kontrolorem vůči objednateli kontroly, jehož stejnopis může být předán prodávajícímu zboží - nemůže nahradit oznámení vad kupující, nemůže obecně nahradit ani prohlídky zboží kupující.

Jestliže kontrolor neprovedl kontrolu řádně, nevznikají mu nároky na odměnu, resp. na nutné a účelně vynaložené náklady, a objednatel může po uplynutí doby stanovené pro provedení kontroly od smlouvy odstoupit. Objednatel pak může postupovat podle ustanovení upravujících odpovědnost za škodu, případně smluvní pokutu, byla-li sjednána.

Kontrolor je povinen nahradit škodu způsobenou porušením povinnosti provést řádně kontrolu, jen pokud tato škoda nemůže být nahrazena uplatněním nároku objednatele vůči osobě odpovědné za vadné plnění, jež je předmětem kontroly. Prvotní je vždy náhrada škody odpovědné osoby; odpovědnost kontrolora je až druhotná.

Jako náhradu škody však nemůže objednatel požadovat náhradu toho, co opomenul včas oznámit nebo vymáhat vůči osobě odpovědné za vadné plnění předmětu kontroly, nebo toho, co objednatel nemůže vymáhat vzhledem k ujednání uzavřenému s touto osobou, jež takový nárok po provedené kontrole vylučuje.

Kontrolor nahradí škodu způsobenou porušením povinnosti provést kontrolu řádně v tom rozsahu, v jakém objednatel nemůže účinně dosáhnout náhrady uplatněním práva z vadného plnění vůči tomu, kdo plnil kontrolovaný předmět. Kontrolor povinnost k náhradě škody nemá, opomenul-li objednatel vymáhat své právo vůči třetí osobě včas, nebo nemůže-li je vymáhat vzhledem k tomu, co s třetí osobou ujednal - viz ustanovení § 2660 odst. 1.

Omezení podle § 2660 odst. 1 neplatí, ujistil-li kontrolor objednatele, že bez ohledu na rozsah a způsob kontroly zjistí všechny vady, nebo ujistil-li objednatele, že kontrolní osvědčení je úplné a správné.

Půjde-li o případy, kdy je vykonavatel povinen nahradit škodu způsobenou porušením povinnosti provést řádně kontrolu, přecházejí na něho zaplacením této náhrady nároky, které má objednatel vůči osobě odpovědné za vadné plnění předmětu kontroly tak, jako by mu byly tyto nároky postoupeny. Jedná se o případ zákonné cese.

I při realizaci tohoto smluvního typu je třeba věnovat pozornost konkrétnímu smluvnímu ujednání.

Rovněž vzhledem ke stručnosti právní úpravy lze jen doporučit, tak jako i u jiných smluvních typů, vydání příslušných obchodních podmínek (např. pro provádění revizí) a usnadňovat kontraktaci smluvním odkazem na tyto podmínky (v obchodních podmínkách je možno také mj. stanovit i otázky placení, případně fakturování, splatnosti faktur, úrok atd.).

2. Dílo

Dílo je podle důvodové zprávy nového občanského zákoníku pojato jako činnost (práce), přičemž práce jako plnění smlouvy o dílo se od práce poskytované zaměstnancem na základě pracovní smlouvy liší zejména tím, že podle smlouvy o dílo vykonává zhotovitel činnosti samostatně, podle vlastního rozvrhu, s vlastními prostředky a na vlastní riziko, přičemž nepodléhá ani soustavnému doзору ani řízení objednatele/srov. lit.6/.

Základní ustanovení

Základní ustanovení v NOZ určuje, že zhotovitel se zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu. Oproti znění základního ustanovení v obchodním zákoníku je tedy text obohacen o provedení na náklad a nebezpečí zhotovitele, což byl text určený v obchodním zákoníku až v § 537, který na základní ustanovení navazoval. Text základního ustanovení NOZ byl pak obohacen i o zařazení povinnosti převzít dílo, které bylo rovněž v obchodním zákoníku v § 537/srov. lit.5/.

Jinak je v základním ustanovení NOZ upravena cena. Určuje se, že cena díla je sjednána dostatečně určitě, je-li dohodnut

alespoň způsob jejího určení, anebo je-li určena alespoň odhadem. Mají-li strany vůli uzavřít smlouvu bez určení ceny díla, platí za ujednanou cena placená za totéž nebo srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek. Připomínáme, že uzavírání smlouvy vůli stran bez určení ceny díla nemůžeme doporučit zejména u atypického předmětu plnění.

V dřívějším předpisu tj. v obchodním zákoníku bylo určení díla vymezeno v § 536, ve vztahu k základnímu ustanovení kupní smlouvy § 409 a k § 410/srov. lit. 7/.

V NOZ se této otázce věnuje § 2587 a určuje, že dílem se rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem se rozumí vždy zhotovení, údržba nebo úprava stavby nebo její části. Dílem tedy může být i zpracování dokumentace.

Smlouva o dílo se často využívá právě ve výstavbě, kde je třeba zvládat pojmový aparát/srov. lit. 5/, který se vytvořil a kde použití příslušného pojmu s jeho daným obsahem vytvořeným jako obchodní zvyklost může být východiskem pro stanovení povinnosti některé ze smluvních stran.

Pro smlouvu o dílo podle obchodního zákoníku bylo předepsáno, že zhotovitel je povinen provést dílo na svůj náklad a na své nebezpečí ve sjednané době, jinak v době přiměřené s přihlédnutím k povaze díla. Nevyplývá-li ze smlouvy nebo z povahy díla něco jiného, mohl zhotovitel provést dílo ještě před sjednanou dobou. Formulací „na svůj náklad a nebezpečí“ bylo mj. vyjádřeno, že pokud by nebylo dohodnuto jinak, nesl rizika zvýšení nákladů na zhotovení zásadně zhotovitel (to se týká např. zvýšení cen subdodávek oproti předpokladu).

Doba plnění byla u smlouvy o dílo stanovena ve prospěch zhotovitele. I když bylo dílo provedeno před sjednanou dobou, byl objednatel povinen provedené dílo převzít. Doba plnění nebyla mnohdy sjednávána jen jedna – celková, ale byla často sjednávána doba pro dílčí plnění a protiplnění. Skutečnost, že doba plnění je sjednána ve prospěch zhotovitele, to upravuje i NOZ.

Dispozitivní § 328 obchodního zákoníku stanovil: „Je-li předmětem plnění závazku věc určená podle druhu, je dlužník povinen poskytnout věřiteli věc, jež se hodí pro účely, pro něž se věc téhož druhu zpravidla používá na základě obdobných smluv.“

Co se týká předmětu plnění a jeho sjednávání ve smlouvě, lze pak jen doporučit jeho přesné sjednání. V opačném případě (pokud smlouva vůbec vznikne) to vede minimálně k řadě rozporných jednání, operativních řešení a zpravidla i k prodloužení doby plnění a vznášení (mnohdy i oprávněných) požadavků na zvýšení ceny.

Pokud byly hmotné dodávky kontrahovány podle dokumentace, která neurčovala přesně předmět plnění, pak bylo

nutné doplnit předmět plnění jeho podrobným popisem ve smlouvě (nebo v příloze smlouvy, která bude její součástí), jinak mohlo docházet ke sporům o rozsah plnění (pokud by smlouva vůbec vznikla).

Jestliže je dílem dokumentace, pak i při jejím vymezení je třeba uvést poklady, ze kterých se má vycházet.

Zvláštní osobní schopnosti zhotovitele dle NOZ

Právní úprava NOZ provedení díla řeší i problematiku zvláštních osobních schopností zhotovitele. Určuje, že záleží-li provedení díla ve zvláštních schopnostech zhotovitele, zaniká závazek ztrátou jeho způsobilosti nebo jeho smrtí. To však neplatí, může-li dílo úspěšně provést ten, kdo převzal činnost zhotovitele jako jeho nástupce.

Dále je v NOZ určeno, že smrt objednatele sama o sobě závazek neruší, ledaže se tím splnění závazku stane nemožným nebo zbytečným. To platí i v případě zániku závazku smrtí objednatele.

Ustanovení § 2589 NOZ upravuje, že zhotovitel buď provede dílo osobně, anebo je nechá provést pod svým osobním vedením. To však neplatí, není-li provedení díla vázáno na osobní vlastnosti zhotovitele nebo není-li to vzhledem k povaze díla zapotřebí. Podle navazujícího § 2590 provede zhotovitel dílo s potřebnou péčí v ujednaném čase a obstará vše, co je k provedení díla potřeba.

Další náležitosti smlouvy a provádění díla

Ustanovení § 2591 NOZ určuje, že je-li k provedení díla potřebná součinnost objednatele, určí mu zhotovitel přiměřenou lhůtu k jejímu poskytnutí. Toto pochopitelně platí tehdy, není-li lhůta určena ve smlouvě. Uplyne-li lhůta marně, má zhotovitel právo podle své volby si buď zajistit náhradní plnění na účet objednatele, anebo, upozornil-li na to objednatele, odstoupit od smlouvy. Tato součinnost může u zpracování dokumentace spočívat v předávání podkladů a např. též v projednávání dokumentace v jednotlivých etapách jejího zpracování.

Navazující § 2592 a § 2593 NOZ pak odpovídá dřívější úpravě obchodního zákoníku. Upravuje, že zhotovitel postupuje při provádění díla samostatně. Opak platí a zhotovitel je pak vázán pokyny objednatele jen tehdy, bylo-li to ujednáno a plyne-li to ze zvyklostí. Objednatel má přitom právo provádět kontrolu díla, a pokud zhotovitel porušuje svoje povinnosti a nezajistí nápravu ani v přiměřené době a vedl-li postup zhotovitele nepochybně k podstatnému porušení smlouvy, může objednatel od smlouvy odstoupit.

I další § 2594 NOZ má v zásadě stejné řešení, jako pro tuto otázku použil obchodní zákoník. Je zde určena bezodklad-

ná upozorňovací povinnost zhotovitele pro případ, že je nevhodná povaha věcí nebo příkazu, které objednatel zhotoviteli dal. To platí při vynaložení potřebné péče. Neznamena to, že by musel zhotovitel vše zcela prověřovat; nemůže však přijímat „vstupy“ od objednatele, aniž by zachoval odpovídající potřebnou péči jako odborník.

Tvoří-li nevhodná věc nebo pokyn překážku v řádném provádění díla, zhotovitel provádění díla přeruší až do výměny díla či změny příkazu. Lhůta pro dokončení díla se prodlužuje o dobu přerušení a zhotovitel má právo na úhradu nákladů s tím spojených po určenou dobu. Pokud by na předané věci či příkazu objednatel trval, může zhotovitel žádat, aby mu objednatel toto potvrdil písemně. Pokud zhotovitel postupuje v souladu s touto úpravou § 2594, nemá objednatel právo na vady díla vzniklé nevhodností věcí nebo příkazů. Přitom je podle § 2595 koncipována ještě možnost zhotovitele od smlouvy odstoupit, a to tehdy, trvá-li objednatel na provedení díla podle zřejmě nevhodného příkazu nebo s použitím zřejmě nevhodné věci i po upozornění zhotovitele.

Vlastnické právo

NOZ k této problematice určuje, že je-li předmětem díla věc určená jednotlivě, nabývá k ní vlastnické právo objednatel. (To neplatí v případě, že zhotovitel zpracoval věc objednatele na jiném místě než u objednatele či na jeho pozemku nebo na pozemku, který objednatel opatřil, nebo že je hodnota díla stejná nebo vyšší než hodnota objednatelovy zpracované věci, tehdy nabývá vlastnické právo zhotovitel.)

Navazující ustanovení upravují situace zmaření díla. Pokud zhotovitel nabude zpracováním vlastnické právo k věci a zmaří-li se dílo z důvodu, za nějž zhotovitel neodpovídá, nemá objednatel právo na náhradu za věc, kterou zhotoviteli předal ke zpracování. (Právo z bezdůvodného obohacení tím není dotčeno.) Jestliže však k tomu za stejné situace dojde z důvodu, za nějž zhotovitel odpovídá, poskytne objednateli náhradu za jeho zpracovanou věc, anebo mu vrátí věc téhož druhu.

Pokud však zpracováním nabyl vlastnické právo objednatel a zmaří-li se dílo z důvodu, za který zhotovitel odpovídá, může objednatel požadovat buď vydání věci vzniklé zpracováním, anebo tuto věc odmítnout a požadovat náhradu svých věcí použitých ke zpracování. (Vydá-li zhotovitel objednateli věc vzniklou zpracováním, není tím dotčeno jeho právo z bezdůvodného obohacení. Jestliže však objednatel věc vzniklou zpracováním odmítne, má vůči zhotoviteli právo na peněžitou náhradu za zpracovanou věc nebo na vrácení věci téhož druhu.) Jestliže ve stejné situaci došlo ke zmaření z důvodů, za nějž zhotovitel neodpovídá, může objednatel požadovat jen vydání věci vzniklé zpracováním, nahradí však zhotoviteli cenu jeho věci použité ke zpracování.

Úplata a cena díla

Podle obchodního zákoníku (§ 546) byl objednatel povinen zhotoviteli zaplatit cenu dohodnutou ve smlouvě nebo určenou způsobem stanoveným ve smlouvě. Nebyla-li cena takto dohodnutá nebo určitelná, a smlouva je přesto platná, byl objednatel povinen zaplatit cenu, která se obvykle platila za srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy za obdobných obchodních podmínek/srov. lit. 5/.

Za situace, kdy by docházelo k pohybu cenových hladin směrem nahoru, ztrácí zásadně na ceně zhotovitel přímo úměrně s časem, který plyne mezi dobou uzavření smlouvy a dobou, kdy mu vznikne právo na úplatu, případně účtování (fakturování) ceny. Cena se totiž v těchto situacích určuje podle doby uzavření smlouvy. Při takovém jejím určování pak není třeba vycházet jen z určení podle shodného díla (to například u atypických staveb nemusí vůbec existovat), ale stačí vycházet z ceny srovnatelného díla. Musí jít ovšem o dílo zhotovené za obdobných obchodních podmínek (např. obdobného „spolupůsobení“ objednatele, obdobné doby plnění, obdobné složitosti díla a jeho obdobného umístění, obdobných platebních podmínek a podobně). Takové určování ceny u díla ovšem nebude jednoduché a zřejmě může vést ke sporům.

Při uzavírání smlouvy při zhotovování díla bylo možné sjednat či poskytnout zálohy. Sjednání a poskytnutí záloh k ceně za dílo se nedotýkalo účinků v obchodním zákoníku (viz § 548 a § 549 obchodního zákoníku). Byla-li sjednána „pevná cena“, pak se mohlo stát, že zhotovitel případně nedosáhl (např. když dojde ke zvýšení ceny některých vstupních dávek nad očekávanou hladinu cen) předpokládaného kladného hospodářského výsledku. Naopak při některých příznivých skutečnostech (např. se podaří kontrahovat kvalitní subdodávku – např. zpracování části dokumentace - s cenou nižší, než bývá obvyklé) tomu mohlo být naopak.

Pro určení ceny bylo a je přitom také možné, aby byly zpracovávány rozpočty. U smlouvy o dílo bývá určována cena podle rozpočtu poměrně často.

Otázkám určení ceny podle rozpočtu se dříve věnoval § 547 obchodního zákoníku. Na výši ceny neměl, podle obchodního zákoníku, vliv, že cena byla určena na základě rozpočtu, jenž je součástí smlouvy nebo byl objednateli sdělen zhotovitelem do uzavření smlouvy. Jestliže však byla cena určena na základě rozpočtu, ohledně něhož ze smlouvy vyplývá, že se nezaručuje jeho úplnost, mohl se zhotovitel domáhat přiměřeného zvýšení ceny, objeví-li se při provádění díla potřeba činností do rozpočtu nezahrnutých, pokud tyto činnosti nebyly předvídatelné v době uzavření smlouvy.

Rozpočet s nezaručenou úplností lze při výstavbě použít například u rekonstrukcí a modernizací, kdy je v rozpočtu na základě výsledků průzkumů (s řádnou odbornou pečlivostí provedených) předaných objednatelem uvažováno s určitým počtem jednotek materiálu včetně prací. Při realizaci je pak možné po demontáži dosavadního zařízení zjistit

zvýšenou potřebu těchto jednotek. Musí však být současně naplněna podmínka, že to nebylo možné předvídat při uzavření smlouvy. Kromě rozpočtu s nezaručenou úplností znal obchodní zákoník i rozpočet nezávazný.

Byla-li cena určena na základě rozpočtu, který se podle smlouvy považuje za nezávazný, mohl se zhotovitel domáhat, aby byla cena zvýšena o částku, o niž nevyhnutelně převyší náklady účelně vynaložené zhotovitelem původní náklady zahrnuté do rozpočtu.

Nesouhlasí-li objednatel se zvýšením ceny, určil její zvýšení soud na návrh zhotovitele. Zhotoviteli však zanikl nárok na určení zvýšení ceny podle ustanovení o rozpočtu s nezaručenou úplností (§ 547 odst. 2 obchodního zákoníku) a o rozpočtu nezávazném (§ 547 odst. 3 obchodního zákoníku), jestliže neoznámil nutnost překročení rozpočtové částky a výši požadovaného zvýšení ceny bez zbytečného odkladu poté, kdy se ukázalo (nikoli tedy kdy k tomu došlo, ale kdy se tak ukázalo), že je nevyhnutelné překročení ceny, jež byla určena na základě rozpočtu. Ustanovení o rozpočtu s nezaručenou úplností a o rozpočtu nezávazném chránilo zhotovitele. Obecně by nebylo možné vyloučit, že zvýšení by mohlo být řádově vyšší. Proto obchodní zákoník obsahoval i text, kterým chtěl prospívat objednateli.

Objednatel mohl bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy, požadoval-li zhotovitel podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku (§ 547 odst. 2 a § 547 odst. 3 obchodního zákoníku) zvýšení ceny, jež přesahovala o více než 10 % cenu stanovenou na základě rozpočtu. V tomto případě byl objednatel povinen nahradit zhotoviteli část ceny odpovídající rozsahu částečného provedení díla podle rozpočtu. Vzhledem k dispozitivnosti textu zákona bylo ovšem možné desetiprocentní limit sjednat v jiné výši.

Objednatel byl povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Pokud ze smlouvy nebo obchodního zákoníku nevyplývalo něco jiného, vznikl nárok na zaplacení ceny provedením díla (§ 548 odst. 1 obch. zák.). Realizace tohoto ustanovení přicházela v úvahu též v těch situacích, kdy objednatel neoprávněně odmítal dílo převzít. V praxi byl sjednáván platební režim tak, že placení zpravidla předchází odsouhlasení „soupisu provedených prací“, „zjišťovacích protokolů“ a zápisu o převzetí (resp. protokolu o převzetí).

Odstoupil-li zhotovitel od smlouvy pro prodlení objednatele a nespočívala-li překážka pro splnění povinnosti objednatele v okolnostech vylučujících odpovědnost, náležela zhotoviteli cena, na kterou měl nárok na základě smlouvy. Od této ceny se však odečetlo to, co zhotovitel ušetřil neprovedením díla v plném rozsahu (§ 548 odst. 2 obch. zák.).

Pokud se strany dohodly po uzavření smlouvy na omezení rozsahu díla a nesjednaly-li jeho důsledky na výši ceny, byl objednatel povinen zaplatit jen cenu přiměřeně sníženou. Naopak dohodly-li se tímto způsobem na rozšíření díla, byl objednatel povinen zaplatit cenu přiměřeně zvýšenou. Ob-

jednatel byl povinen zaplatit cenu zvýšenou nebo sníženou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným prováděním díla, pokud se strany dohodly po uzavření smlouvy na změně díla a nesjednaly-li její důsledky na výši ceny (§ 549 obch. zák.).

NOZ se věnuje otázkám ceny v § 2610 a § 2614 a určení ceny podle rozpočtu v § 2620 až § 2622. Vychází přitom zásadně z námi uvedené dřívější úpravy obchodněprávní/srov. lit. 5/.

Právo na zaplacení ceny vzniká provedením díla. Je-li dílo přejímáno po částech, vzniká právo na zaplacení ceny za každou část při jejím provedení. V určených případech pak NOZ umožňuje žádat část odměny průběžně. § 2611 určuje, že provádí-li se dílo po částech nebo se značnými náklady a neujednaly-li strany placení zálohy, může zhotovitel požadovat během provádění díla přiměřenou část odměny s přihlédnutím k vynaloženým nákladům.

NOZ pak umožňuje i určení ceny odhadem (viz § 2612 NOZ). Zjistí-li pak zhotovitel po uzavření smlouvy, že cenu určenou odhadem bude třeba podstatně překročit, oznámí to bez zbytečného odkladu objednateli s odůvodněním nové ceny. Pokud by to neučinil bez zbytečného odkladu poté, co potřebu zvýšení ceny zjistil, anebo zjistit měl a mohl, právo na zaplacení rozdílu v ceně nemá. Jestliže zhotovitel oznámil objednateli zvýšení ceny v souladu s určenými podmínkami, může objednatel od smlouvy odstoupit. V tomto případě zaplatí zhotoviteli poměrnou část původně určené ceny, má-li z částečného plnění prospěch.

O tom, jak bude reagovat, se musí objednatel rozhodnout bez zbytečného odkladu. Neodstoupí-li totiž objednatel od smlouvy bez zbytečného odkladu po doručení oznámení o vyšší ceně, platí, že se zvýšením ceny souhlasí.

Pro případ, že by objednatel zmařil provedení díla z důvodu, za nějž odpovídá, náleží zhotoviteli podle § 2613 NOZ cena za dílo snížená o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil – jde o obdobné řešení, které bylo v obchodním zákoníku. Toto ustanovení je potřeba přitom lišit od § 2599 až § 2603, ustanovení § 2614 NOZ pak přináší řešení obdobné § 549 obch. zák. Určuje se, že dohodnou-li se strany po uzavření smlouvy na omezení díla (§ 549 počítal nejen s omezením, ale i s rozšířením a změnou díla) a neujednaly-li důsledky pro výši ceny, zaplatí objednatel cenu upravenou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným provedením díla.

K vadám díla

NOZ řeší i problematiku plynoucí z průmyslového či duševního vlastnictví. Podle § 2616, dojde-li podle českého právního řádu nebo podle právního řádu státu, kde má být předmět díla využit, v důsledku k použití předmětu díla, k ohrožení nebo porušení práva třetí osoby z průmyslového vlastnictví, je z toho zhotovitel objednateli zavázán, pokud o tom zho-

tovitel v době uzavření smlouvy věděl nebo vědět musel. Na právní vady se obdobně použijí ustanovení o právních vadách předmětu koupě.

Co se díla s nehmotným výsledkem týká, přejímá se s drobnými úpravami obchodněprávní regulace; to potvrzuje i důvodová zpráva NOZ k § 2631 až § 2634. Platí zde doporučení o vhodné úpravě smluvní. K tomu § 2635 doplňuje, že se § 2631 až § 2634 použijí obdobně i pro výsledek činnosti zhotovený podle ustanovení o veřejném příslibu (soutěžní dílo).

NOZ přitom v § 2617 obecně pro dílo určuje, že má-li dílo při předání vadu, zakládá to povinnost zhotovitele z vadného plnění. Přechází-li však nebezpečí škody na objednatele až později, rozhoduje doba tohoto přechodu. Po této době má objednatel práva z vadného plnění, způsobil-li zhotovitel vadu porušením své povinnosti. Soud pak nepřiznává objednateli právo z vadného plnění, neoznámí-li – podle § 2618 NOZ – objednatel vady díla bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil nebo při náležitě pozornosti zjistit měl, nejpozději však do dvou let od předání díla, a namítne-li zhotovitel, že právo bylo uplatněno opožděně. Dal-li však zhotovitel za jakost díla záruku, použijí se obdobně ustanovení o záruce upravená v kupní smlouvě. Záruční doba počíná běžet předáním díla.

III. Závěr

Význam smluvního jednání je zřejmý právě ze široké smluvní volnosti, kterou zákoník umožňuje, a ze skutečnosti, že dílčí okruhy problémů zákoník neřeší a ponechává je smluvním partnerům. Při kontraktaci je přitom možno vycházet z publikovaných praktických poznatků/srov. lit. 3/.

Příznivý průběh obchodních případů (bez nepříznivých důsledků), realizace, event. aplikace právních ustanovení je po našem soudu limitován zejména úrovní právních předpisů, úrovní smlouvy i kvalitním dokladováním průběhu plnění smlouvy a rychlostí a kvalitou rozhodování sporů.

Z těchto předpokladů k úspěšné realizaci a aplikaci práva přispívá tedy i kvalifikované uzavírání smluv (jasných, srozumitelných, určitých) a dokladování průběhu plnění smlouvy, které je v možnostech subjektů obchodního práva.

Rozhodující význam přitom má výběr smluvního partnera a vhodná volba zajišťovacích prostředků. Při uzavírání smluv bychom se měli snažit vyvarovat „klasických nedostatků“.

Začasté zjišťujeme, že dohody učiněné mezi smluvními stranami nejsou v souladu se zákonem nebo nejsou voleny příliš vhodně. Přestože se může jednat o známé otázky, řada nedostatků se stále opakuje. Připomínáme, že značné procento smluv trpí nedostatkem již při určení subjektů.

Další neméně důležitou otázkou je používání nevysvětlených pojmů a zkratk. Smluvním stranám lze jen doporučit, aby pojmy použité ve smlouvě (které nejsou pojmy právních předpisů) v úvodu smlouvy definovaly; totéž platí o zkratkách.

Naše poznatky z praxe ukazují, že dosti často nebývá vhodně sjednán předmět plnění.

Předmět plnění bývá „otevřený“, není přesně vymezen rozsah plnění, odkazuje se i na různé podklady, které v době uzavření smlouvy neexistují, či nejsou dostatečně konkretizovány. Předpokládá se přitom dodatečné upřesňování (např. dodatky).

Vyjadřujeme přesvědčení, že pokud se při uzavírání smluv nerespektují alespoň základní pravidla, pak se při jejich realizaci „postupuje za pochodu“, „upřesňuje“ a celkový výsledek bývá nepříznivý.

U obou pojednaných smluvních typů není doba plnění podstatnou náležitostí smlouvy, a to pro dobu plnění činnosti a také i pro dobu zaplacení. Je jen vhodné, pokud si tyto otázky sjednají strany ve smlouvě.

Jestliže by tyto doby sjednané nebyly, uplatní se pravidlo o tom, že bude plněno bez odkladu v přiměřené době. U činností bude tedy doba plnění odvislá od charakteru daného předmětu plnění. Podle uvedeného pravidla je pak možno uvažovat pro zaplacení s povinností úplaty do 10 dnů od splnění činnosti.

Zpracováno v rámci interního projektu VŠFS Praha „Vliv nového soukromého práva na smluvní vztahy mezi podnikateli.“

Seznam výchozí literatury

- /1/ELIÁŠ, K.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*, Linde Praha, a.s., Praha 2001.
- /2/HAJN, P.: *Interpretace norem a interpretace skutečností*, In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference studentů doktorského studijního programu „obchodní právo“ Masarykovy univerzity „Ekonomické aspekty právní úpravy a jejího výkladu“ pořádané dne 20. prosince 2005 katedrou obchodního práva Masarykovy, MU Brno, 2006, s. 10-17.*
- /3/MAREK, K.: *Ke kontraktaci*, *Komorní listy č. IV/2015, s. 14-19, ISBN 1805-1081.*
- /4/MAREK, K.: *Příkazní smlouva*, *Komorní listy č. I/2015, s. 29-32, ISBN 1805-1081.*
- /5/MAREK, K.: *Smluvní obchodní právo*, *Kontrakty, MU Brno, 2008, s. 295-292, 299-304 ISBN 978-80-210-4619-1.*
- /6/OVEČKOVÁ, O. a kol.: *Obchodný zákonník, Komentár, 2. vyd., IURA EDITION, 2005.*
- /7/OVEČKOVÁ, O.: *Povinnosť vykonat' dielo a povinnosť zaplatit cenu na základe zmluvy o dielo podľa obchodného zákonníka*, *Bulletin slovenskej advokácie, č. 1-2/2007, s. 14 -22.*
- /8/SUCHOŽA, J., HUSÁR, J.; MAREK, K.; RABAN, P. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 544 s. ISBN 978-80-7357-707-0.*

THE LEGACY OF MAGNA CARTA

Sir Stanley Burnton

There are broadly two extreme views about Magna Carta Libertatum. The first is that it was our first and most important constitutional instrument, the precursor leading to our modern democracy and the Rule of Law. The second is that its significance has been greatly exaggerated, principally for political reasons, and particularly during the struggle between the Stuart Kings and Parliament that led to the Civil War in the 17th century. It is right that Magna Carta received that name not because it was seen as of great constitutional significance when it was first issued, but because it was longer than the Charter of the Forests issued subsequently. Perhaps most prominent of the minimisers of its significance has been Lord Sumption, who manages to combine the roles of judge of our Supreme Court and renowned medieval historian. I think the truth probably lies somewhere in between.

A source I have found of particular interest is the new book on the history of England by Robert Tombs, the Professor of French History at Cambridge University, who has succeeded in casting a new light on much of our history. I also express my debt to Anthony Arlidge's and Igor Judge's book "Magna Carta Uncovered".

In the 12th century, many people were villeins or serfs and could not be regarded as free men. Villeins occupied the social space between a free peasant (or "freeman") and a slave. A villein could not leave his lord's land or marry without his lord's consent. He could not alienate the land on which he worked, and the land could be sold with his services attached. He could be given reasonable chastisement by his Lord. He was in effect the lord's chattel. Unfree status was hereditary: the great legal commentator Bracton, stated in about 1250, "A serf can only engender serfs." Feudalism, based on the granting of land by a Lord in return to service, lasted for only about a century after the Norman conquest. Land tenure eventually became permanent, and paid for not by personal service but by money rents.

For 100 years after the Norman Conquest, the Kings of England were also the Dukes of Normandy. John, the most unpopular King in our history, became king in 1199. In 1205 Philip, the King of France, seized Normandy. John was obsessed with recovering it. In 1214 he invaded France, but had to give up his attempt when he and his allies were defeated by the French at the Battle of Bouvines. In order to finance his war, John had abused his feudal powers, and after his defeat in France there was a rebellion of great barons, knights and clergy and town burgesses – the City of London was the

rebels' biggest stronghold. The result was Magna Carta, in effect a peace treaty, its terms enabling John to remain in power but restricting those powers.

Magna Carta was sealed by John in June 1215 at Runnymede, a meadow beside the Thames near Windsor. It had been one of the traditional meeting places of the Anglo-Saxon witan, and was doubtless selected as a piece of symbolism. Both sides swore to abide by its terms.

Most of its terms are concerned with various feudal powers to raise money that had been exploited by John – and by Richard I, his predecessor. The Charter addressed a series of grievances, concerning inheritances, the administration of justice, tenants' obligations, the rights of widows, the liberties of towns, privileges of the Church, protection of foreign merchants and demands for Labour to maintain ramparts and bridges. The clauses dealing with feudal impositions, are now obsolete, if not incomprehensible.

Clause 1 declared that the English Church, then the Catholic Church, would forever be free, a provision that did not survive the rule of Henry VIII, who seized the property of the Church and made himself the head of the Protestant Church of England.

The following 62 clauses were all preceded by the declaration: "To all Free Men of our kingdom we have also granted, for us and our heirs forever, all the liberties written out below, to have and to keep for them and their heirs, us and our heirs." You can get the flavour of many of them from clauses 8, 10, 13 and 21.

Clause 8 provided: "No widow shall be compelled to marry, so long as she wishes to remain without a husband. But she must give security that she will not marry without Royal consent, if she holds her lands of the Crown, or without the consent of whatever other Lord she may hold them of."

Clause 10: "If anyone who has borrowed a sum of money from Jews dies before the debt has been repaid, his heir shall pay no interest on the debt for so long as he remains underage, irrespective of whom he holds his lands. If such a debt falls into the hands of the Crown, it will take nothing except the principal sum specified in the bond."

Clause 13: "The city of London shall enjoy all its ancient liberties and free customs, both by land and by water. We also will and grant that all other cities, boroughs, towns and ports shall enjoy all their liberties and free customs." We see from this that the City of London was even then of great importance.

Clause 21: Earls and barons shall be fined only by their equals, and in proportion to the gravity of their offence.

Clause 50 was specific: "We will remove completely from their offices the kinsmen of Gerard de Athée, and in future

they shall hold no offices in England. Clearly the family had offended the barons.

However, other provisions have greater resonance."

Clause 52 provided: "To any man whom we have deprived of dispossessed of lands, castles, liberties or rights, without the lawful judgment of his equals, we will at once restore these. In cases of dispute the matter shall be resolved by the judgment of the 25 barons referred to below in the clause for securing the peace."

Similarly, clause 55 begins: "All fines that have been given to us unjustly and against the law of the land, and all fines that we have exacted unjustly, shall be entirely remitted or the matter decided by majority judgment of the 25 barons referred to below..."

It was clauses 39 and 40 that came to be of immense and enduring significance: "No free man shall be seized or imprisoned or stripped of his rights or possessions, or outlawed or exiled or deprived of his standing in any other way, nor will we proceed with force against him or send others to do so except by the lawful judgment of his peers or by the law of the land." (clause 39) "We will sell to no man, we will deny or delay to no man, either Justice or Right." (clause 40)

In the past, charters had been issued and promises made by kings but there had been no means of their enforcement. The Magna Carta of 1215 sought to remedy this deficiency. Clause 61 provided for the barons to elect 25 of their number who "would cause to be observed the peace and liberties granted and confirmed by this Charter." Not surprisingly, this clause was omitted from subsequent reissues of the Charter.

John was a reluctant party to Magna Carta. He complained that it had been imposed by force, and he immediately appealed to the Pope to annul it. In August 1215, only two months after it had been sealed, the Pope did so, proclaiming that it "shames the English nation," and was "null and void forever". So it must have seemed that that was the end of the hopes engendered by the Charter.

However, John died unmourned in October 1216. John's nine-year-old son, described as "the sole hope of the torn Kingdom" was quickly crowned as Henry III, and his regent William Marshall issued on his behalf an amended and greatly abbreviated Magna Carta. Generally, those clauses dealing with feudal incidents or the administration of justice remained; those that restricted the King's powers to administer the country were omitted. Thus the provisions relating to the committee of 25 barons went.

In November 1217, following the defeat of a French invasion, the Charter, with further changes, was issued again, along with a charter of forest rights, the Charter of the Forests, which redressed some applications of the Anglo-Norman Forest Law that had been extended and abused by William

Rufus. The Charter of the Forests re-established rights of access to the royal forest that had been eroded by William the Conqueror and his heirs. In 1225, Henry III again issued Magna Carta, in return for a tax on movables to finance his campaign to defend his lands in Gascony. This was the final version. It had 37 clauses as against 63 in the 1215 version. In the various issues of the Charter after 1215 clauses 39 and 40 were amalgamated. They were clause 29 of the 1225 Charter. But they survived.

In 1297, Edward I confirmed Magna Carta, and it was entered into the statute book. The reference to the "lawful judgement of his peers" in what was originally clause 39 came to be seen as a requirement for jury trial. It was not. At the time, the function of juries was to provide information. Members of a jury could swear to their belief that a person was guilty of a crime. The grand jury in the United States, which decides whether there is a *prima facie* case against an accused, is a descendant of that role. In criminal cases, trial was by ordeal, by hot iron or water, or by battle. Ordeal by cold water involved putting the accused in water with a millstone round his neck. If he floated to the surface he was innocent. Generally, the accused simply drowned. If the trial was by hot iron, the accused was burnt, and his innocence established if his wound healed swiftly. If it became infected, he was guilty. It was believed that God would intervene to protect the innocent, and as a result a priest had to be present to bless the ordeal.

What led to trial by jury was not Magna Carta, but the decision of the Fourth Lateran Council, promulgated on 13 November 1215, to ban priests from taking part in ordeals: as has been seen, their blessings of the water and the iron were essential. Canon 18 of the Fourth Lateran Council stated:

Neither shall anyone in judicial tests by hot or cold water or hot iron bestow any blessing. The judges at the time of the Charter were very much the King's: there was not yet an independent judiciary as we know it. The King himself could personally decide cases. Justice by the King could be bought, and royal justice was an important source of revenue for the monarch – clause 40 was an attempt to halt this abuse. Furthermore, any lord could hold his own court to decide cases involving those who owed him fealty. Thus the promise in clause 39 of the Charter of lawful judgment or decision by the law of the land was vague and created no real enforceable right. Indeed, there is still academic dispute as to whether what was intended was a requirement in clause 39 of both the lawful judgment of one's peers *and* the law of the land, or *either* the lawful judgment of one's peers or the law of the land. Note also that Clause 39 was limited to free-men: villeins or serfs were not free men, and were far more numerous. Interestingly, however clause 40 was general in its application. Clauses 39 and 40 of the 1215 Charter were important in making it clear that arbitrary punishment was unacceptable.

It took some time for the King and his judges to decide how to replace trial by ordeal. They would keep suspects locked

up indefinitely, encourage them to leave the country, or take securities for future good conduct. But eventually, the judges handed responsibility for deciding guilt or innocence to an existing familiar institution, namely the jury. Trials were very summary, often lasting only a few minutes, but there were some safeguards: the accused could object to jurors, and they had to be unanimous to convict. The acquittal rate was quite high, and acquittal was final. The jury did give some protection against arbitrary judgements by the state, and did so in ensuing centuries. Magna Carta came to be seen as the source of the requirement of trial by jury, and therefore of individual liberties.

The promise of trial by one's peers had an undemocratic consequence. "Peers" meant no more than "Equals", but not necessarily members of the aristocracy. However, once a bicameral Parliament had been established, with an upper House of Lords, its members claimed the right to trial by the House of Lords. This right was not abolished until after the Second World War.

Curiously, trial by battle persisted in theory. In 1818, a murder suspect invoked the right to be tried by battle, which led to swift legislation abolishing it.

As Prof Tombs points out, at the time Roman law differed from the common law. It required either to concurring witnesses or confession of guilt. In order to obtain confessions of guilt, there was routine use of torture. Juries became obsolete in Europe. The common law rejected the use of torture which is regarded as anathema, a principle that was recently upheld by the House of Lords, when it was our Supreme Court.¹

Magna Carta was not the only charter between rulers and ruled in Europe. Nor was it the first instrument to include declarations restricting the power of the monarch. However, its provisions included the grant of permanent rights and powers to the community. The Charter conferred the right to justice, protection from arbitrary demands for money, goods or labour, and protection against forced marriage. It made it clear that the Monarch was under the law, and not above it, a principle that in the 17th century in England was seen to be incompatible with the Divine Right claimed by the Stuart monarchs and by monarchs in Europe. In these respects, the Charter may be seen as the first expression of the principle of the Rule of Law. As we have seen, it planned a committee or council of 25 barons to force the king to obey the law. 5 was regarded as a significant number: there were 5 Books of Moses; and 25 was 5 squared.

Today, only 3 of Magna Carta's provisions remain part of our statute law: the anachronistic confirmation of the liberties of the Church of England, the confirmation of the liberties of the City of London, and most importantly in clause 29, the amalgamation of the original clauses 39 and 40. The evocative phrase *due process of law* first appeared in a statutory rendition of Magna Carta in A.D. 1354 during the reign of Edward III, as follows: "No man of what state or condition

he be, shall be put out of his lands or tenements nor taken, nor disinherited, nor put to death, without he be brought to answer by due process of law.”

In later centuries, the Common Law and Magna Carta were seen to be not innovations, and in the case of Magna Carta a revolutionary innovation, but restatements of ancient, and especially pre-Norman Conquest Anglo-Saxon, principles.

During the 12th and 13th centuries, the Royal administration developed in response to the French Wars, the need to raise money and men and the frequent absences of the King. Law courts were based in the Palace of Westminster, and a profession of lawyers came into existence. Royal jurisdiction, the basis of the common law, gradually extended through the country. It came to be widely used because it was cheap. Increased demand led to a multiplication of Royal Courts, sitting at Westminster or travelling through the country. Reports of cases came to be issued and professional attorneys emerged. Writs ordering lower authorities to bring a person they had arrested before Royal judge began as an administrative convenience but developed into an historic safeguard against arbitrary imprisonment in the form of the writ of *habeas corpus*, first recorded in the 15th century. The extension of the common law from the 12th century was fundamental to the development of the rule of law and democratic institutions. In 1354 an Act was passed providing that “no man of what a state or condition whatsoever shall be put out of his land or tenements not taken nor imprisoned nor disinherited nor put to death without being brought in answer by due process of law”. It would thus appear that the statute applied to all subjects, and was not limited to free men.

For some centuries the Charter played a minor role in constitutional development, but it re-emerged in importance in the 17th century. By then, Parliament had developed into a bicameral institution that claimed that its assent was required for the enactment of new laws or the imposition of taxes. Under Henry VIII Parliament had been passive; under Elizabeth I it was generally persuadable by the monarch. But when the Scottish king James VI came to the throne, in 1603, constitutional conflict became inevitable. He claimed the divine right of kings. Thus, in 1610 he addressed Parliament: “The state of monarchy is the supreme missed thing upon earth... (Kings) exerciser manner or resemblance of divine power upon earth... God hath power to create or destroy, make or unmake at his pleasure, give life or send death, to judge all and to be judged accountable to none. Kings make and unmake their subjects; they have power of raising and casting down, of life and of death... And make their subjects like men at the chess.”

The response of the House of Commons was the Petition of Grievances: “Amongst many other points of happiness and freedom which Your Majesty’s subjects have enjoyed under your Royal progenitors ... There is none which they have accounted more dear and precious than this, to be guided and governed by the certain rule of law which giveth both the

head and members that we shall right belongs to them and not by any uncertain or arbitrary form of government.”

In this conflict, reliance was placed on Magna Carta. Among the foremost actors was Sir Edward Coke, who as a lawyer had energetically prosecuted the King’s enemies. Doubtless with the expectation that as a judge he would do the King’s will, in 1606 he was appointed as Chief Justice of the Common Pleas, and he subsequently became Chief Justice of King’s Bench, the highest judicial post. His decisions as a judge must have disappointed James. In 1607 he decided, in *Prohibitions del Roy*², in which he ruled: “The King in his own person cannot adjudge any case, either criminal or betwixt party and party; but it ought to be determined and adjudged in some Courts of Justice, according to the law and custom of England.”

Coke relied on Magna Carta and said that the King was not learned in the laws of England, and that disputes were to be decided by “the artificial reason and judgment of law, which law is an art which requires long study and experience”. Coke bravely cited Bracton: “That the King ought not to be under any man but under God and the law.”

In 1608, Coke wrote a treatise in which he discussed the meaning of Magna Carta. Coke explained that no man shall be deprived but by *legem terrae*, the law of the land, “that is, by the common law, statute law, or custom of England ... and process of law...” Between 1610 and 1615 Coke’s Reports were published, in 11 parts. The Second Report referred to “the ancient Law of England, declared by the Great Charter and spoken in the person of the King”, and cited what had originally been clause 40. Note that he described Magna Carta not as making law, but as declaring pre-existing law. In 1610 also Coke and his fellow judges decided the *Case of Proclamations*.³ They ruled that: “... The King cannot change any part of the common law, nor create any offence, by his proclamation, which was not an offence before, without Parliament.” And: “...the King has no prerogative but that which the law of the land allows him.”

Coke refused to accept James’s divine and unqualified rights, and for his opposition to the King he was dismissed. He returned to Parliament, and continued the battle. In a petition presented to the King, he said: “If my sovereign will not allow me my inheritance, I must fly to Magna Charter and entreat explanation of his Majesty. Magna Charter is called Charter... The Charter of liberty... When the King says he cannot allow our liberties of right, this strikes at the root.”

In 1625, James I died, to be succeeded by his ill-starred son Charles I. The conflict between executive on the one hand, and the legislature and the courts on the other, continued. Coke took the central role in the drafting of the Petition of Right, adopted by both Houses of Parliament in 1627. It proclaimed various “rights and liberties” of free Englishmen, including a freedom from taxation without Parliamentary approval, the right of *habeas corpus* to bring a person’s de-

tention for decision by the Court, a prohibition on soldiers being billeted in houses without the owner's will, and a prohibition on imposing martial law on civilians. In relation to martial law, it repeated the due process provision of Magna Carta. It was later passed into formal law by the Long Parliament in 1641 and is regarded as one of the three great constitutional documents of English civil liberties, along with the Magna Carta and the Bill of Rights 1689.

I am going to pass over the struggles of the 17th century that led to the Civil War, the execution of Charles I, the republican Protectorate under Oliver Cromwell, and the restoration of the Stuarts. It is sufficient to note that Magna Carta was repeatedly cited in important trials during both the Protectorate and the Restoration. For example, in the great case of Penn and Mead, in 1670, which established the independence of the jury, Penn relied on Coke and Magna Carta: "Lord Coke tells us, that Common-Law is Common Right and that Common Right is the Great Charter-Privileges."

The jury acquitted him, but he was nonetheless fined and imprisoned until the fine was paid. He protested that the order contravened Magna Carta, and the Court of Common Pleas ordered his and Mead's release.

Meanwhile, the idea of written documents protecting individual liberties took early root in England's American colonies. Colonial charters, such as the 1606 Charter for Virginia, declared that their citizens should enjoy the same "privileges, franchises and immunities" as if they lived in England. In 1638 the Assembly of Maryland in America adopted Magna Carta. The new colonies regarded Magna Carta as the foundation for the liberties they proclaimed. When, in 1765, the colonies objected to the Stamp Act on the ground that they had not consented to it, and there could be no taxation without representation, typically the Massachusetts Bay assembly declared that the Act was invalid as it was "against Magna Charta and the natural rights of Englishmen, and therefore, according to Lord Coke, null and void".

In England, in 1689, after the Glorious Revolution that replaced James II with Queen Mary and King William, the subjection of the monarch to the law of the land was re-enacted in the Bill of Rights. The test of "due process" became a touchstone of legality. In due course, Magna Carta influenced the US Bill of Rights of 1789.

I think it can fairly be said that Magna Carta enacted and inspired the principle that the executive is subject to the law, and that there can be no lawful detention without lawful authority. Its significance is international, cited not only in common law jurisdictions but also in Europe.⁴ In the important case brought by the Sunday Times newspaper against the UK in the European Court of Human Rights, Judge Zekia referred to England as "The birthplace of the Magna Carta, the Bill of Rights and the basic principles of justice - embodied in the Anglo-Saxon judicial system and the substantial part of them already incorporated into the articles of the

European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms."

In 2009 UNESCO inscribed Magna Carta in its Memory of the World Register, describing it as "the cornerstone of English liberty, law and democracy", with "a legacy that has had and continues to have enduring worldwide influence".

It is significant that when in 2010 the Council of Europe adopted a document setting out the fundamental principles for judges, it was entitled the "Magna Carta of Judges". Magna Carta is still cited and relied upon in the Courts of England.⁵

I want to go to what I consider to be the two most significant English cases on the freedom of the individual.

The first is the landmark case of *Somerset v Stewart*,⁶ decided on May 14, 1772, by the great Lord Mansfield. James Somerset, an enslaved African, was purchased by Charles Stewart when he was in Boston Province of Massachusetts Bay, a British crown colony in North America. Stewart brought Somerset with him when he returned to England in 1769 but in 1771 Somerset escaped. After he was recaptured in November, Stewart had him imprisoned on the ship *Ann and Mary*, under Captain Knowles, bound for the British colony of Jamaica. He directed that Somerset be sold to a plantation for labour. Somerset's three godparents from his baptism as a Christian in England, John Marlow, Thomas Walkin and Elizabeth Cade, made an application on 3 December before the Court of King's Bench for a writ of *habeas corpus*. Captain Knowles on 9 December produced Somerset before the Court of King's Bench, which had to determine whether his imprisonment was lawful.

It was contended on behalf of Somerset, in a memorable phrase, that "... the air of England was too pure for slavery". The judges agreed. Stewart had argued that to declare slavery unlawful would be socially and economically disastrous. Mansfield was unimpressed. He said: "If the parties will have judgment, *fiat justitia, ruat ccelum*, "Let justice be done though the heavens fall." "Let justice be done whatever be the consequence." He continued: "The state of slavery is of such a nature, that it is incapable of being introduced on any reasons, moral or political; but only positive law, ... it's so odious, that nothing can be suffered to support it, but positive law. Whatever inconveniences, therefore, may follow from a decision, I cannot say this case is allowed or approved by the law of England; and therefore the black must be discharged."

By positive law, Mansfield meant an Act of Parliament. None was ever passed. The judgment was the first, great, step to the abolition of slavery in the UK and in the British Empire. But Magna Carta was not mentioned.

I want to jump forwards, to the 20th century, to *Liversidge v Anderson*⁷. It is important not for its decision, but for the courageous and admired dissenting judgment of Lord Atkin, who has been vindicated by posterity.

Liversidge v Anderson was decided in the middle of WWII, and can only be explained by the fact that the country was fighting for its life. Liversidge had been detained by an order made by the Home Secretary under a war-time regulation that authorised the detention of a person if the Minister had “reasonable cause to believe” any person to have been or to be a member of, or to have been or to be active in the furtherance of certain hostile associations. The Home Secretary made an order simply stating that he had “reasonable cause to believe that Liversidge was a person of hostile associations and for that reason it was necessary to detain him”; and he was therefore detained. He challenged his detention. His counsel relied on Magna Carta. According to Viscount Maugham, who gave the principal judgment in the House of Lords, Liversidge’s lawyers referred “in emphatic terms to Magna Carta and the Bill of Rights, and they contend that legislation dealing with the liberty of the subject must be construed, if possible, in favour of the subject and against the Crown.” The majority of the House of Lords disagreed. They held that no such presumption could apply to a war-time measure, and that it was sufficient if the Home Secretary thought he had reasonable cause to believe that a person was hostile, whether or not objectively there was a reasonable cause for his belief. Magna Carta was referred to by Lord MacMillan, but only in order to justify the detention.

Lord Atkin disagreed with the majority. He said: “In this country, amid the clash of arms, the laws are not silent. They may be changed, but they speak the same language in war as in peace. It has always been one of the pillars of freedom, one of the principles of liberty for which on recent authority we are now fighting, that the judges are no respecters of persons and stand between the subject and any attempted encroachments on his liberty by the executive, alert to see that any coercive action is justified in law. In this case I have listened to arguments which might have been addressed acceptably to the Court of King’s Bench in the time of Charles I.

I protest, even if I do it alone, against a strained construction put on words with the effect of giving an uncontrolled power of imprisonment to the minister. To recapitulate: The words have only one meaning. ...

I know of only one authority which might justify the suggested method of construction: “When I use a word,’ Humpty Dumpty said in rather a scornful tone, ‘it means just what I choose it to mean, neither more nor less.’ ‘The question is,’ said Alice, ‘whether you can make words mean so many different things.’ ‘The question is,’ said Humpty Dumpty, ‘which is to be master — that’s all.’” (“Through the Looking Glass,” c. vi.) After all this long discussion the question is whether the words “If a man has” can mean “If a man thinks he has.” I am of opinion that they cannot, and that the case should be decided accordingly.”

It is said that the other members of the Court refused to speak to Atkin again. Their decision has come to be regarded as “notorious”, not a word of praise.⁸ In an article entitled *The*

*Rule of Law Amid the Clash of Arms*⁹ Lord Bingham of Cornhill, one of our greatest 20th century judges, said: “We are entitled to be proud that even in that extreme national emergency there was one voice - eloquent and courageous - which asserted older, nobler, more enduring values: the right of the individual against the state; the duty to govern in accordance with law; the role of the courts as guarantor of legality and individual right; the priceless gift, subject only to constraints by law established, of individual freedom.” The values to which Lord Bingham referred are the legacy of Magna Carta.

These principles were applied more recently in a case concerning executive orders that froze the assets of persons subject to those orders. Lord Hope, in the House of Lords, said: “The consequences of the Orders that were made in this case are so drastic and so oppressive that we must be just as alert to see that the coercive action that the Treasury have taken really is within the powers that the 1946 Act has given them. Even in the face of the threat of international terrorism, the safety of the people is not the supreme law. We must be just as careful to guard against unrestrained encroachments on personal liberty.”¹⁰

(Endnotes)

1 // *A (FC) and others v Secretary of State for the Home Department* [2005] UKHL 71.

2 // [1607] EWHC KB J23, 12 Co Rep 64.

3 // (1611) 12 Co Rep 74.

4 // See, for example, the *European Court of Human Rights in Streletz, Kessler and Krenz v. Germany (Applications nos. 34044/96, 35532/97 and 44801/98)* and the opinion of the Advocate General in *Case C-14/08, Roda Golf and Beach Resort at paragraph 29*.

5 // *As in R (Bancoult) v Secretary of State for the Foreign and Commonwealth Office* [2000] EWHC 413 (Admin).

6 // (1772) 98 ER 499. It is also known as *Somerset’s Case*.

7 // [1942] AC 206.

8 // *In R (AA) v Secretary of State for the Home Department* [2013] UKSC 49 at paragraph 42.

9 // [2009] 43 *The International Lawyer* 33, 38.

10 // *Ahmed and others v HM Treasury* [2010] UKSC 2 [2010] 2 AC 534 at [6].

ODKAZ VELKÉ LISTINY PRÁV A SVOBOD

Sir Stanley Burnton

Obecně vzato existují dva protichůdné pohledy na Velkou listinu práv a svobod (dále také „Listina“ nebo „Magna charta“). První, že byla prvním a nejdůležitějším ústavním nástrojem, předzvěstí naší moderní demokracie a vlády práva. A druhý, opačný – že její význam je značně přeceňován zejména z politických důvodů, hlavně v období nesvárů mezi Stuartovci a Parlamentem, které vedly v 17. století k občanské válce. Je pravdou, že Magna charta dostala svůj název nikoli proto, že by v ní byl při jejím prvním vydání spatřován obrovský ústavní význam, ale proto, že byla delší než Charter of the Forests, jež byla vydána posléze. Zřejmě nejznámějším znevažovatelem významu Charty je Lord Sumption, který ve své osobě dokázal skloubit roli soudce Nejvyššího soudu a uznávaného historika se zaměřením na středověk. Osobně si myslím, že pravda leží někde uprostřed.

Zdroj, který považuji za nesmírně zajímavý, je nová kniha o historii Anglie, kterou napsal Robert Tombs, profesor Francouzské historie na Univerzitě v Cambridge, který dokázal vnést světlo do mnoha zákoutí našich dějin. Za mnohé vděčím též knize Anthonyho Arlidge a Igora Judge Magna Carta Uncovered.

Ve 12. století byli mnozí lidé nevolníky a nedalo se na ně pohlížet jako na svobodné občany. Nevolníci byli sociální skupinou, která stála mezi svobodným rolníkem a otrokem. Nevolník nemohl opustit půdu svého pána ani uzavřít sňatek bez jeho souhlasu. Nemohl zcizit půdu, na níž pracoval, zato půda mohla být prodána včetně něj, s jeho službami. Mohl být svým pánem přiměřeně trestán – v podstatě byl movitým majetkem svého pána. Status nevolníka byl dědičný: velký právní komentátor Bracton přibližně v roce 1250 řekl: „Nevolník může zplodit jen nevolníka.“ Feudalismus, založený na přidělování půdy pánem odměnou za služby, trval přibližně pouze jediné století po dobytí Normany. Držba půdy se nakonec stala trvalou a placenou nikoli osobními službami, ale peněžními rentami – nájemným.

Po období 100 let po Normanské invazi byli králové Anglie rovněž normanskými vévody. Jan, nejméně oblíbený král v naší historii, byl korunován v roce 1199. V roce 1205 se francouzskému králi Filipovi podařilo obsadit Normandii a Jan byl přímo posedlý, aby ji získal zpět. V roce 1214 napadl Francii, ale musel od svého pokusu upustit, protože byl společně se svými spojenci v bitvě, která se odehrála u Bouvines, Francouzi poražen. Aby měl z čeho financovat další válku, zneužíval Jan své feudální pravomoci, což po porážce ve Francii vedlo ke vzpouře baronů, rytířů, kněžstva a městských svobodných poddaných; největší baštou vzbouřenců byl Londýn. Výsledkem byla Velká listina práv a svobod, vlastně mírová smlouva, která sice umožňovala Janovi zůstat u moci, ale značně omezovala jeho pravomoci.

Jan podepsal Magnu chartu v červnu 1215 na pláních u Runnymede u řeky Temže poblíž Windsoru – na jednom z tradičních míst setkávání anglosaského witanu (sněmu králových šlechticů, pozn. překl.), když výběr místa měl nepochybně symbolický význam. Obě strany odpřisáhly, že se budou řídit jejími podmínkami.

Většina podmínek se týká rozličných feudálních pravomocí k získání peněz, které Jan a jeho předchůdce Richard I. ve velkém množství utratili. Charta se zabývá celou sérií křivd v souvislosti s dědictvím, správou soudnictví, povinnostmi nájemců, vdovskými nároky, městskými svobodami, privilegií pro církev, ochranou cizích obchodníků a pracovními požadavky na údržbu hradeb a mostů. Ustanovení, která se zabývají feudálními úklady, jsou již přežitá, ne-li přímo nerosumitelná.

První článek stanoví, že Anglická církev, posléze církev katolická, bude navždy svobodná – ustanovení, jež nepřestálo vládu Jindřicha VIII., který zkonfiskoval majetek církve a učinil se hlavou protestantské církve v Anglii.

Následujících 62 článků je uvozeno prohlášením: „Potvrzujeme všem svobodným lidem našeho království, za nás a naše dědice navěky, všechny podepsané svobody, které budou získány a zachovávány pro ně a jejich dědice námi a našimi dědici navěky“. Uvádím články 8, 10, 13 a 21, abyste měli představu o podstatě oněch svobod.

Článek 8 zní: „Žádná vdova nebude nucena ke sňatku, pokud dává přednost životu bez manžela; s podmínkou že se stále nesmí vdávat bez našeho souhlasu, pokud podléhá nám, nebo bez souhlasu pána, kterému podléhá, pokud podléhá jinému.“

Článek 10: „Pokud kdokoliv, kdo si půjčí od židů libovolnou sumu, velkou či malou, zemře dříve, než je půjčka zaplacená, dluh nebude úročen, dokud dědic nebude plnoletý, ať patří komukoliv; a pokud dluh přijde do našich rukou, nebudeme požadovat nic kromě základní sumy obsažené v dluhopise.“

Článek 13: „Město Londýn bude mít všechny starodávné svobody a obvyklé výsady, jak na zemi, tak na moři; dále nařizujeme a zaručujeme, že všechna ostatní města a přístavy budou mít všechny své svobody a obvyklé výsady.“

Z tohoto článku je patrné, že Londýn byl už tehdy městem velké důležitosti.

Článek 21: „Hrabata a baroni nebudou trestáni jinak než svými na roveň postavenými, a to pouze v souhlase s mírou provinění.“

Článek 50 byl specifický: „Zcela vyjmeme z jejich správních úseků ty, kdo jsou ve vztahu k Gerardu z Athee, takže v budoucnosti nebudou v Anglii držet žádný úřad.“ Rodina zjevně barony něčím urazila.

Na druhou stranu, ostatní ustanovení mají mnohem větší zvuk.“

Například článek 52: „Pokud jsme kdokoliv vyvlastnili nebo vyhnali bez zákonného rozsudku jeho na roveň postavených z jeho statků, hradů, výsad nebo jeho práv, okamžitě mu je obnovíme; a pokud vznikne spor o to, nechť je rozhodnut dvaceti pěti barony, jejichž názor je vytvářen s cílem zachování míru.“

Článek 55 začíná obdobně: „Všechny poplatky, které jsme uložili nespravedlivě a proti zákonům země, a všechny pokuty uložené nespravedlivě a proti zákonům země, budou zcela odpuštěny, nebo to bude učiněno podle rozhodnutí dvaceti pěti baronů, jak uvádíme níže...“

Byly to články 39 a 40, které přinesly onen nezměrný a trvalý význam: „Žádný svobodný muž nebude zatčen nebo uvězněn nebo zbaven majetku nebo zbaven cti nebo vyhnán do vyhnanství nebo jakkoliv poškozen, ani ho nebudeme pronásledovat nebo proti němu někoho posílat, bez zákonného rozsudku jeho na roveň postavených nebo podle zákonů země.“ (článek 39) „Nikoho neprodáme, nikomu neodepřeme nebo nepozdržíme právo a spravedlnost.“ (článek 40)

V minulosti panovníci vydávali charty a pronášeli sliby, ale k zajištění jejich dodržování neexistovaly žádné prostředky. Velká listina práv a svobod z roku 1215 našla lék na tento nedostatek. Článek 61 přinesl baronům možnost zvolit 25 ze svých řad, kteří „by zachovávali a dodržovali a dozírali na dodržování míru a svobod, které jsme jim zaručili a potvrdili touto naší Listinou.“ Asi není překvapivé, že tento článek byl při pozdějších reedicích Charty vynechán.

Král Jan byl ze signatářských stran Charty tou zdráhavější. Stěžoval si, že byla nastolena silou, a ihned žádal papeže, aby ji anuloval. V srpnu 1215, tedy pouhé dva měsíce po podpisu, tak papež učinil, s prohlášením, že „je pro anglický lid pouze zahanbením“, a prohlásil ji za „navždy neplatnou a neúčinnou“. Tehdy se muselo zdát, že je nadějí, které Charta přinesla, konec.

Nicméně Jan zemřel neoplakáván v říjnu 1216. Jeho devítiletý syn, o kterém se mluvilo jako o „jediné naději rozervaného království“ byl neprodleně korunován jako Jindřich III., a William Marshall v pozici regenta vydal jeho jménem upravenou a značně zkrácenou Listinu. Ve stručnosti – články, související s feudálními záležitostmi nebo správou soudnictví zůstaly, a ty, které omezovaly královskou moc a správu území, byly vynechány. A s nimi i ustanovení, která počítala s 25člennými výbory baronů.

V říjnu 1217 po porážce francouzské invaze byla Charta s dalšími změnami znovu vydána, společně s Charter of the Forests, která napravovala některé případy aplikace anglo-normanského lesního práva, rozšířeného a zneužívaného Williamem Rufusem. Charter of the Forests znovu zavedla právo vstupu do královských lesů, které bylo narušeno Williamem Dobyva-

telem a jeho následníky. V roce 1225 Jindřich III. znovu vydal Magnu chartu výměnou za zavedení daně z movitých věcí, aby měl z čeho financovat válečné tažení na ochranu svých pozemků v Gaskoňsku. A to byla konečná verze. Měla 37 článků oproti 63 v originálním znění z roku 1215. V různých vydáních Charty po roce 1215 byly články 39 a 40 spojeny, stal se z nich článek 29 Charty, vydané roku 1225. Ale přežily.

V roce 1297 Edvard I. potvrdil Listinu a ta byla zavedena do knihy zákonů. Odkaz na „zákonný rozsudek jemu na roveň postavených“ článku 39 původní Charty zde byl prezentován jako podmínka soudního procesu. Ve skutečnosti tomu ale tak nebylo. V tomto období byla funkce soudců přinášet informace. Členové poroty mohli přísahat na svou víru, že osoba je vinna spácháním zločinu. Velká porota ve Spojených státech, která rozhoduje v případech prima facie proti obžalovanému, je nástupcem této role. V trestních věcech probíhal soudní proces jako ordály rozžhaveným železem či vodou nebo zkouška soubojem. Ordály studenou vodou spočívaly v ponoření obžalovaného do vody s mlýnským kamenem na krku. Pokud vyplaval na hladinu, byl nevinný. Obvykle se tedy obžalovaný jednoduše utopil. Probíhal-li proces za pomoci žhavého železa, obžalovaný byl popálen a za nevinného jej prohlásili, pokud se rána velmi rychle zahojila. Pokud se zanánila, byl vinen. V těchto dobách se věřilo, že Bůh zasáhne, aby ochránil nevinného, a proto musel být procesu přítomen kněz, aby ordál posvětil.

To, co vedlo k soudnímu procesu před porotou, nebyla Velká listina práv a svobod, ale rozhodnutí Čtvrtého lateránského koncilu, vyhlášené 13. listopadu 1215, které vykazovalo kněží z účasti na ordálech: jak je zřejmé, jejich požehnání vodě a železu byla nezbytná. Kanon 18 Čtvrtého lateránského koncilu stanovil: Stejně tak nemá nikdo soudní zkoušku studenou či vroucí vodou nebo žhavým železem dávat žádného požehnání.

Soudci v dobách Charty byli velmi často zprostředkovateli krále: nebyla zde zatím nezávislá justice tak, jak ji známe. Král mohl sám osobně rozhodovat soudní pře. Královu spravedlnost bylo možné si koupit, a královská justice byla monarchovi významným zdrojem příjmů; článek 40 byl pak pokusem toto zneužívání zastavit. Ba co víc, kterýkoli pán mohl zavést vlastní soud pro rozhodování případů svých věrných. Proto článek 39 Charty, který sliboval zákoný rozsudek či rozhodování podle zákonů země, byl vágní a nevytvářel žádné skutečně vymahatelné právo. Nicméně je stále vedena akademická diskuse o tom, zda záměrem byl požadavek článku 39 na obojí, tedy jak zákoný rozsudek jeho na roveň postavených a podle zákonů země, *nebo* zákoný rozsudek jeho na roveň postavených či podle zákonů země. Všimněte si také, že se článek 39 vztahoval pouze na svobodné: nevolníci nebyli svobodní muži, a byli mnohem početnější. Je to zajímavé, ať byl článek 40 co do aplikace sebevíc obecný. Články 39 a 40 Charty z roku 1215 byly důležité pro zdůraznění, že svévolné trestání je nepřijatelné.

Králi a jeho soudcům trvalo nějaký čas, než rozhodli, jakým způsobem nahradit soudní proces ordály. Podezřelý drže-

li po neomezenou dobu pod zámek, radili jim, aby odjeli ze země nebo brali jistoty za jejich budoucí dobré chování. Nakonec však soudci předali odpovědnost za rozhodnutí o vině či nevině dosavadní dobře známé instituci, tedy porotě. Procesy byly velice stručné, často trvaly pouze několik minut, ale do jisté míry své iniciátory chránily: obviněný mohl porotcům podávat námitky, a porota musela o vině rozhodnout jednohlasně. Podíl zproštění viny byl docela vysoký a zproštění bylo konečné. Porotní soudy poskytovaly určitou státní ochranu proti svévolným rozsudkům a udržely se i v následujících stoletích. Magna charta je tedy viděna jako prvotní zdroj požadavků na soud před porotou a s tím i na ochranu osobních svobod.

Příslib soudního procesu před sobě rovnými měl i nedemokratické následky. „Sobě rovni společensky“ neznameno nic víc než „sobě rovni“, ale nikoli nezbytně v aristokratických vrstvách. Nicméně od dob, kdy byl zřízen dvoukomorový Parlament s horní Sněmovnou lordů, její členové prosazovali právo na soudní proces jen před Sněmovnou lordů. Toto právo bylo zrušeno až po druhé světové válce.

Kuriózní bylo, že proces ve formě zkoušky soubojem v teoretické rovině zůstal. V roce 1818 vznesl podezřelý z vraždy nárok na vedení svého soudního procesu prostřednictvím zkoušky soubojem, což teprve vedlo k okamžitému vydání zákona, který toto právo zrušil.

Jak zdůrazňuje profesor Tombs, v těchto dobách se římské právo rozcházelo s právem zvykovým (Common law). Vyžadovali se buď svědci, kteří by spáchání skutku potvrdili, nebo přiznání viny. Pro účely přiznání se v rutinní rovině používalo mučení. Soudci se v Evropě stali nadbytečnými. Zvykové právo odmítalo použití mučení, které bylo posuzováno jako anatéma – princip, který byl nedávno podpořen Sněmovnou lordů, když rozhodoval Nejvyšší soud¹.

Listina nebyla jen úmluvou mezi vládnoucími a ovládanými v Evropě. Nebyla ani prvním nástrojem, který by obsahoval prohlášení, omezující moc panovníka. Její ustanovení však přinášela trvalé záruky moci a oprávnění pro společnost. Charta přinesla právo na spravedlnost, ochranu před svévolným výběrem peněz, zboží a práce, a ochranu před nucenými sňatky. Bylo z ní zřejmé, že i panovník je pod vládou práva, nikoli nad ní – princip, který byl v 17. století v Anglii nahlížen jako nekompatibilní s božským právem, které si osobovali panovníci z dynastie Stuartovců a další monarchové v Evropě. V tomto světle může být Charta viděna jako první vyjádření principu vlády práva. Jak bylo uvedeno, nastolila výbor či radu 25 baronů, čímž by byl král nucen chovat se v souladu s právem. Číslo 5 bylo považováno za číslo zvláštního významu: bylo 5 knih Mojžíšových; a číslo 25 bylo 5 umocněných na druhou.

V dnešní době jsou již součástí právního řádu pouze 3 z ustanovení Listiny: přežití potvrzení svobod anglikánské církve, potvrzení svobod města Londýna a asi nejdůležitější ustanovení v článku 29, tedy spojení původních článků 39 a 40. Výmluvná fráze „řádné soudní řízení“ (due process of law) se

poprvé objevila ve schváleném znění Listiny z r. 1354 během vlády Edvarda III., v následujícím kontextu: „Žádný muž bez ohledu na svůj status a postavení nemůže být zbaven majetku ani toho nájemného, či odveden, vyděděn nebo odsouzen k smrti, aniž by byl předtím volán, aby se zodpovídal v řádném soudním řízení.“

Ve stoletích, která následovala, se na zvykové právo a Velkou listinu práv a svobod nahlíželo nikoli jako na inovace, v případě Listiny dokonce převratné inovace, ale jako na znovunastolení starých, zejména před-normanských anglosaských principů.

Během 12. a 13. století se královská správa vyvíjela v reakci na války ve Francii, potřebu vybrat peníze, rekrutovat muže a na častou nepřítomnost krále. Ve Westminsterském paláci byly zřízeny soudy a vznikla právní profese. Královská jurisdikce, základ zvykového práva, se postupně rozšiřovala do celé země. Začala se hojně využívat, protože byla levným řešením. Zvýšená poptávka vedla k zakládání dalších Královských soudů, a to jak ve Westminsterském paláci, tak putovních, v celé zemi. Začaly se vydávat zprávy z řízení a objevili se profesionální právní zástupci. Vznikla správním vymoženost ve formě soudních příkazů, nařizující nižším úředníkům předvedení osoby, kterou zadrželi, ke královskému soudci, další vývoj však z příkazů udělal historickou pojistku proti svévolnému uvěznění ve formě příkazu k zadržení (*writ of habits corpus*), když první zmínku o něm registrujeme v 15. století. Rozšíření zvykového práva z 12. století bylo zásadní pro postupný vznik a vývoj demokratických institucí. V roce 1354 byl schválen zákon, který stanovil, že „žádný muž bez ohledu na svůj status a postavení nemůže být zbaven majetku ani toho nájemného, či odveden, vyděděn nebo odsouzen k smrti, aniž by byl předtím volán, aby se zodpovídal v řádném soudním řízení.“ Zdá se tedy, že zákon se vztahoval na všechny občany a nebyl omezen jen na svobodné.

Po několik století hrála Charta pouze malou roli v ústavním vývoji, ale znovu nabyla na důležitosti v 17. století. V té době se Parlament vyvinul v dvoukomorovou instituci, která trvala na tom, že je potřeba jejího schválení v souvislosti s novými zákony a ukládáním daní. Za vlády Jindřicha III. byl Parlament pasivní; za vlády Elizabeth I. byl obecně pod taktovkou panovníka. Ale když v roce 1603 na trůn nastoupil skotský král Jakub VI., byl již ústavní střet nevyhnutelný; Jakub si osoboval božská práva králů. Proto v roce 1610 oslovil Parlament: „Status monarchy je nejvyšším opomenutým na celé zemi... (králové) jako vykonavatelé moci obdobné moci bohů na celé zemi... Bůh s mocí tvořit i ničit, stavět a bořit dle libosti, dávat život a sesílat smrt, soudit všechny a nebýt nikým souzen. Králové začínají a ukončují životy svých poddaných, mají moc zvednout i odhodit, rozhodnout nad životem i smrtí... A jejich poddaní jsou jako figurky šachu.“

Reakce Dolní sněmovny přišla ve formě petice stížnosti: „Spolu s mnoha jinými požitky, štěstí a svobodu užívali poddaní za vlády předků Vašeho Veličenstva ... není jiného, kterého by si vážili hlouběji a více než tohoto, býti veden a řízen

skutečnou vládou práva, kterážto jest dána jak hlavě, tak údům, a nikoli nejistotou či svévolí a libovůlí vládnoucích.“

V tomto konfliktu se naděje většiny upnuly na Velkou listinu práv a svobod. Mezi nejvýznamnějšími z aktérů byl Sir Edward Coke, který v pozici právníka aktivně pronásledoval královny nepřátele. Nepochybně v domnění, že coby soudce bude králi konat po vůli, jej v roce 1606 ustanovili předsedou Soudu obecných pří, a následně se stal předsedou Soudu královské lavice, což byl nejvyšší post v systému soudnictví. Jeho rozhodováním z pozice soudce musel být král Jakub jistě velmi zklamán, protože v roce 1607 uvedl v *Prohibitions del Roy*² (Omezení královské moci), následující rozhodnutí: „Král sám osobně nemůže rozsoudit žádnou soudní pří, ať trestní či mezi dvěma stranami; rozhodováno musí být s konečnou platností některým ze Soudních dvorů, dle práva a zvyků Anglie.“

Coke se opřel o Listinu a tvrdil, že král není vzdělán v anglickém právu, a že rozepře musí být rozhodovány „k tomu cíleně utvářeným rozumem a posuzováním práva, přičemž právo je uměním, které vyžaduje dlouhá studia a letité zkušenosti.“ Coke odvážně cituje Bractona: „Král není sice a být nemá pod vládou jiných, ale pod Bohem a právem.“

V 1608 napsal Coke odbornou stať, ve které se zamýšlí nad významem Listiny. Coke vysvětluje, že žádný člověk nesmí být omezen jinak, než *legem terrae*, tedy právem země, „které je v systému common law buďto právem psaným v zákonech, nebo ve zvyklostech Anglie ..., a v zákonném procesu ...“ V letech 1610 až 1615 byla v 11 částech vydána Cokeova pojednání (*Coke's Reports*). Druhé pojednání se zabývalo „starým právem Anglie, vyhlášeném ve Velké listině a promlouvajícím prostřednictvím krále“, a cituje původní ustanovení článku 40. Všimněme si, že nepopisuje Listinu jako instrument, který právo vytvářel, ale který existující právo vyhlášoval. V roce 1610 Coke a stejně smýšlející soudci rozhodli v *Případu Proklamace*³, a to následovně: „...Král nemůže měnit žádnou část zvykového práva ani vytvářet skutky svým prohlášením, nebyl-li skutek v právním smyslu skutkem již dříve, bez souhlasu Parlamentu.“ A: „... Král nemá žádné výsady mimo těch, které mu propůjčuje Právo země.“

Coke odmítnul přijmout Jakubova božská a bezvýhradná práva, načež byl pro svůj odpor vůči králi propuštěn. Vrátil se tedy do Parlamentu, kde ve své bitvě pokračoval.

V oficiální žádosti, kterou králi předložil, uvádí: „Zkrátí-li mne můj panovník na mém dědictví, musím se obrátit k Velké listině práv a svobod a usilovně žádat vysvětlení od Jeho Veličenstva. Magna charta se nazývá Chartou... Chartou svobody... Pokud král říká, že nemůže lidu umožnit dar svobody práva, pak bodá přímo do srdce.“

V roce 1625 Jakub I. zemřel a po něm na trůn nastoupil jeho syn Karel I., kterému hvězdy příliš nepřály. Půtky s výkonou mocí na jedné straně a mocí soudní na straně druhé nebraly konce. Coke se chopil vůdčí role v přípravě Petice za práva, kterou v roce 1627 přijaly obě komory Parlamentu.

Petice hlásala různá „práva a svobody“ svobodných obyvatel Anglie, a to včetně osvobození od daní neschválených Parlamentem, práva habeas corpus, tedy práva zadržet osobu pouze na základě rozhodnutí soudu, zákaz nuceného ubytování vojáků v domech bez souhlasu vlastníků a zákaz uplatňování vojenských zákonů na civilisty. V souvislosti s vojenskými zákony se zde opakovalo ustanovení o řádném procesu z Velké listiny práv a svobod. Petice později pronikla do formálního zákona, přijatého Novým parlamentem v r. 1641 a pohlíželi se na ni jako na jeden ze tří velkých ústavních dokumentů o občanských svobodách v Anglii, společně s Velkou listinou práv a svobod a Listinou práv z roku 1689.

Nyní si dovoluji přeskochit nesváry 17. století, které vedly k občanské válce, popravu Karla I., republikánský protektorát Olivera Cromwella a návrat Stuartovců k moci (restauraci). Vystačím si s poznámkou, že Magna charta byla opakovaně citována při důležitých soudních procesech jak za Protektorátu, tak za Restaurace. Například ve velké kauze Penn a Mead z r. 1670, která přispěla k založení principu nezávislosti soudní poroty, se Penn odvolával na Cokea a Magnu chartu: „Lord Coke nám praví, že Zvykové právo, to jsou Zvyková oprávnění, a Zvyková oprávnění, to jsou výsady podle Velké Charty.“

Porota jej osvobodila, nicméně mu byla uložena pokuta a uvěznila jej do doby, než bude pokuta zaplácena; protestoval však, že takové nařízení je v rozporu s Velkou listinou práv a svobod a Soud obecných při nařídil propustit jak jeho, tak i Meada.

Mezitím myšlenka psaných dokumentů ochraňujících individuální osobní svobody zakořenila v koloniích Anglie na americkém kontinentu. Koloniální charty, jako např. v roce 1606 Charta Virginie (Charter for Virginia), prohlašovaly, že se jejich obyvatelé mají těšit stejným „privilegiím, právům a ochraně“ jaké by měli, kdyby žili v Anglii. V roce 1638 Shromáždění Marylandu v Americe přijalo Magnu chartu. Nové kolonie pohlížely na Listinu jako na základ svobod, které samy proklamovaly. Když v roce 1765 kolonie protestovaly proti Kolkovému zákonu z důvodů, že s ním nevyslovily souhlas a žádné zdanění nesmí být bez zastoupení, typicky Shromáždění Massachusettského zálivu deklarovalo neplatnost Zákona, protože „odporuje Magně chartě a přirozeným právům občanů Anglie, a z téhož důvodu, jak uvádí Lord Coke, je absolutně neplatný“. V Anglii v roce 1689, po Slavné revoluci, která svrhla Jakuba II. a nahradila jej královnou Marií a králem Vilémem, byla Listinou práv znovu uzákoněna podřízenost panovníka právu země. Test „spravedlivého procesu“ se stal prubířským kamenem dodržování zákonů. V dohledné době Magna charta ovlivnila Listinu práv Spojených států z roku 1789.

Myslím si, že můžeme bez obav říci, že Velká listina práv a svobod stanovila a inspirovala princip, kdy výkonná moc podléhá právu, a princip neexistence možnosti zákonného zadržetí bez zákonné pravomoci. Její význam je mezinárodní, odvolává se na ni nejen jurisdikce zvykového práva, ale i celá Evropa⁴. V zásadním případě novin Sunday Times proti Velké Británii před Evropským soudem pro lidská práva

mluvil soudce Zekia o Anglii jako o „Rodišti Magny charty, Listiny práv a základních principů justice – ztělesněných v anglosaském systému soudnictví, a jejich podstatné části, která již byla vtělena do článků Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.“

V roce 2009 vepsalo UNESCO Velkou listinu práv a svobod do svého registru Paměti světa, kde ji popisuje jako „základní kámen anglické svobody, práva a demokracie“ a „dědictví, které mělo a stále má trvalý světový vliv“.

Je příznačné, že v roce 2010, když Rada Evropy přijala dokument, který obsahoval zásadní principy pro soudce, nazvala jej „Soudcovská Magna charta“. Listina je dodnes citována anglickými soudy, které na ni odkazují⁵.

Rád bych nyní přistoupil k tomu, co považuji za dva nejvýznamnější případy, které v Anglii proběhly v souvislosti s osobní svobodou občana.

Prvním je přelomový případ *Somerset proti Stewartovi*⁶, ve kterém byl rozsudek vynesen 14. května 1722, velkým Lordem Mansfieldem. James Somerset, ztotočený Afričan, byl koupěn Charlesem Stewartem v Provincii Boston v Massachusettském zálivu, kolonii Britské koruny v Severní Americe. Stewart přivezl Somerseta při svém návratu v roce 1769 do Anglie, v roce 1771 však Somerset uprchl. V listopadu byl dopaden a Stewart jej nechal uvěznit na lodi Ann and Mary pod velením kapitána Knowlese, která se plavila do Britské kolonie na Jamajce. Nařídil, že má být Somerset prodán na práci na plantáži. Somersetovi tři kmotři ze křtu, kterým přijal křesťanství v Anglii – John Marlow, Thomas Walkin a Elizabeth Cadeová, podali 3. prosince Soudu královské lavice návrh na vydání příkazu *habeas corpus*. Kapitán Knowles přivedl 9. prosince Somerseta před Soud královské lavice, který musel rozhodnout, zda jeho uvěznění bylo po právu.

Tvrzení ve prospěch Somerseta stálo na nezapomenutelné frázi, že „...ovzduší v Anglii je příliš čisté pro otroctví.“ Soudci se vyjádřili kladně. Stewart oponoval, že prohlášení otroctví za nezákonné by mělo katastrofální sociální a ekonomické následky. Mansfielda to však nechalo chladným. Odpověděl: „Pokud budou mít strany rozsudek, *fiat justitia, ruat ccelum*. „Staň se spravedlnost a nebesa ať se zřítí.“ „Nechť je spravedlnosti učiněno zadost, ať jsou následky jakékoli.“ A pokračoval: „Status otroka je svou povahou takový, že jej není možné obhájit rozumnými důvody, ať morálními či politickými; ale pouze pozitivním právem... Je to tak odporné, že nemůžeme strpět žádné argumenty k podpoře, mimo pozitivního práva. Ať mohou z našeho rozhodnutí vyplynout jakékoli nesrovnalosti, nelze říci, že tento případ je ospravedlněn či podložen právem Anglie; a proto musí být černoch osvobozen.“

Pozitivním právem měl Mansfield na mysli zákon, vydaný Parlamentem. Žádný však nebyl nikdy schválen. Rozsudek byl prvním, obrovským krokem k zákazu otroctví ve Velké Británii a celém Britském impériu. Nicméně o Magně chartě nepadla zmínka.

Nyní bych rád přeskočil vpřed, do 20. století, k případu *Liversidge ca. Anderson*⁷. Je důležitý nikoli pro výrok vlastního rozhodnutí, ale pro odvážný a obdivovaný nesouhlasný postoj Lorda Atkina, který byl budoucími generacemi potvrzen jako správný.

Případ *Liversidge ca. Anderson* byl rozhodován uprostřed druhé světové války a může být vysvětlen jen v kontextu okolností, kdy země bojovala o vlastní existenci. Liversidge byl zadržen na základě příkazu, který vydal ministr vnitra pod válečným nařízením, které ospravedlňovalo zadržení osoby v případě, že ministr měl „rozumný důvod věřit“, že osoba je nebo dříve byla členem, případně vyvíjí či dříve vyvíjela činnost při napomáhání některým nepřátelským spolkům. Ministr vnitra vydal příkaz, ve kterém bylo stručně uvedeno, že má „rozumný důvod věřit, že Liversidge je členem nepřátelského spolku a z tohoto důvodu je nezbytné jej zadržet“; z toho důvodu byl také zadržen. Liversidge se zadržení bránil. Jeho právní poradce se opřel o Magnu chartu. Podle Vikonta Maguhama, který přednesl výrok rozsudku ve Sněmovně lordů, Liversidgeovi právníci „empaticky podali výklad Magny charty a Listiny práv, a tvrdili, že legislativa, zabývající se osobní svobodou, musí být vykládána, je-li to možné, ve prospěch dotyčného a v neprospěch Britské koruny.“ Většina Sněmovny lordů nesouhlasila; rozhodli, že žádná domněnka v tomto smyslu nemůže být uplatněna proti válečnému opatření a že bylo postačující, pokud ministr vnitra měl rozumný důvod se domnívat, že osoba je spojena s nepřitelem bez ohledu na to, zda objektivně existoval rozumný důvod pro jeho domněnku či nikoli. Velkou listinu práv a svobod zmínil Lord MacMillan ale výhradně proto, aby ospravedlnil zadržení.

Lord Atkin s většinou nesouhlasil. Řekl: „V této zemi, ani při řízení zbraní, nelze umlčet zákony. Je možné je měnit, ale mluví stejnou řečí za války stejně jako v míru. Vždy byly jedním z pilířů svobody, jedním z principů svobody, pro který z nedávného pověření nyní bojujeme, že soudci nejsou žádnými zastánci osob a stojí mezi občany a jakýmkoli pokusem o zásah do jejich svobod výkonnou mocí, ostražití, aby dohlíželi, zda je donucovací prostředek právem obhajitelný. V tomto případě jsem naslouchal argumentům, které by mohly být akceptovatelné snad pro účely Soudu královské lavice v dobách Karla I.

Protestuji proto, byť tak činím jako jediný, proti nepřirozenému výkladu, podanému takovými slovy, aby byla ministrovi dána nekontrolovatelná moc nad uvězněním osob. Pro rekapitulaci: Slova mají pouze jeden význam. ...

Znám pouze jednu osobu, která by mohla ospravedlnit použitou metodu výkladu: ‚Když já řeknu nějaké slovo,‘ řekl povýšeně Valihrach, ‚pak znamená to, co se mi zrovna líbí, aby znamenalo, a nic jiného.‘ ‚Jde o to,‘ řekla Alenka, ‚jestli dokážete, aby slovo mělo různý význam.‘ ‚Záleží na tom,‘ řekl Valihrach, ‚kdo vládne a rozhoduje.‘ (viz „Za zrcadlem a co tam Alenka našla“).

Po celé této dlouhé debatě se nabízí otázka, zda ‚pokud někdo má‘ může znamenat ‚pokud někdo myslí, že má‘. Jsem

toho názoru, že nemůže, a v tomto smyslu by měl být celý případ rozhodnut.“

Říká se, že ostatní členové Soudu přestali s Atkinem po této události mluvit. Jejich rozhodnutí se začalo považovat za „neblaze proslulé“, což nebylo slovo chvály⁸. V článku s názvem *Vláda práva při řízení zbraní*⁹, napsal Lord Bingham z Cornhillu, jeden z našich největších soudců 20. století: „Můžeme si dovolit být hrdí, že dokonce v situaci tak extrémního národního stavu nouze se našel jeden hlas – výřečný a odvážný – který prosazoval starší, vznešenější, trvalejší hodnoty: právo jednotlivce vůči státu; povinnost vládnout v souladu se zákonem; roli soudů jako garantů zákonnosti a individuálních práv; nedocentelného daru osobní svobody, která podléhá jen omezením vyplývajícím ze samotných zákonů.“ Hodnoty, na které Lord Bingham odkazuje, jsou odkazem Magny charty.

Tyto principy byly v nedávné době aplikovány na případ nařízení, která zmrazila majetek osob, podléhajících těmto nařízením. Lord Hope ze Sněmovny lordů k tomu řekl: „Následky Nařízení, které nastaly v tomto případě, jsou tak drastické a represivní, že musíme být nesmírně bdělí, abychom viděli, zda tato nátlaková akce, kterou iniciovalo Ministerstvo financí Spojeného království, je skutečně v mezích pravomoci, daných jí Zákonem z roku 1946. Dokonce ani tváří v tvář hrozbě mezinárodního terorismu není bezpečnost lidu nejvyšším svrchovaným právem. Musíme stejně tak úzkostlivě dbát ochrany proti nekontrolovaným zásahům do osobní svobody.“¹⁰

Seznam literatury:

// A (FC) a další proti Ministru vnitra [2005] UKHL 71.

/2/ [1607] EWHC KB J23, 12 Co Rep 64.

/3/ (1611) 12 Co Rep 74.

/4/ Viz např. Evropský soud pro lidská práva, případ *Streletz, Kessler a Krenz proti Německu* (Aplikace nos. 34044/96, 35532/97 a 44801/98) a stanoviska Generálního advokáta v případech *C-14/08, Roda Golf a Beach Resort*, odst. 29.

/5/ Jako v *R (Bancoult) proti ministru Jeho veličenstva pro zahraniční věci a záležitosti Společenství národů* [2000] EWHC 413 (Admin).

/6/ (1772) 98 ER 499. Známé rovněž jako případ *Somerset (Somerset's Case)*.

/7/ [1942] AC 206.

/8/ V *R (AA) proti Ministru vnitra* [2013] UKSC 49, odstavec 42.

/9/ [2009] 43 *Mezinárodní právník* 33, 38.

/10/ *Ahmed a další proti Ministerstvu financí Spojeného království* [2010] UKSC 2 [2010] 2 AC 534 v [6].

Sir Stanley Burnton

Sir Stanley Burnton opustil 25. října 2012 při dosažení věku 70 let funkci soudce Odvolacího soudu a začal pracovat na Soudě v Essexu jako rozhodce. Je předsedou správní rady Institutu pro britské a irské právní informace (*British and Irish Legal Information Institute (BAILII)*), členem správní rady Britského institutu mezinárodního a srovnávacího práva a také členem jeho výboru pro audit. Zároveň je čestným členem fakulty *St. Edmund Hall* při Univerzitě v Oxfordu a hostujícím profesorem *Queen Mary College* při Univerzitě v Londýně.

Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO SOUDU

rubriku připravila
Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
asistentka soudce Ústavního soudu

Náklady exekutora v případě zastavení exekuce z důvodu oddlužení

Usnesení sp. zn. IV. ÚS 2872/15 ze dne 12. 1. 2016

§ 55, § 87, § 89 exekučního řádu

Postup soudního exekutora, který výrokem o náhradě nákladů řízení založí po splnění oddlužení úpadce nový exekuční titul, jde přímo proti smyslu oddlužení a zcela devalvuje pravidla insolvenčního řízení, neboť vytváří nové dluhy pro oddluženého povinného. Ústavní soud přihlédl ke své předchozí judikatuře, kdy respektoval rozhodnutí exekučních soudů, které v případě zastavení exekuce z důvodů oddlužení nepřiznaly exekutorovi náklady řízení (např. usnesení sp. zn. I. ÚS 2605/15, II. ÚS 3767/14, III. ÚS 1275/15).

Požadavek řádného odůvodnění neplatnosti rozhodčí doložky

Nález sp. zn. II. ÚS 2061/15 ze dne 1. 2. 2016

§ 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu

§ 7 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném od 1. 4. 2012

Strany si v souladu s první větou § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, ve znění účinném od 1. 4. 2012, sjednaly konkrétní osobu, která měla spor rozhodnout. Pro případ, že by tato osoba rozhodovat odmítla nebo nemohla, byla ve smyslu věty druhé § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení označena za osobu, která měla určit jiného rozhodce. Pokud by i tento způsob určení rozhodce selhal, byl by spor rozhodnut stálým rozhodčím soudem. Tou částí rozhodčí doložky, kterou soud považoval za neplatnou a neurčitou, je patrně zvolení tzv. „appointing authority“, která může určit, kdo bude v dané věci rozhodcem místo ní. Možnost zvolit „appointing authority“ je však zákonem výslovně předvídána, a pokud přesto odvolací soud považoval tento postup za nesprávný, měl podrobně vyložit, proč tomu tak za konkrétních okolností daného případu je.

Odůvodnění napadeného usnesení tudíž nemůže obstát, neboť odvolací soud rozhodčí doložku, která na první pohled odpovídá účinnému znění zákona, považuje za neplatnou pouze na základě judikatury Nejvyššího soudu, jež se týká jiného znění zákona a navíc řeší odlišné situace, kdy měl být rozhodce určen odkazem na rozhodčí řád vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 958/2012), resp. určen jednatelem takové právnické osoby z jejího seznamu rozhodců (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 999/2013). Stěžovatelce tak bylo odepřeno vykonání exekučního titulu, aniž by byla schopna rozeznat, proč se tak stalo (resp. proč by měla být sjednaná rozhodčí doložka neplatná).

Uložení regulačního poplatku opatrovníkovi pojištěnce. Výkon rozhodnutí vydaného na základě právního předpisu, který byl Ústavním soudem zrušen.

Nález sp. zn. I. ÚS 3599/15 ze dne 3. 2. 2016

§ 71 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu § 16a odst. 1 písm. f) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2013

Okresní soud dospěl k závěru, že z hlediska povinnosti zaplatit regulační poplatek je třeba na roveň postavení zákonného zástupce stavět i postavení opatrovníka ustaveného osobě, jejíž svéprávnost byla omezena. Ustanovení § 16a odst. 1 písm. f) zákona o veřejném zdravotním pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2013, proto analogicky vztáhl i na něj. Uvedený závěr podle Ústavního soudu nicméně nemá v uvedeném ustanovení dostatečný právní základ. Především v něm opatrovník není vůbec uveden jako subjekt, jemuž by měla vzniknout povinnost k zaplacení regulačního poplatku. Jakémukoliv vztahování této povinnosti dále brání skutečnost, že na rozdíl od zákonného zástupce nemá opatrovník vůči osobě, kterou zastupuje, ani vyživovací povinnost, ani za ní nenese finanční odpovědnost. Postavení obou těchto osob tedy není srovnatelné. Opominout nakonec nelze ani poža-

davek určitosti a jednoznačnosti, který - byť se v případě regulačního poplatku, který nemá povahu veřejnoprávního poplatku ve smyslu čl. 11 odst. 5 Listiny, neuplatní natolik striktně [nález sp. zn. Pl. ÚS 36/11 ze dne 20. 6. 2013 (N 111/69 SbNU 765; 238/2013 Sb.)] - vyžaduje, aby povinnost k úhradě tohoto poplatku byla pro její adresáty seznatelná z příslušné právní úpravy, a tím i předvídatelná. Není však pochyb, že tato podmínka ve vztahu k opatrovníkovi splněna není. Přínejmenším po něm nelze požadovat, aby takovouto svou povinnost sám vyvozoval složitým výkladem z příslušného zákonného ustanovení.

Podle § 71 odst. 2 zákona o Ústavním soudu zůstávají pravomocná rozhodnutí vydaná na základě právního předpisu, který byl zrušen (s výjimkou rozsudku vydaného v trestním řízení), nedotčena; práva a povinnosti podle takových rozhodnutí však nelze vykonávat. Ústavní soud ve své ustálené judikatuře konstatuje, že překážku vykonatelnosti plynoucí z tohoto ustanovení je třeba vykládat v tom smyslu, že se uplatní jen ve vztahu k těm případům aplikace protiústavního právního předpisu, na které dopadají derogační důvody vymezené v odůvodnění jeho nálezu, jímž byl tento předpis zrušen nebo jímž byla vyslovena jeho protiústavnost. [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 1777/07 ze dne 18. 12. 2007 (N 228/47 SbNU 983), bod 22]. Závěr o nevykonatelnosti rozhodnutí se tudíž neuplatní bez dalšího; nepostačuje pouhý fakt, že určitý právní předpis nebo jeho ustanovení byly nálezem zrušeny. Podstatné je, zda důvod jeho zrušení nebo vyslovení jeho protiústavnosti zpochybňuje - po zvážení všech dalších relevantních hledisek, včetně proporcionality takového následku s ohledem na základní práva a svobody jiných osob či jiný ústavně aprobovaný veřejný zájem (viz body 20 až 23 shora citovaného nálezu) - ústavnost rozhodnutí orgánů veřejné moci, jež byla vydána na jeho základě. Jinými slovy jde o to, zda aplikace takového právního předpisu nebo jeho ustanovení vzhledem k tomuto důvodu vedla k porušení základních práv a svobod osob, o jejichž právech a povinnostech bylo těmito rozhodnutími rozhodováno.

Ústavní soud dospěl k závěru, že ustanovení § 16a odst. 1 písm. f) zákona o veřejném zdravotním pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2013, nelze z důvodu jeho nesouladu

s čl. 3 odst. 1 a čl. 31 Listiny, který byl zjištěn nálezem sp. zn. Pl. ÚS 36/11, použit jako právní základ pro přiznání nároku na zaplacení jím stanoveného regulačního poplatku. Jde o následek, jenž ve vztahu k aplikaci tohoto ustanovení plyne přímo z čl. 1, čl. 4 a čl. 89 odst. 2 Ústavy, a příslušný soud byl k němu povinen přihlídnout i bez návrhu některého z účastníků řízení. Tento nárok by podle § 71 odst. 2 zákona o Ústavním soudu ostatně nemohl být předmětem výkonu rozhodnutí ani v případě, že by byl rozhodnutím soudu přiznán (obdobně též usnesení sp. zn. III. ÚS 2366/15 ze dne 8. 12. 2015).

Vymáhání přeplatku na nákladech exekuce

Usnesení sp. zn. IV. ÚS 3017/15 ze dne 10. 2. 2016

§ 15 odst. 5 exekučního řádu

§ 4 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Obecné soudy dospěly k ústavně konformnímu závěru, že přeplatku na nákladech exekuce, který byl stěžovatelem uhrazen na základě nezákonného rozhodnutí zrušeného následně nálezem Ústavního soudu, se nelze domáhat z titulu bezdůvodného obohacení. Předmětnou částku lze vymáhat pouze v intencích zákona č. 82/1998 Sb. jako náhradu škody způsobenou při výkonu veřejné moci - nezákonným rozhodnutím soudního exekutora. Odvolací soud správně poukázal na § 4 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., podle kterého jsou úkony soudního exekutora považovány za výkon státní správy, a za škodu při ní způsobenou odpovídá stát.

Ústavní soud dodává, že pokud by se jednalo o exekuční řízení, v němž by bylo nadále pokračováno i po zrušení původního rozhodnutí o nákladech exekuce, stěžovateli by nic nebránilo uplatnit přeplatek na nákladech přímo v rámci (neukončeného) řízení, a to i tehdy, bylo-li by nadále vedeno (novým) soudním exekutorem, který ve smyslu § 15 odst. 5 exekučního řádu převzal spis po exekutorovi, jenž řízení vedl původně a jehož výkon úřadu zanikl.

Autorizace příloh obsažených ve zprávě odeslané z datové schránky

Nález sp. zn. II. ÚS 289/15 ze dne 7. 3. 2016

§ 8, § 18 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

§ 42 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2014

Podle dosavadní právní teorie i praxe (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 8 As 89/2011-31 ze dne 17. 2. 2012, nebo usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 VSPH 605/2011-P10-10 ze dne 30. 5. 2011) platilo i za účinnosti § 42 o. s. ř., ve znění do 31. 12. 2013, že zprávy doručené z datové schránky účastníka do datové schránky soudu a podání učiněná e-mailem s uznávaným elektronickým podpisem není bez dalšího nutné doplňovat. Podání vůči soudu v podobě datové zprávy z datové schránky bylo považováno za řádně podepsané, jestliže je učinila buď osoba s originálním oprávněním uvedená v § 8 odst. 1 až 4 zákona č. 300/2008 Sb., anebo osoba pověřená. Podpis na listině u podání písemného nebo ústního do protokolu, resp. zaručený elektronický podpis u elektronického podání, je u datové zprávy odeslané z datové schránky nahrazen náležitou identifikací příslušné osoby, která vůči soudu učinila podání prostřednictvím datové schránky. Právní úprava (i soudní praxe) vychází z toho, že pouze v případech, kdy soud nemůže bezpečně ověřit autenticitu odesílatele, což je v případě běžné elektronické pošty (tj. nezaručená e-mailová zpráva), je následný kvalifikovaný autorizační postup namísto (ve formě doplnění významnějších podání do tří dnů).

Naopak v případě datové schránky by byl požadavek další autorizace bezúčelný, na což novelou občanského soudního řádu účinnou od 1. 1. 2014 reagoval i zákonodárce, neboť datová schránka není anonymním úložištěm dat, naopak je striktně individuálně přidělena. Má-li tedy uznávaný elektronický podpis plnit účel verifikačního nástroje k určení osoby odesílatele, nenajde v případě doručování prostřednictvím datové schránky své využití a není ani na místě v takovém případě vyžadovat doplnění podání originální

písemností. Rozhodl-li se stát pro povinné zřízení datových schránek určitým subjektům (např. advokátům), bylo by již nad únosnou míru, aby je dále zatěžoval dalšími povinnými administrativně technickými požadavky. Bezpečnostní argument zastánců nutného připojení uznávaného elektronického podpisu ke každé jednotlivé příloze neobstojí v testu proporcionality, stojí-li na straně jedné rizika, která však musí být eliminována státem jako provozovatelem datových schránek, a na straně druhé vyšší stupeň administrativně technického zatížení soukromých subjektů, jež by takovou změnu pocítily i finančně. Jedním ze základních principů právního státu je, že je povinen maximálně šetřit práva soukromých osob, bezdůvodně do nich nezasahovat a neukládat soukromým osobám povinnosti, není-li to nezbytně nutné. Lze tedy uzavřít, že je-li obsahem zprávy odeslané z datové schránky podatele do datové schránky soudu dokument (podání v příloze), který další uznávaný elektronický podpis neobsahuje, je na něj přesto nutno pohlížet, jako by byl řádně podepsán a není třeba vyžadovat doplnění podání originálem v písemné formě doručeným prostřednictvím pošty.

Účelně vynaložené náklady soudního exekutora jako účastníka civilního řízení

Nález sp. zn. I. ÚS 3916/14 ze dne 12. 4. 2016

*§ 3 odst. 1 písm. b), § 4 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
§ 142 odst. 1 občanského soudního řádu*

Ústavní soud opakovaně připomíná pravidla, že tam, kde je stát k hájení svých zájmů vybaven příslušnými organizačními složkami, není důvod, aby výkon svých práv a povinností z této oblasti přenášel na soukromý subjekt (advokáta); pokud tak však stát učiní, není důvod uznat takto vzniklé náklady řízení jako náklady účelně vynaložené [srov. nález sp. zn. I. ÚS 2929/07 ze dne 9. 10. 2008 (N 167/51 SbNU 65), nález sp. zn. IV. ÚS 1087/09 ze dne 24. 11. 2009 (N 243/55 SbNU 349) či nedávný nález sp. zn. II. ÚS 3855/14 ze dne 1. 9. 2015].

Ústavní soud má za to, že tuto judikaturu je nutno plně vztáhnout i na vystupování soudních exekutorů jako účastníků řízení, pokud předmětem řízení je činnost soudního exekutora při výkonu jemu svěřené pravomoci. Soudní exekutor je sice soukromá fyzická osoba, nicméně při výkonu exekučních titulů vykonává veřejnou moc, která mu byla státem svěřena. Jelikož jde o výkon veřejné moci, tak je to stále stát, který odpovídá za pochybení fyzických osob, kterým takové pravomoci svěřil. Z ústavněprávního hlediska se stát nemůže své odpovědnosti zříci tím, že výkon veřejné moci přenesl na soukromý subjekt. To je nakonec nesporné, neboť náhrady újmy způsobené soudními exekutory při výkonu jejich úřední činnosti se lze domáhat na státu za aplikace zákona o odpovědnosti státu [viz § 3 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 4 tohoto zákona; viz také nález sp. zn. II. ÚS 1955/15 ze dne 8. 12. 2015, kde Ústavní soud jasně vyslovil, že za pochybení soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti je odpovědný stát].

Tato skutečnost má nutně důsledky i pro otázku nákladů řízení ve sporech o náhradu újmy údajně způsobenou úřední činností soudního exekutora. V případě, že by přímo stát pochybil při výkonu rozhodnutí a poškozená osoba by žalovala stát, respektive některou jeho organizační složku, plně by se uplatnila výše uvedená judikatura Ústavního soudu o náhradě nákladů státu. Přenesení pravomoci výkonu rozhodnutí na soudní exekutory nemůže mít negativní dopad na osoby, které při výkonu této veřejné moci utrpí újmu. Pokud je tedy soudní exekutor účastníkem řízení, které se přímo týká výkonu veřejné moci, která mu byla státem svěřena, je nutno na něj v případě náhrady nákladů řízení aplikovat shodná pravidla, jakoby účastníkem řízení byl přímo stát.

JUDIKATURA V EXEKUČNÍCH VĚCECH

Společné jmění manželů

rubriku připravil
Mgr. David Hozman
exekutorský kandidát
JUDr. Jany Tvrdkové,
Exekutorský úřad Praha 4

*rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 4087/2013
ze dne 9. 12. 2015*

k ustanovení § 42 a 55 odst. 1 exekučního řádu

Samotná okolnost, že manželé uzavřeli za trvání manželství smlouvu o zúžení a vypořádání společného jmění, podle níž se jeden z manželů stal výlučným vlastníkem věci, která byla do té doby v jejich společném jmění, nepostačuje pro závěr, že věřitel nemůže vést exekuci na tento majetek, domáhali se uspokojení závazku, který vznikl za trvání manželství druhému manželovi.

Věřitel nemůže být dotčen změnou rozsahu společného jmění, k níž došlo až po vzniku závazku jednoho z manželů. Proto se při exekuci nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku pohledávky. Jestliže závazek povinného vznikl před uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění manželů, k této smlouvě se v exekučním řízení nepřihlíží a pro účely exekuce se i majetek vypořádaný takovou smlouvou považuje nadále za „společný“, tj. patřící do společného jmění manželů, a není důvod pro jeho vyloučení z exekuce.

Podmínkou pro vyloučení majetku z exekuce¹ je však nejen skutečnost, že závazek vznikl druhému manželovi až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů, ale i vědomost věřitele o uzavření této smlouvy. Je-li manželovi povinného známo, že druhému manželovi má vzniknout závazek, a neupozorní-li věřitele – ačkoliv tak před uzavřením závazku učinit mohl –, na existenci smlouvy (a neseznámí ho s jejím obsahem) o zúžení společného jmění manželů², nemůže se úspěšně dovolávat svého výlučného práva k tomuto majetku.

¹ Nyní pro částečné zastavení exekuce.

² Současné znění ustanovení § 42 odst. 2 exekučního řádu vychází z latentní znalosti smlouvy o zúžení společného jmění manželů, pokud byla zveřejněna v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném Notářskou komorou České republiky.

Jestliže však manžel povinného o vzniku jeho závazku nevěděl, pak věřitele ani nemohl upozornit na jiný rozsah společného jmění manželů. Pro úspěch manžela povinného při uplatňování jeho výlučného vlastnického práva k majetku je tak významná nejen vědomost věřitele o obsahu smlouvy o zúžení společného jmění, ale i vědomost manžela povinného o budoucím závazku jeho manžela³.

Pokud je „vymáhanou“ pohledávkou pohledávka na zaplacení směnky (ohledně které bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem), je pro řešení otázky doby vzniku této pohledávky (pro účely posouzení, zda se tak stalo před nebo po zúžení společného jmění manželů) podstatné i to, kdy vznikla blankosměnkou zajištěná pohledávka.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 3432/2015 ze dne 1. 12. 2015

k ustanovení § 55 exekučního řádu

Právní jednání přistoupení k dluhu nelze kvalifikovat jako jednání zakládající závazek vzniklý při používání majetku náležejícího výhradně povinnému, a tudíž se nelze účinně domáhat vyloučení majetku z exekuce⁴.

Otázkou, zda přistoupení jednoho z manželů k závazku může být považováno za závazek vzniklý za trvání manželství jen jednomu z manželů při používání majetku ve výlučném vlastnictví tohoto manžela – konkrétně situaci, kdy majetek ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů představuje obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným a povinný přistoupí k závazku této společnosti –, se již Nejvyšší soud ČR zabýval v rozsudku sp. zn. 20 Cdo 3198/2007 ze dne 20. 8. 2009, v němž vysvětlil, že právní úkon přistoupení k dluhu podle § 533 občanského zákoníku nelze kvalifikovat jako úkon zakládající závazek vzniklý při používání majetku náležejícího výhradně povinnému a že tedy ustanovení § 267 odst. 2 občanského soudního řádu v takovém případě aplikovat nelze.

Prodej nemovitých věcí

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 4012/2015 ze dne 19. 1. 2016

k ustanovení § § 336b odst. 4 písm. b) občanského soudního řádu

Oprávněný, přihlášený věřitel povinného a povinný mohou popřít přihlášené pohledávky co do jejich pravosti, výše, zařazení do skupiny a pořadí nejpozději do 15 dnů ode dne zveřejnění oznámení o přihlášených pohledávkách.

Jiný prostor pro popření pohledávky účastník rozvrhové fáze výkonu rozhodnutí (exekuce) nemá.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 2021/2015 ze dne 1. 7. 2015

k ustanovení § 336m odst. 1 občanského soudního řádu

Za první dražební jednání se považuje i dražební jednání, kterého se nezúčastnil žádný dražitel a při němž nebyla žádným z potenciálních zájemců o dražbu složena jistota ve smyslu ustanovení § 336e odst. 2 občanského soudního řádu.

Skutečnost, že se původního dražebního jednání nezúčastnil žádný dražitel a nikdo z potenciálních zájemců o dražbu nesložil jistotu, důvod k odročení dražby nezakládá. Ustanovení § 336h odst. 2 občanského soudního řádu stanovuje podmínky účasti dražitele na dražebním jednání, nikoliv předpoklady pro konání dražebního jednání.

Zákonná právní úprava stanoví, že neúspěšným dražebním jednáním se rozumí takové, při němž nebylo učiněno ani nejnižší podání. Tím se rozumí nejen dražební jednání, při němž se nepodařilo nemovitou věc prodat z důvodu, že žádný z dražitelů, jenž zaplatil dražební jistotu, neučinil ani nejnižší podání, ale taktéž, jako tomu bylo v posuzované věci, i situace, kdy se k dražebnímu jednání nedostavil žádný zájemce o dražbu.

Nejnižší podání představuje jeden z nejdůležitějších parametrů pro potenciální zájemce o dražbu. Lze predikovat, že čím je rozdíl mezi nejnižším podáním a výslednou cenou dražené nemovité věci větší, tím je zájem o dražbu vyšší. Na uvedené reaguje i ustanovení § 336m odst. 3 občanského soudního řádu, které u prvotně neúspěšných dražeb nemovitých věcí umožňuje snížit nejnižší podání na polovinu jejich výsledné ceny.

Postižení závodu

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 1541/2014 ze dne 16. 12. 2015

k ustanovení § 338k odst. 1 občanského soudního řádu

Peněžní prostředky na účtu, který založil v exekučním řízení prováděném postižením závodu správce závodu podle § 338k odst. 1 občanského soudního řádu, patří závodu; nejde o plnění vymožené v exekuci. S účtem založeným podle

³ Shodný právní názor nalezneme v rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 608/2014 ze dne 8. 12. 2015.

⁴ Nyní částečného zastavení exekuce.

§ 338k odst. 1 občanského soudního řádu tedy soudní exekutor nakládá v exekučním řízení stejně jako s dalšími účty sloužícími k provozování závodu.

Byla-li exekuce zastavena, aniž by došlo k prodeji závodu, předá ho správce závodu spolu se závodem povinnému.

Relativní neúčinnost

rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 4806/2014 ze dne 24. 11. 2015

k ustanovení § 42a (starého) občanského zákoníku

Smyslem odpůrčí žaloby je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení exekuce postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn.

Dlužníkovy právní úkony zkracují uspokojení pohledávky věřitele tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt těchto úkonů – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil.

Okolnost, jak dlužník naložil s cenou nebo náhradou, které obdržel od nabyvatele převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty na základě ekvivalentního právního úkonu (zda cenu nebo náhradu za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty použil k uspokojení pohledávky věřitele), není pro posouzení podmínek odporovatelnosti tohoto právního úkonu významná.

Jestliže by dlužník cenu (náhradu) za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty použil k jinému účelu než k uspokojení pohledávky věřitele, nedošlo by ke zkrácení věřitelovy pohledávky v důsledku právního úkonu, na jehož základě tuto cenu (náhradu) obdržel, nýbrž v důsledku následného jednání dlužníka, které nabyvatel převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, jenž za ně dlužníkovi skutečně (reálně) zaplatil obvyklou cenu nebo mu za ně

poskytl jinou přiměřenou (rovnocennou) náhradu, zpravidla nemůže nijak ovlivnit a za které proto ani nemůže nést následky v podobě neúčinnosti právního úkonu učiněného mezi ním a dlužníkem vůči věřiteli.

Šikanózní insolvenční návrh

usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 VSOL 1284/2015-A-27 ze dne 24. 3. 2016

k ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu a 82 odst. 2 písm. b) a 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona

Pro nařízení předběžného opatření spočívajícího ve vyloučení účinků dle ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) je rozhodné, že exekuce je proti dlužníkovi je vedena dlouhodobě. Dlužník přitom poté, co jeho předchozí insolvenční návrh podaný dne 3. 3. 2015 (den před konáním dražby nemovitých věcí nařízené na den 4. 3. 2015) byl pro vady usnesením ze dne 19. 3. 2015 (pravomocným dne 9. 4. 2015) odmítnut, podal další (podle odvolacího soudu řádný) insolvenční návrh až po uplynutí téměř 6 měsíců, a to dne 6. 10. 2015, tedy opět pouhý jeden den před konáním dražby nemovitých věcí (nařízené na den 7. 10. 2015).

S ohledem na tuto časovou posloupnost, kdy dlužník nepodal nový insolvenční návrh bezprostředně poté, co jeho předchozí insolvenční návrh byl pravomocně odmítnut – jak by se dalo očekávat, hodlal-li svoji nedobrou ekonomickou situaci řešit v insolvenčním řízení –, nýbrž vyčkal až na opětovně nařízenou dražbu nemovitých věcí, je zjevné, že nový insolvenční návrh podal se záměrem blokovat exekuční řízení.

Soud v tomto jednání dlužníka shledává důvod hodný zvláštního zřetele k nařízení předběžného opatření, které by vyloučilo účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona spočívající v záповědi provedení exekuce.

Postavení zajištěného věřitele v insolvenční

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 56/2013 ze dne 30. 11. 2015

k ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona

Je-li zahájeno insolvenční řízení vůči dlužníkovi v době, kdy již bylo v exekučním řízení pravomocně rozhodnuto o udělení

příklepu, nelze pokračovat v provádění exekuce (ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona). Bude-li v insolvenčním řízení rozhodnuto o úpadku dlužníka, je povinností soudního exekutora rozhodnout o vydání rozdělované podstaty insolvenčnímu správci.

Smyslem vydání výtěžku zpeněžení zástavy v exekučním řízení přímo insolvenčnímu správci a nikoliv oprávněnému či jiným věřitelům, kteří se přihlásí do exekučního řízení, je ten, že uspokojovat lze pouze pohledávky těch (zajištěných) věřitelů, kteří se do insolvenčního řízení přihlásili bez ohledu na to, zda byli účastníky původního exekučního řízení.

Tvoří-li rozdělovanou podstatu výtěžek z prodeje zástavy, má oprávněný (jestliže se do insolvenčního řízení přihlásil jako zajištěný věřitel) postavení zajištěného věřitele, byť předmět zajištění již není ve vlastnictví povinného (dlužníka) a do majetkové podstaty náleží výtěžek zpeněžení zástavy, s nímž bude pro účely uspokojení věřitelů nakládáno, jako by ke zpeněžení zajištění došlo v insolvenčním řízení (uplatní se ustanovení § 298 a 299 insolvenčního zákona).

PROFESNÍ PROFILY NOVÝCH SOUDNÍCH EXEKUTORŮ

Komorní listy představují nově jmenované soudní exekutory. JUDr. Ing. Martin Štika uspěl ve výběrovém řízení na obsazení uvolněného Exekutorského úřadu Hradec Králové po JUDr. Oldřichu Svobodovi a JUDr. Lukáš Jícha byl jmenován soudním exekutorem Exekutorského úřadu Přerov po JUDr. Tomáši Vránovi.

JUDr. Ing. Martin Štika

soudní exekutor
Exekutorského úřadu Hradec Králové

V roce 2009 s vyznamenáním absolvoval magisterský studijní program Ekonomie a management na Vysoké škole finanční a správní, o. p. s. Současně studoval Fakultu právnickou Západočeské univerzity v Plzni, kterou úspěšně ukončil v roce 2011. Na Univerzitě Karlově v Praze vykonal v roce 2014 státní rigorózní zkoušku. Od dubna 2011 zahájil pracovní kariéru v oblasti exekucí u JUDr. Jitky Wolfové, soudní exekutorky Exekutorského úřadu Plzeň-město, s níž nyní pracuje na monografii o soudních exekucích pro nakladatelství Wolters Kluwer, která by měla být vydána k 15. výročí založení Exekutorské komory ČR. „Hlavním heslem mé exekuční činnosti je rychlost, efektivita a především profesionalita. Můj úřad bude od počátku z hlediska vedení spisů plně a kvalitně elektronizován. Z hlediska způsobů provedení exekuce bude plně vybaven ke všem zákonným způsobům provedení exekuce, ať už ‚od stolu‘, nebo v terénu. Dlouhodobou vizí je středně velký úřad, který bude nejen účastníky řízení, ale i Komorou vnímám jako vzorový,“ uzavírá JUDr. Ing. Štika, který byl jmenován soudním exekutorem dne 9. března 2016.

JUDr. Lukáš Jícha

soudní exekutor
Exekutorského úřadu Přerov

Vystudoval obor Právo a právní věda na Právnické fakultě v Olomouci, absolvoval v roce 2008. Během studií absolvoval jednoseměstrální výměnný pobyt na Právnické fakultě Univerzity v Lipsku a dvě stáže v advokátní kanceláři. Od června 2008 působil na různých pozicích v Exekutorském úřadu Přerov. Od roku 2012 je členem Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR. Rigorózní zkoušku v oboru Občanské právo složil v roce 2013. V roce 2014 jej ministryně spravedlnosti prof. Helena Válková jmenovala členem Komise pro rekonstrukci civilního práva procesního. K 1. dubnu 2016 byl JUDr. Jícha jmenován soudním exekutorem v Přerově: „Exekutorský úřad bych chtěl profilovat jako odbornou instituci vykonávající kvalifikovanou exekuční činnost. S účastníky exekučního řízení jsem ve styku a mají možnost obrátit se přímo na soudního exekutora. Zatím je má zkušenost pozitivní a obrazejí se na mne jen účastníci, kteří chtějí svoji exekuci konstruktivně vyřešit. Při výkonu exekuční činnosti se chci zaměřit na zvyšování odbornosti svých zaměstnanců a posilování jejich etického a vstřícného vystupování vůči účastníkům.“ Úřad byl otevřen 1. dubna 2016, sídlí na adrese Komenského 38, Přerov, což je historická adresa tohoto úřadu. V současné době v něm působí 190 zaměstnanců a došlo ke kompletní výměně IT vybavení a vozového parku.

AKTUALITY

rubriku připravili

**JUDr. Stanislava Kolesárová
a Mgr. David Hozman**

15 let Exekutorské komory ČR

Exekutorská komora České republiky slaví v tomto roce 15. výročí založení. Na počest tohoto významného výročí organizuje dne 20. října 2016 mezinárodní konferenci na téma „Další činnosti soudního exekutora v Evropě“. Konference bude konat v kongresových prostorách hotelu Barceló Praha. Naváže na ni společenský večer v prostorách Klášteru sv. Anežky České.

20 let SKE

Dňa 14. dubna 2016 sa v Bratislave konala slávnostná konferencia pri príležitosti dvadsiateho výročia vzniku Slovenskej komory exekútorov. Slávnostného stretnutia sa zúčastnili okrem súdnych exekútorov aj vážení hostia – pán Leo Netten, bývalý prezident UIHJ, Mgr. Pavla Fučíková, prezidentka Exekutorskej komory Českej republiky, pán Roman Romanowski viceprezident Poľskej komory exekútorov a ďalší hostia, zástupcovia štátnej a výkonnej moci, academickej obce a právnických komôr v Slovenskej republike. Zamrzelo, že zástupcovia MS SR, ako orgánu, ktorý má byť súdnym exekútorom najbližšie, na podujatí chýbali. Pri tejto slávnostnej príležitosti boli osobitne a s dôrazom na vykonaný obrovský kus práce v prospech exekútorského stavu ocenení všetci doterajší prezidenti Slovenskej komory exekútorov, vrátane ocenenia in memoriam JUDr. Jána Borovského a JUDr. Jána Jonatu.

Podnikoví právníci 2016

Unie podnikových právníků ČR vyhlásila vítěze ocenění Podnikový právník 2016. Prestižní akce se konala už popáté. Osobností, která se významně zasloužila o UPP, byl vyhlášen prof. Petr Hajn. Odborná porota na základě nominací rozhodla, že vítězem kategorie Podniková právní kancelář je právní tým ArcelorMittal Ostrava a.s. Ocenění v kategorii Samostatný podnikový právník připadlo Miladě Kusákové z Podzimek&Synové, s.r.o. Titul Podnikový právník 2016 v kategorii Obchodní a občanské právo přijala Alice Selby, právníčka T-Mobile Czech Republic a.s. Laureátem v kategorii Pracovní právo se stala Alexandra Balogová ze společnosti Siemens, s.r.o. V kategorii Právo technologické, IT a komunikací uspěl Jan Hrabák ze společnosti Veolia Česká republika, a.s., v níž pracuje jako ředitel právních záležitostí. Miroslav Černý ze Škoda Auto, a.s., vedoucí koordinátor skupiny Duševní vlastnictví, se pak stal nositelem ocenění v kategorii Perspektiva 2016.

Mimořádný sněm soudních exekutorů

Dne 12. 5. 2016 se konal v pořadí 33. sněm Exekutorské komory ČR. Hlavním bodem programu bylo seznámení s legislativními záměry ministerstva spravedlnosti a jeho možnými dopady do exekučního řízení a možné důsledky snížení exekutorského tarifu na činnost exekutorských úřadů a vykonatelnost práva. Záměr na snížení exekutorského tarifu představil ministr spravedlnosti Robert Pelikán. Exekutorská komora seznámila ministra se skutečnou ekonomickou situací exekutorských úřadů. Soudní exekutoři zároveň přijali na sněmu zásadní usnesení, v němž ministerské plány na snížení tarifu odmítli jako skutečné ohrožení vymahatelnosti práva. *„Reprezentanti výkonné moci si mohou zvolit. Buďto přistoupí k vymahatelnosti práva systémově a promyšleně a společně se vydáme směrem k zodpovědnému, férovému a efektivnímu vymáhání dluhů. Anebo dostane přednost politicky líbivé a rychle spíchnuté řešení, které vrhne věřitele, dlužníky i nás po 15 letech znovu do divokých devadesátých let,“* uzavřela Pavla Fučíková.

ABSTRACTS

- Mgr. Bc. Petra Pimková** The article forms the first part of text focusing on bailiff representation. It brings critical analysis of this specific outstandingly important legal issue of running the bailiff's office at a time when the assigned bailiff is not available him/herself. It describes in detail how the process of appointing a representative and relevant requirements are set by law.
- Critical Point of View on Bailiff Representation – Part One
- Mgr. et Mgr. Jiří Flam** The objective of this article is to compare different points of view on the position of a bailiff and a judge within Constitutional Court rulings. The comparison makes sense in the light of the fact that a bailiff is being delegated a part of state powers belonging otherwise to the courts. Given the fact that there are constitutional limits aimed at protection of judicial independence, the same criteria should be imposed on bailiffs providing that Article 2 Enforcement Act states that a bailiff will exercise the powers independently.
- Independence of a Bailiff vs. Remuneration
- JUDr. Martina Jenčová** The author lists possible consequences of repealing the writ of execution remit from the view of the impact on enforcement procedure as such. She points out mainly the importance of this institute with regards to existing laws on enforcement procedure in Slovak Republic providing that the practice of random assignment of enforcement cases still was not incorporated, which could be possibly the only reason and prerequisite of repealing the writ of execution remit.
- Repealing the Writ of Execution Remit Will Not Relieve Courts
- Mgr. Jana Mikulášková** The author discusses the issue of procedure costs of the former bailiff in case (s) he is replaced along with Article 44b Enforcement Act. She analyses the differences between the enforcement costs the former bailiff is entitled to given the title of bailiff replacement as to Article 44 (5) Enforcement Act against the enforcing party, and the costs granted by the law against (in fact) the enforced party for the previous enforcement procedure as such.
- Procedure Costs of the Former Bailiff to Be Paid by the Enforcing Party by the Bailiff Replacement
- prof. JUDr. Karel Marek, CSc.** Under an inspection contract, the inspector agrees to inspect the condition of certain item or to verify results of certain activity impartially, and to issue a certificate of inspection to this effect, and the client requiring such inspection agrees to pay the inspector a remuneration. Any provisions of the contract imposing the inspector with obligations which could possibly influence inspection impartiality or certificate of inspection correctness are not to be taken into regard. The article furthermore examines the most important provisions of the new contract for work.
- The Most Frequent Contracts on Activities
- Sir Stanley Burnton** The author describes the circumstances of Magna Carta origin, reasons and motives of King John who sealed the Carta, analyses the primary intentions and consequences brought by Carta and its proclamation and the means available to guarantee abiding by the document. He focuses primarily on the issue of court proceedings, criminal ones in particular. After the part on historical development he demonstrates application of Magna Carta within specific cases.
- The Legacy of Magna Carta

CONTENT

- INTERVIEW** **6** Should the loans fail to be paid, it would be like blocking bloodstream within an organism.
Interview with JUDr. Michal Žižlavský,
President of Association of Insolvency
Administrators
- ARTICLES**
- 9** Critical Point of View on Bailiff Representation Legislation – Part One
Mgr. Bc. Petra Pimková
- 15** Independence of a Bailiff vs. Remuneration
Mgr. et Mgr. Jiří Flam
- 20** Repealing the Writ of Execution Remit Will Not Relieve Courts
JUDr. Martina Jenčová
- 23** Procedure Costs of the Former Bailiff to Be Paid by the Enforcing Party by the Bailiff Replacement
Mgr. Jana Mikulášková
- 27** The Most Frequent Contracts on Activities
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
- FROM HISTORY** **34** The Legacy of Magna Carta (English version)
Sir Stanley Burnton
- 40** The Legacy of Magna Carta (Czech translation)
Sir Stanley Burnton
- COURT PRACTICE**
- 46** Court Practice of the Constitutional Court
Section prepared by Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
- 50** Court Practice within the Field of Enforcement
Section prepared by Mgr. David Hozman
- CHAMBER NEWS**
- 54** Professional Profiles of New Bailiffs
JUDr. Ing. Martin Štika, JUDr. Lukáš Jícha
- 55** Recent Events
Section prepared by JUDr. Stanislava Kolesárová and Mgr. David Hozman

Komorní listy

dvacáté sedmé číslo

www.ekcr.cz

vzor citace

PŘIJMENÍ J. Název článku. Komorní listy, 02/2016. Praha:
Exekutorská komora ČR,
2015. s. xx. MK ČR E 19153.

Redakční rada

prof. dr. Armanas Abramavičius (Litva)
Mgr. Petra Báčová
JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
Mgr. David Hozman
JUDr. Stanislava Kolesárová
Mgr. František Korbel, Ph.D.
JUDr. Milan Makarius
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
Mgr. Pavel Tintěra

redakce

Silvie Kratochvílová

adresa redakce

Exekutorská komora České republiky
IČ: 709 40 517
Komorní listy
Na Pankráci 1062/58
140 00 Praha 4

kontakt

tel.: + 420 210 311 000
e-mail: redakce@ekcr.cz

překlad

Mgr. Tereza Lungová

sazba a tisk

NICOS s. r. o., České Budějovice

zdarma
náklad 800 ks
vychází čtvrtletně
datum vydání 15. 6. 2016

MK ČR E 19153
registrace Ministerstva kultury ČR
ISSN 1805-1081 (print), ISSN 1805-109X (on-line)

Komorní listy (print i on-line) jsou zapsány na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice.

Publikování, pořizování kopií tohoto časopisu a jejich šíření třetí osobou je bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů či vydavatele zakázáno. Zakázáno je též publikování, pořizování kopií jednotlivých článků a jejich šíření třetí osobou bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů a autora příslušného textu. Uvedené se vztahuje na tištěnou i elektronickou verzi časopisu.

**Komorní listy
produkuje, vydává a distribuuje
Exekutorská komora České republiky**

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ uvádějí

12. ROČNÍK

PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

epravo.cz

Váš partner na cestě právem.

právník roku 2016

*Záštitu nad soutěží převzali jako tradičně
předseda vlády ČR
a ministr spravedlnosti ČR.*

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoli právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 25. 5. 2016 do 31. 10. 2016.

Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formuláře. Informace o Právníkovi roku 2016 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a ve všech právnických periodikách. Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru se společenským programem 3. února 2017 v Praze. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 10/2016.

Stálé kategorie:

- Občanské právo (hmotné, procesní)
- Trestní právo (hmotné, procesní)
- Finanční právo
- Právo duševního vlastnictví
- Pracovní právo
- Rodinné právo
- Lidská práva a právo ústavní

Stálé kategorie se zvláštními kritérii:

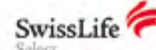
- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos českému právu)

Partneři soutěže:

Soudcovská unie ČR, Notářská komora ČR, Exekutorská komora ČR, Unie státních zástupců ČR, Unie podnikových právníků ČR a Jednota českých právníků

Mercedes-Benz

15 let
Exekutorská
komora ČR

Prezidium Exekutorské komory ČR
si Vás dovoluje pozvat na

odbornou konferenci a společenské setkání

pořádané u příležitosti 15. let jejího založení

20. 10. 2016

10.00 h – konference na téma
„Další činnosti soudního exekutora – mezinárodní srovnání“
(hotel Barceló Praha, Na Strži 1660/32, Praha 4)

19.00 h – společenský večer
(klášter sv. Anežky České, U Milosrdných 17, Praha 1)

**Prosím, rezervujte si svůj čas v tomto dni
pro Vaši účast na konferenci i společenské akci.**

Oficiální pozvánka Vám bude doručena následně. Na konferenci pozvání platí pro jednu osobu (výhradně soudního exekutora). Na společenskou večerní akci pozvání platí pro dvě osoby (soudního exekutora a jeho doprovod). Pozvání je nepřenosné.

**Exekutorská komora
České republiky**

www.ekcr.cz